

PUGANADAN

Primer

MANILA LIBRARY

MARANAO

PUGANADAN

MARNAO

by

Robert and Mariel Ward

Summer Institute of Linguistics
Philippines
Translators Publishers
1968

Published
in cooperation with
Bureau of Public Schools
and
Institute of National Language
of the
Department of Education
Manila, Philippines

23.4-868-5.5M

52.100P-86053CP

Printed in the Philippines

P R E F A C E

This primer has been prepared for use in teaching Maranaos to read their own language. Maranao is the language spoken by approximately 500,000 people in the province of Lanao del Sur, Philippines. A separate manual containing instructions for the teacher has also been prepared and should be used with this primer to help the teacher follow the method used in this book. The teacher's manual also contains other suggestions and aids for teaching as well as instructions on teaching writing along with reading.

The letters in the Maranao alphabet are: a, b, d, g, h, i, k, l, m, n, ng, o, p, r, s, t, u, w, y and ' (glottal stop.) The glottal stop is always written and it appears as an apostrophe after the preceding vowel (e.g. so'at, tago'). The pepet vowel u has an alternative symbol e which is used in some Maranao publications already in print. More complete information on the Maranao alphabet and the phonetic characteristics of each letter are given in the Teacher's Manual.

In pages 1-60 of this primer all of the letters are taught but only as they occur in V (vowel) and CV (consonant-vowel) syllables. In pages 61-132 CVC and VC syllables are introduced and the student masters words composed of all possible combinations of these first four syllable types except words in which a sequence of vowels occurs. In pages 133-159 the student learns to handle words in which vowel sequences occur, and on pages 160-184 are thirteen simple conversations for practice in reading.

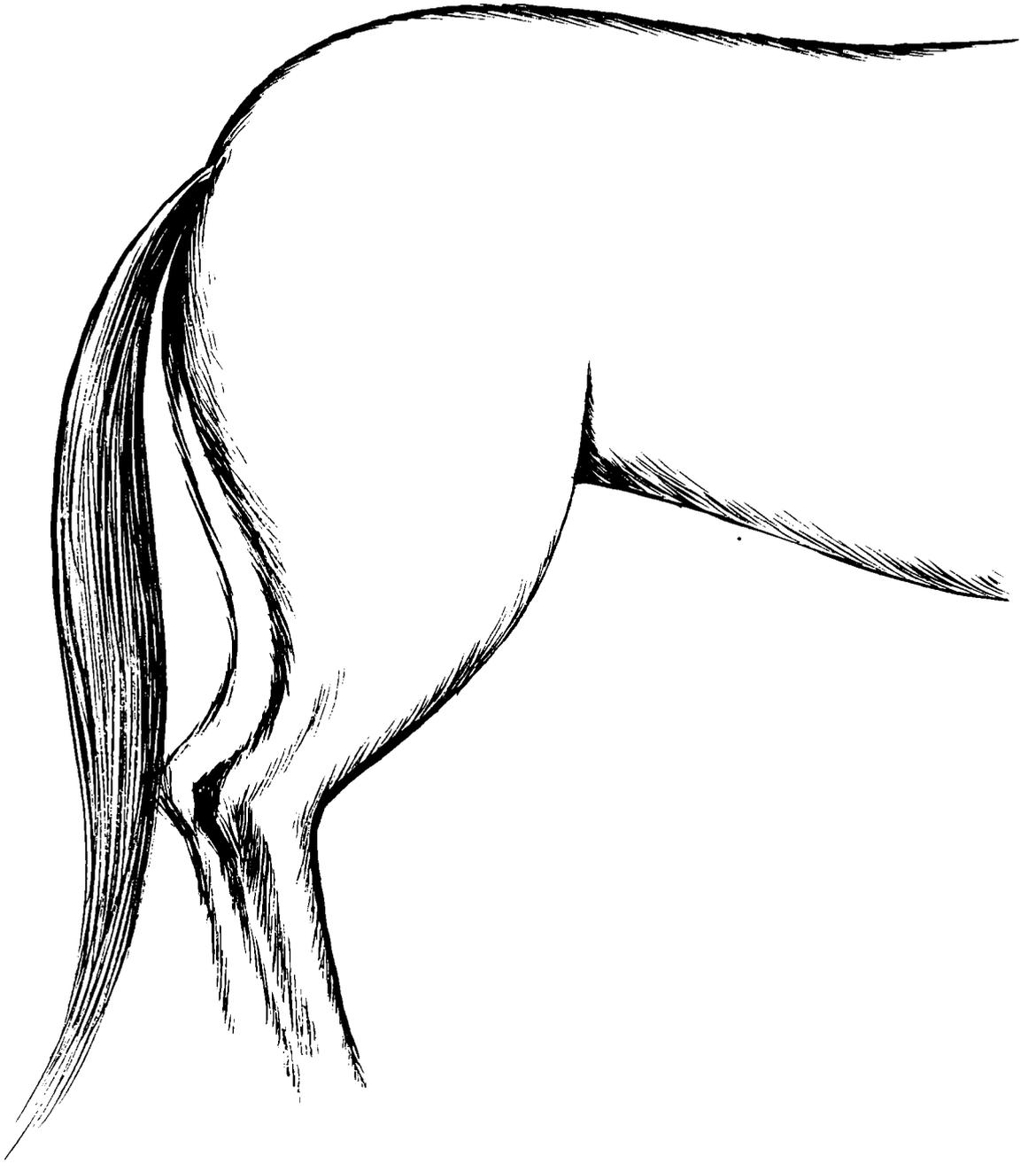
These materials have been prepared by Robert and Mariel Ward, members of the Summer Institute of Linguistics.

Literacy Committee
Summer Institute of Linguistics
Nasuli, Malaybalay
Bukidnon, Philippines

PUGANADAN

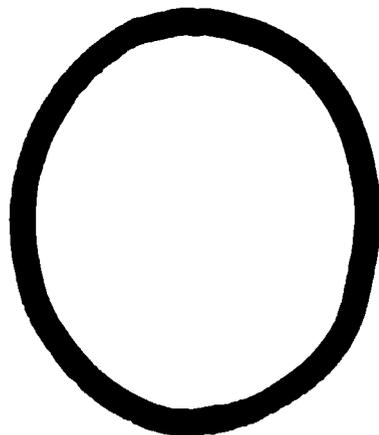
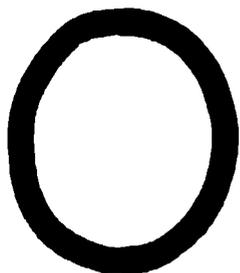
a A

2

i

I

4

u

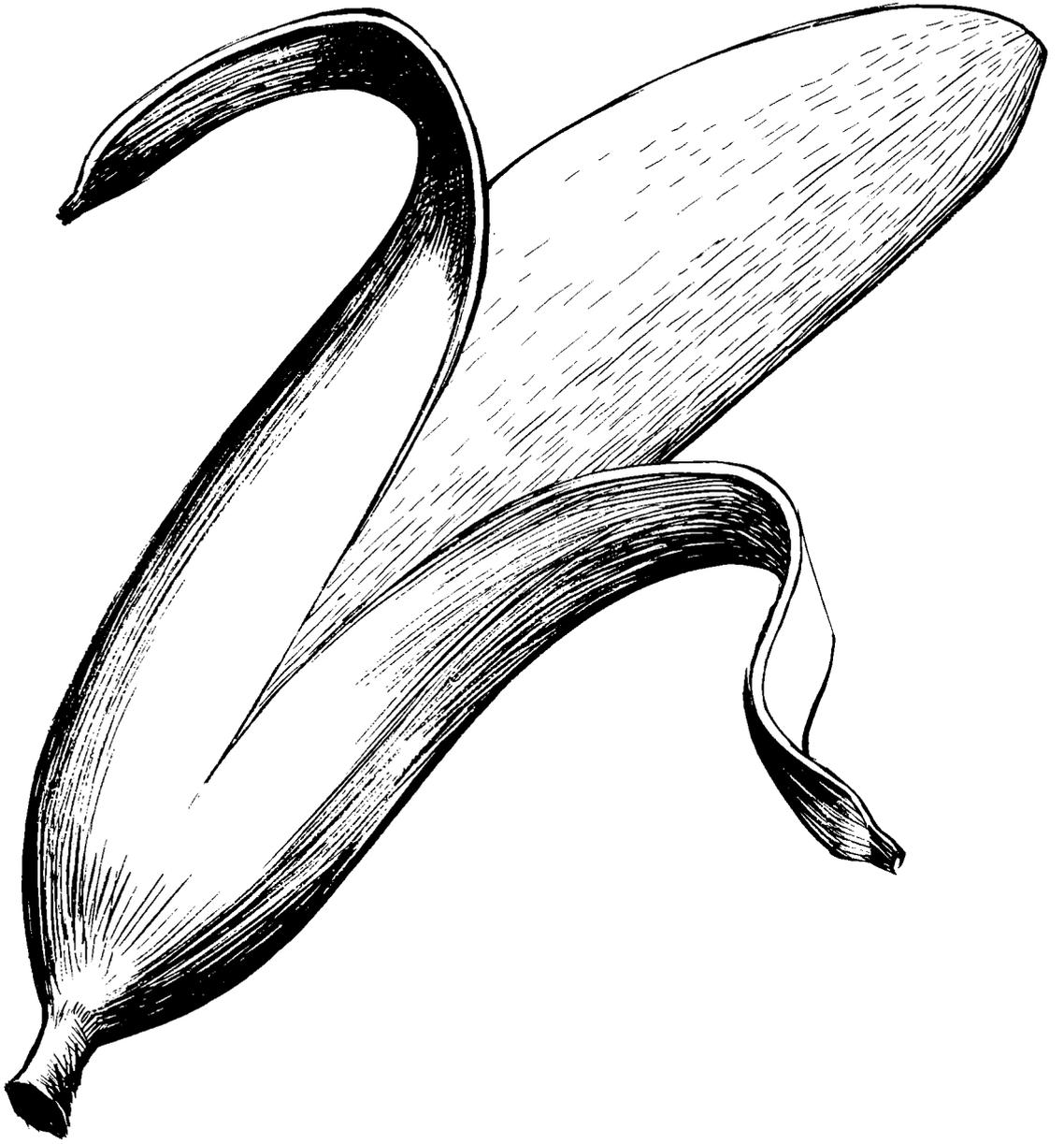
U

a i o u

i o u a

o u a i

u a i o

6

S

S

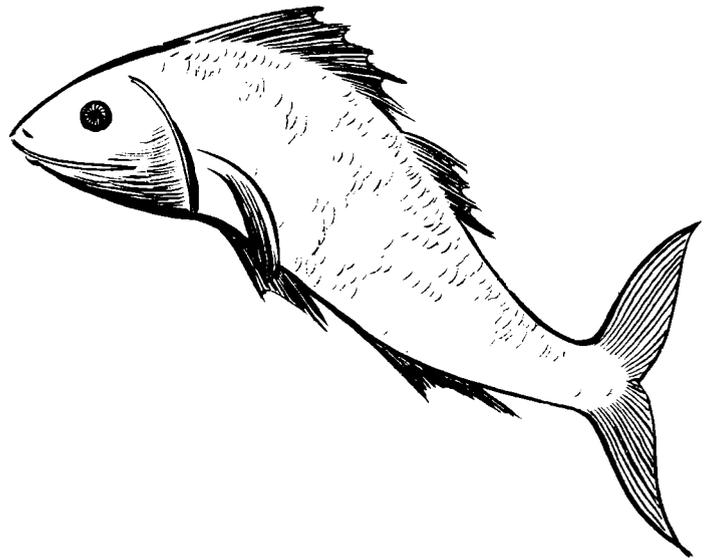
sa

si

so

su

a	i	o	u
sa	si	so	su

sa	sa sa'	so so
si	sasa'	soso
so	Si sa	sa so so'
su	Sisa	sasoso'

8

1. So sa so so' .

So sasoso' .

2. Si Si sa.

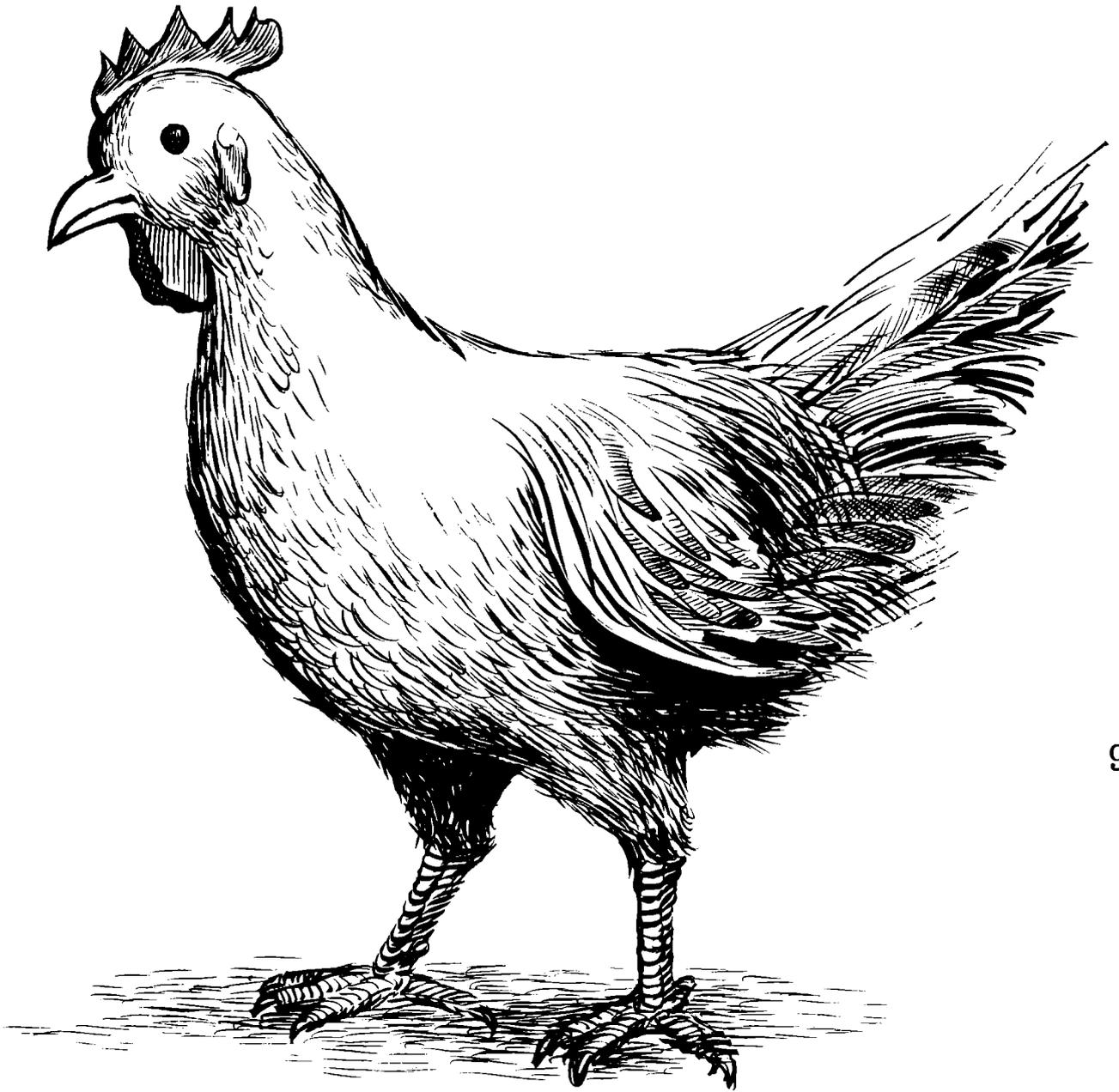
Si Sisa.

3. So so so i Si sa.

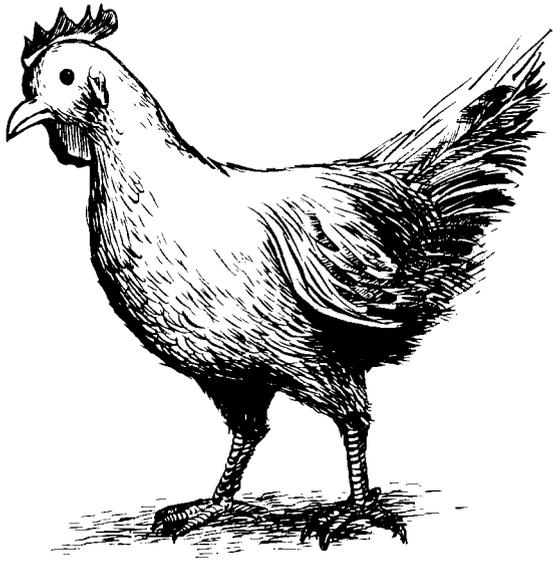
So soso i Sisa.

4. Su sa' si Si sa.

Susa' si Sisa.

m M

ma

mi

10

mo

mu

a
ma
sa

i
mi
si

o
mo
so

u
mu
su

ma sa
mi si
mo so
mu su

ma ma
mama

ma sa
masa

so sa
sosa

sa ma'
sama'

si ma'
sima'

si mo'
simo'

11

ma so so sa

masososa

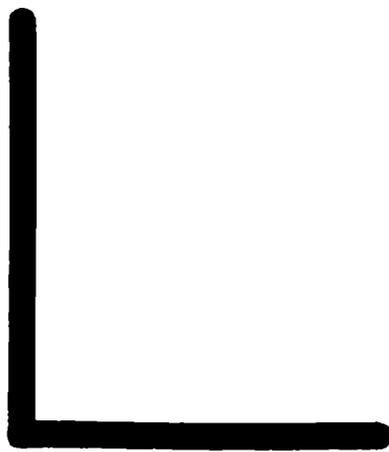
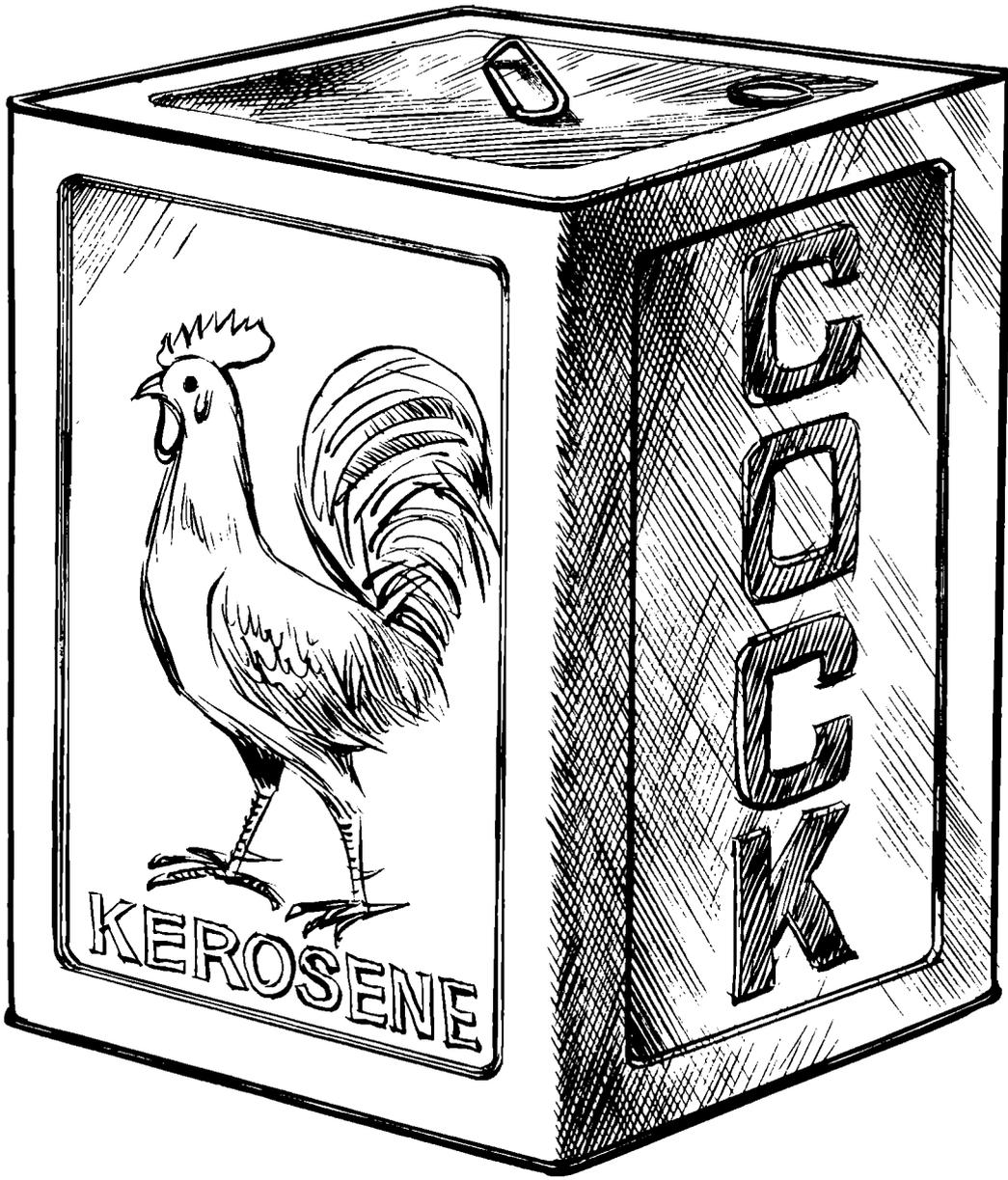
1. Si Si sa. Si Mo sa.
Si Sisa. Si Mosa.

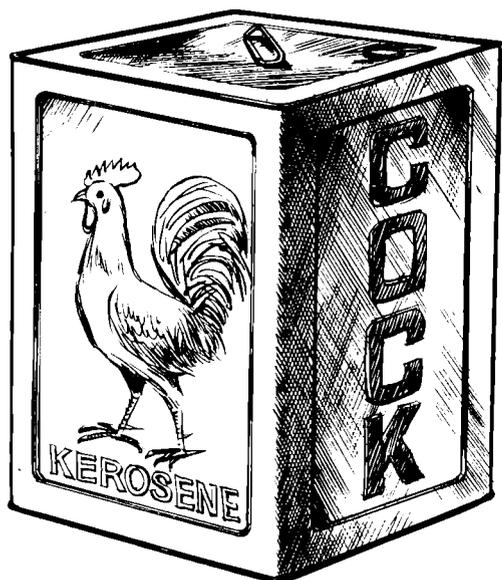
2. Ma si si ma' i Mo sa so ma ma.
Masisima' i Mosa so mama.

12

3. So sa ma' o ma ma.
So sama' o mama.

4. Ma so so sa si Si sa.
Masososa si Sisa.

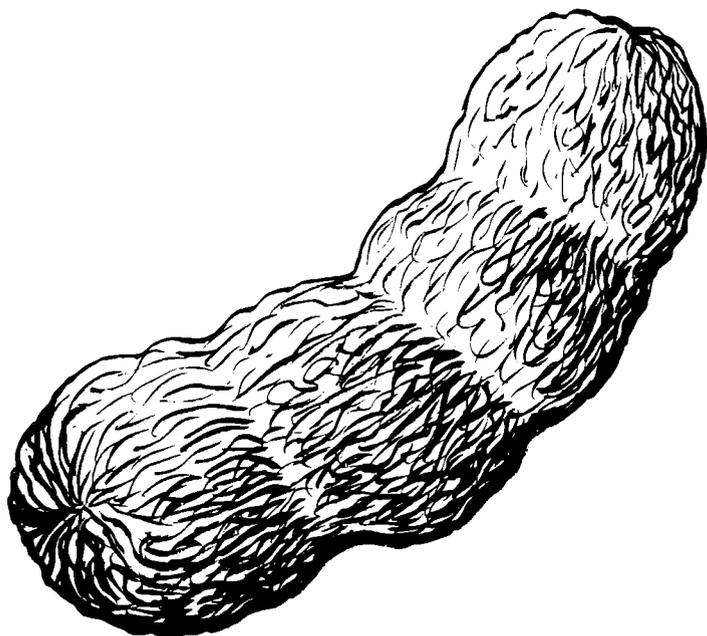

la

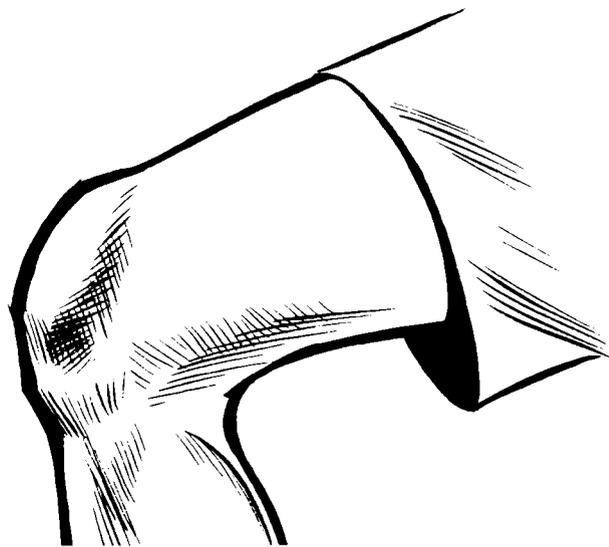

li

14

lo

lu

a

i

o

u

la

li

lo

lu

la

ma

sa

li

mi

si

lo

mo

so

lu

mu

su

15

la

li

lo

lu

ma

si

mo

su

sa

mi

so

mu

sa la

sa ma'

sala

sama'

ma la'

so lo'

mala'

solo'

li ma

la ma

lima

lama

16

sa la sa'

salasa'

---

1. Ma la' i li ma si Lo lo.

Mala' i lima si Lolo.

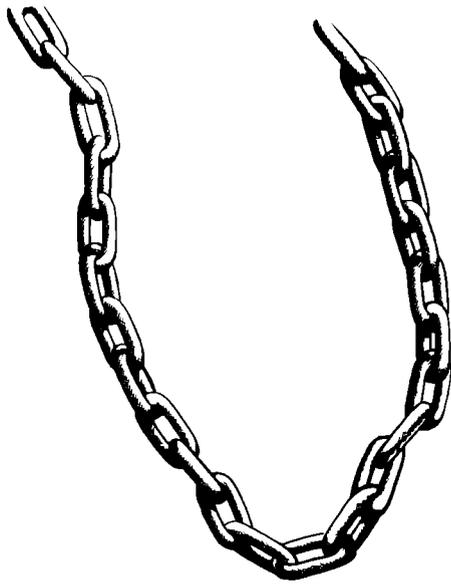
2. Ma la' so so lo' o ma ma.

Mala' so solo' o mama.

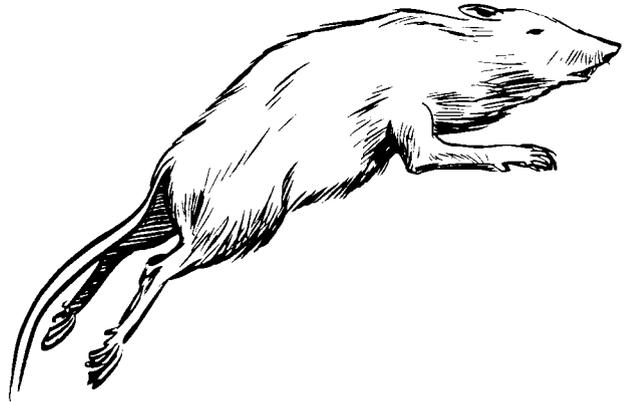

r

R

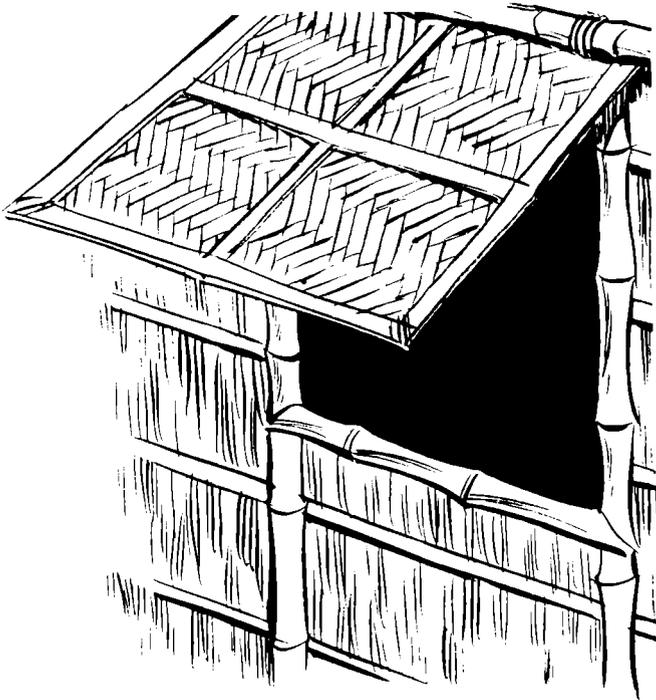

ra

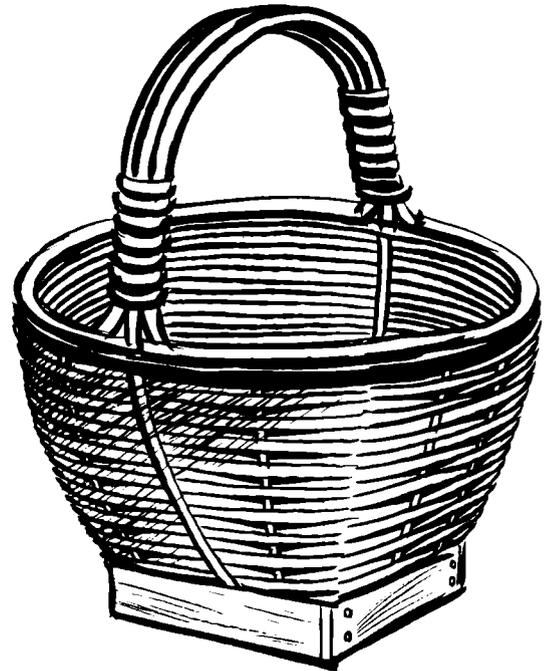

ri

18

ro

ru

a   i   o   u
 ra   ri   ro   ru

ra	ra	ri	ro	ru
ri	la	mi	so	lu
ro	ma	si	lo	mu
ru	sa	li	mo	su

ri la'

so ra'

rila'

sora'

sa ri sa'

mo ra la

sarisa'

morala

sa ri sa ri

sarisari

1. Ma la' a mo ra la i Si sa.

Mala' a morala i Sisa.

2. Ma la' a so ra' .

Mala' a sora' .

3. Mu ri la' si Mo sa sa ma ma.

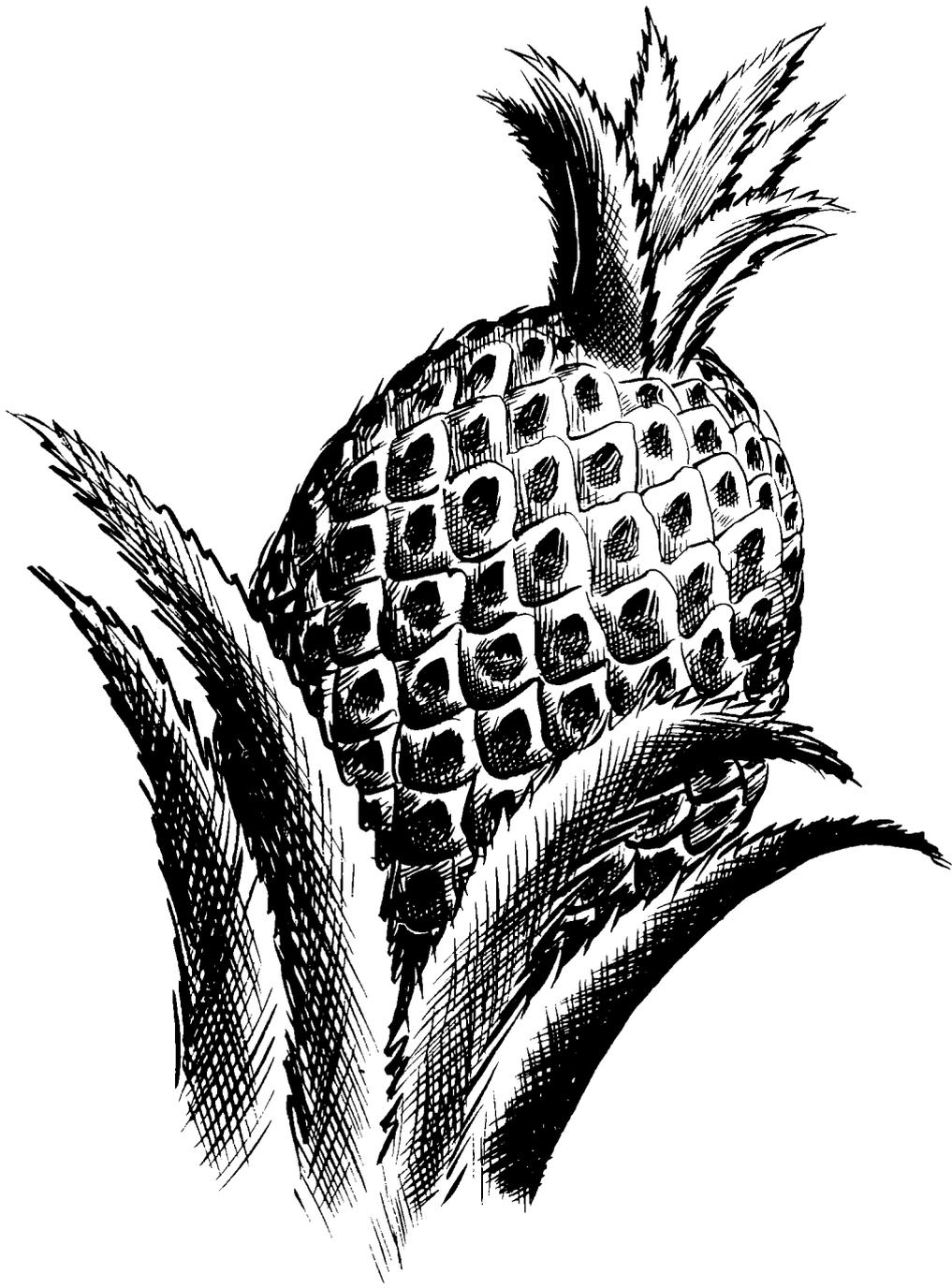
Murila' si Mosa sa mama.

4. Ma la' a lu sa sa sa la sa' .

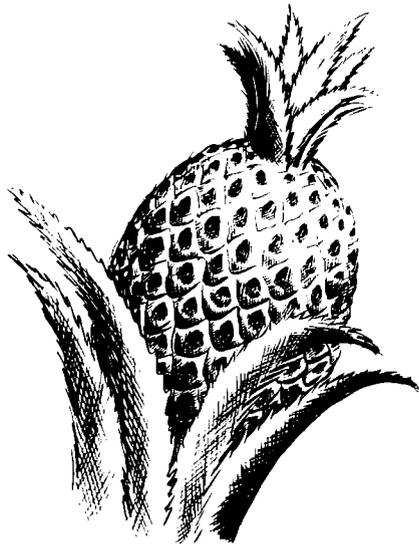
Mala' a lusa sa salasa' .

5. Ma sa la' si Si sa.

Masala' si Sisa.

n N

na

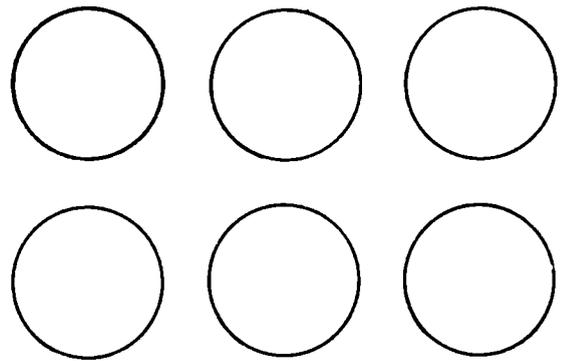

ni

22

no

6

nu

a	i	o	u
na	ni	no	nu

---

na	na	ni	no	nu
ni	ra	li	mo	su
no	ma	si	lo	ru
nu	sa	ri	ro	lu

---

no no

la na

nono

lana

si ni

na ri

sini

nari

no ni'

no ri

noni'

nori

ma ra ni

ma ro ni

marani

maroni

1. Na ri Lo lo.

Nari Lolo.

2. So no ri i Lo lo na
ma ro ni.

So nori i Lolo na
maroni.

24

3. Ma la' a la na i Lo lo.

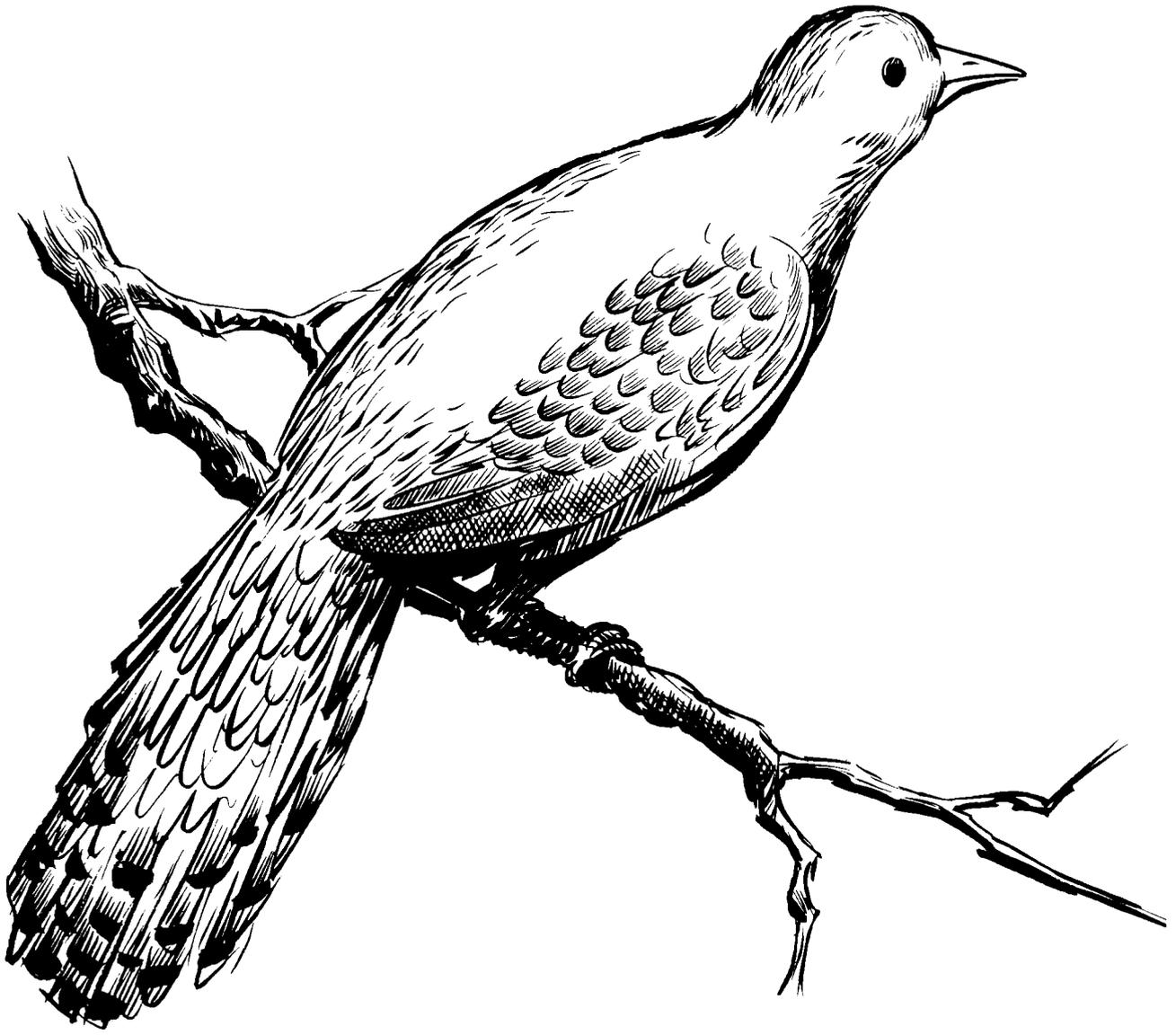
Mala' a lana i Lolo.

4. So sa la sa' na ma la no' .

So salasa' na malano' .

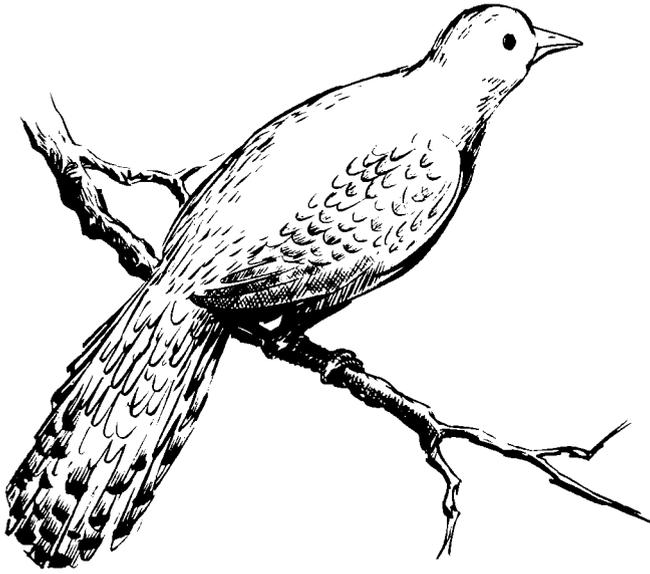
5. Ma ra ni si Si sa sa la ma.

Marani si Sisa sa lama.

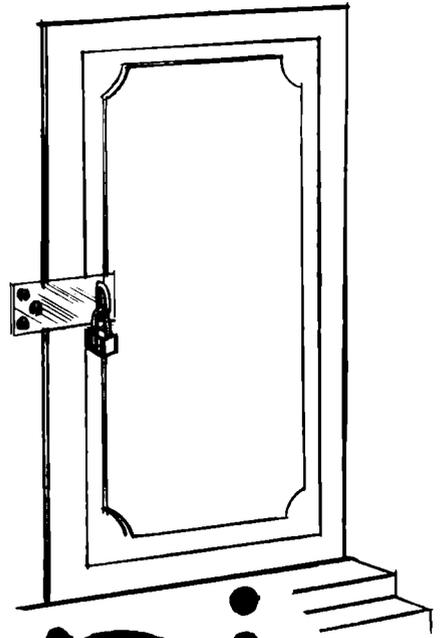

p

P

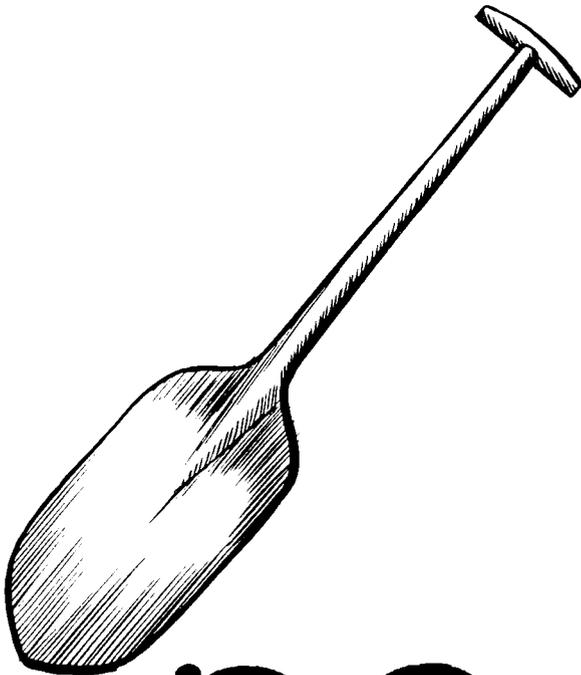

pa

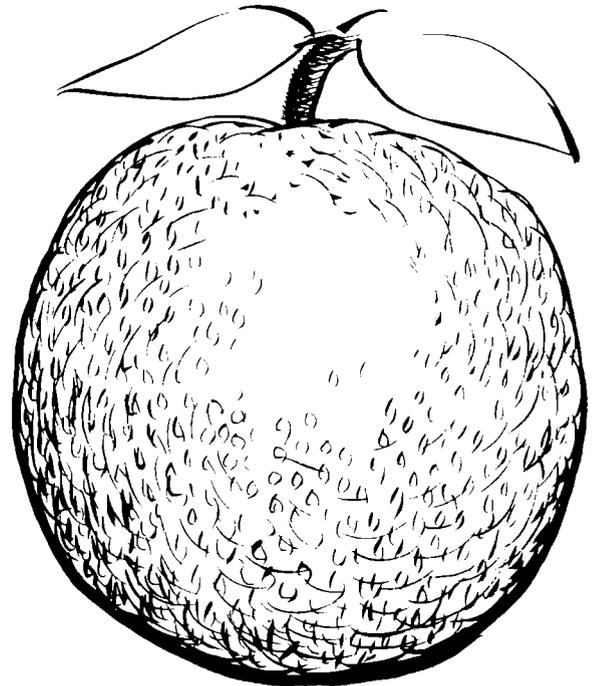

pi

26

po

pu

a	i	o	u
pa	pi	po	pu

pa	pa	pi	po	pu
pi	na	ri	lo	mu
po	sa	ni	ro	lu
pu	ma	si	no	ru

pi sa	pi ra	sa pi'
pisa	pira	sapi'
pa la	pu so	po lo'
pala	puso	polo'
sa po lo'	lo pa'	pu sa
sapolo'	lopa'	pusa

pa ma sa

ma po ro'

pamasa

maporo'

pa li'

pi li'

pali'

pili'

ro pa

sa po'

ropa

sapo'

1. Si Lo pi.

Si Lopi.

28

2. Ma pu pu sa i Lo pi so so lo' .

Mapupusa i Lopi so solo' .

3. Pu ma sa si Lo pi sa pa la.

Pumasa si Lopi sa pala.

4. O ma pu pu sa i Lo pi so so lo' na

pu ma sa sa pa la.

O mapupusa i Lopi so solo' na

pumasa sa pala.

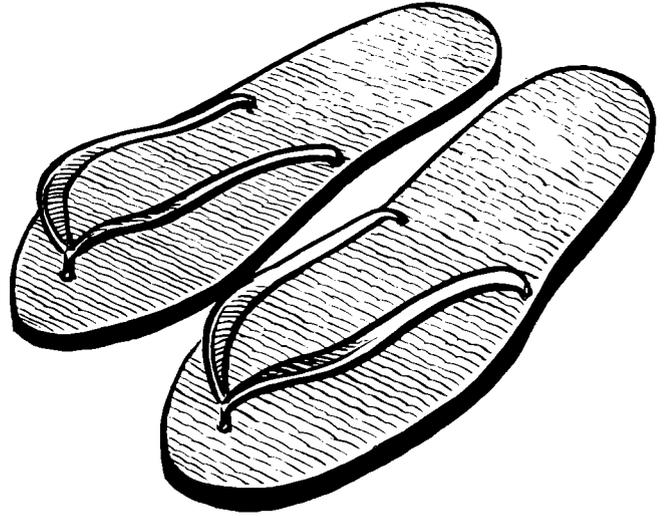
29

七

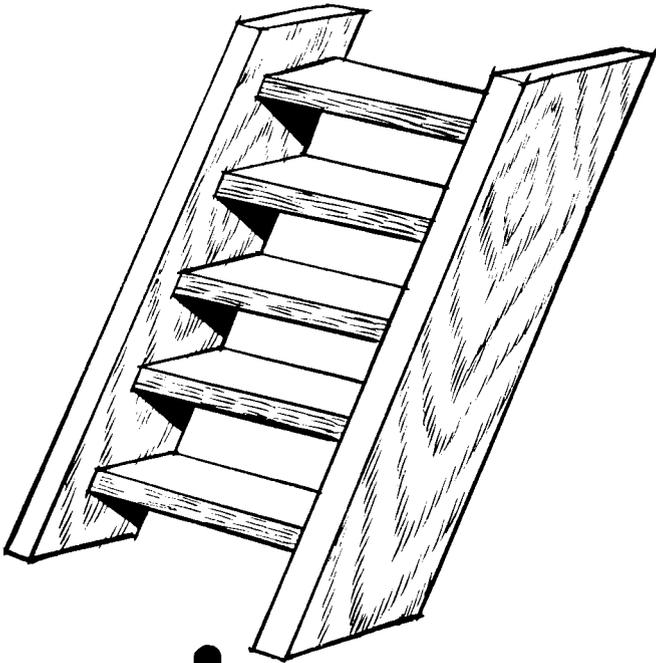
T

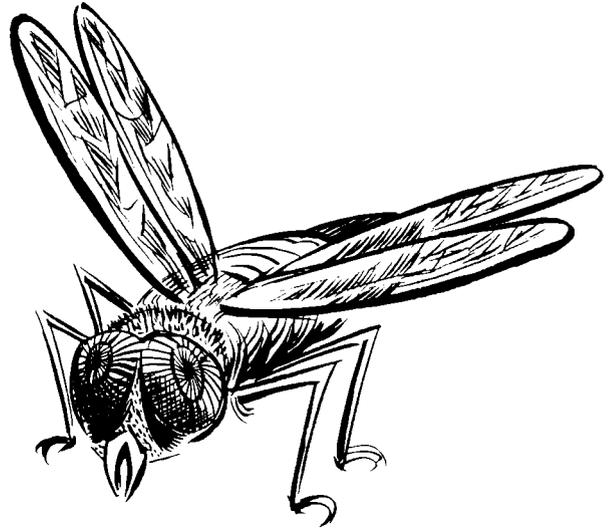
ta

ti

to

tu

a   i   o   u
ta   ti   to   tu

ta	ta	ti	to	tu
ti	pa	ni	ro	lu
to	ma	si	po	nu
tu	ra	li	mo	su

tipo'   mata   lata'
tomo'   soti   tano
toro'   pito   tali

talo

tulo

turo'

timo'

marata'

matito

mapoti'

pituro'

mapita'

---

1. Pipira so tali?

2. Pituro' i Lopi a "Pipira so tali?"

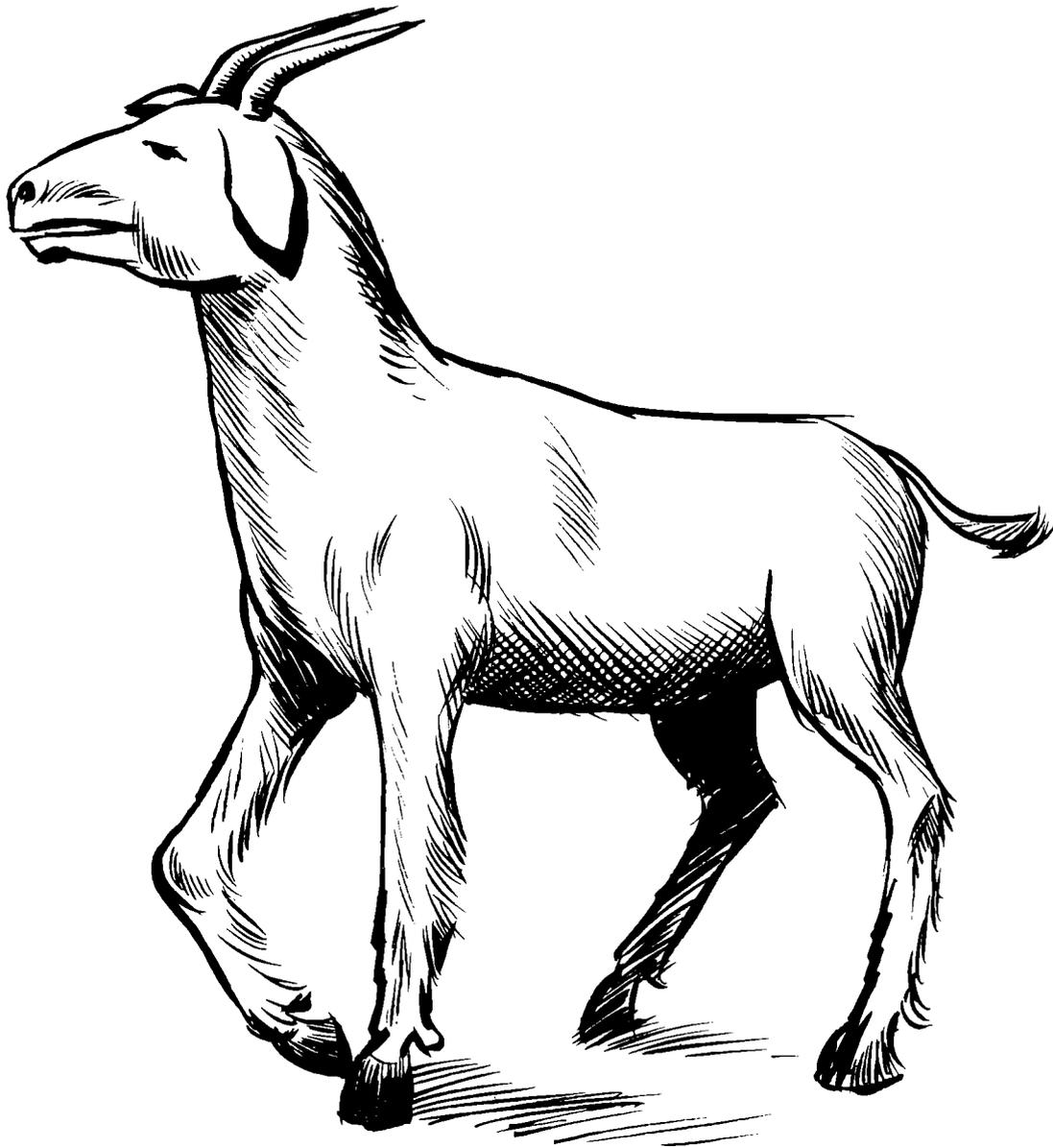
3. Pituro' i Lopi a 'Nari Mosa.
Pumasa tano sa tali."

4. Mapita' na tipo' si Lopi sa poro'.

5. Tominipo' si Lopi.

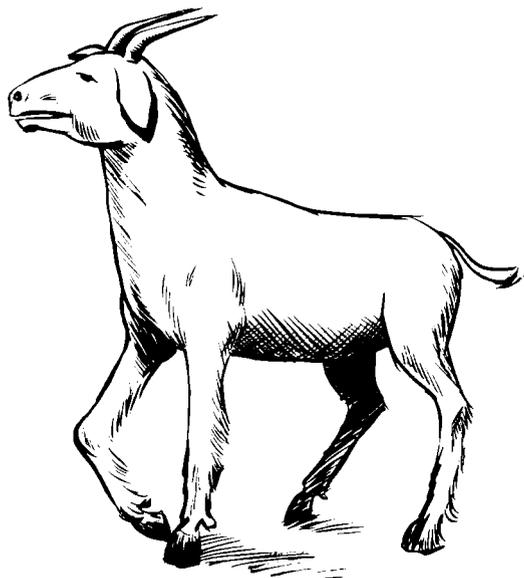
6. Mapoti' so sapi' i Lopi.

7. Tomo' a mapusa ta so sapi' ta.

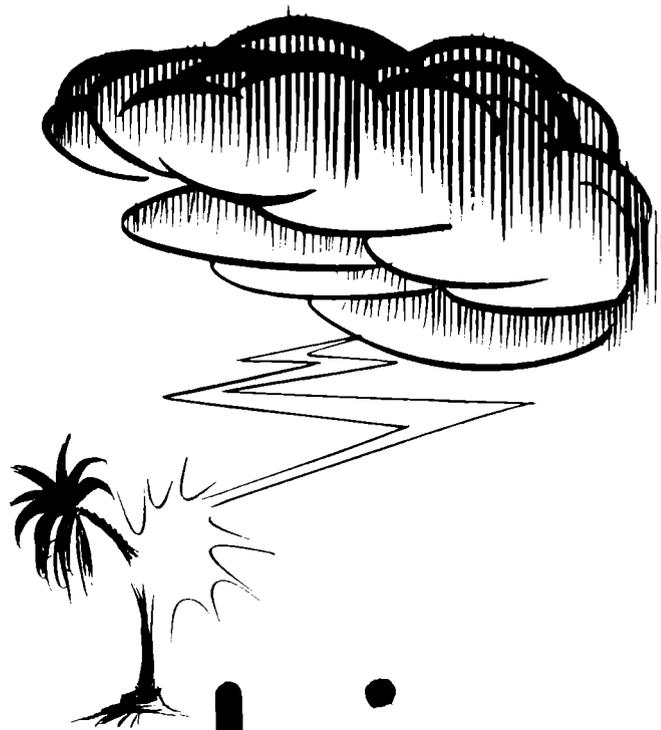

k

K

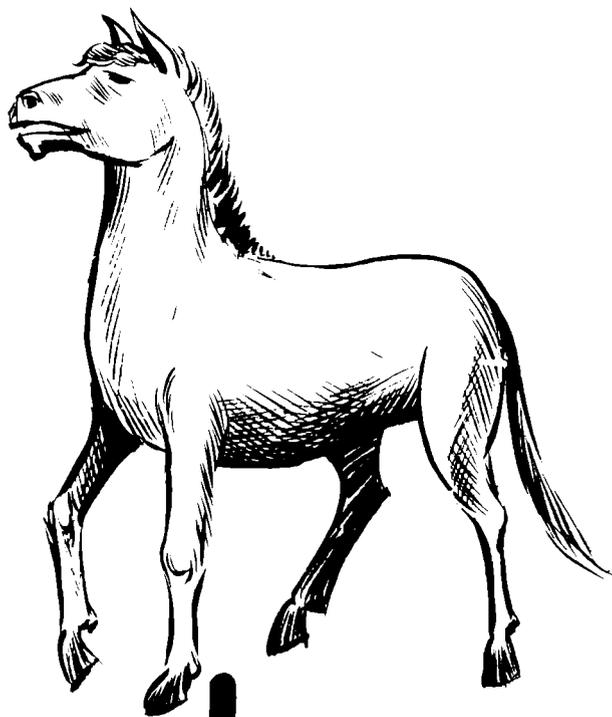

ka

ki

34

ko

ku

a   i   o   u
ka   ki   ko   ku

---

ka	ka	ki	ko	ku
ki	ta	pi	no	ru
ko	la	mi	so	tu
ku	pa	ni	ro	lu

---

kano

koto

koti

laki

kuna'

suka

ruka

kala'

kamo

katuru'

kilala

siko

kanoko

makanono

pukatalo

pukatipo'

kurata'

mikula'

karoma

koda'

1. So laki i Sisa na si Lopi.

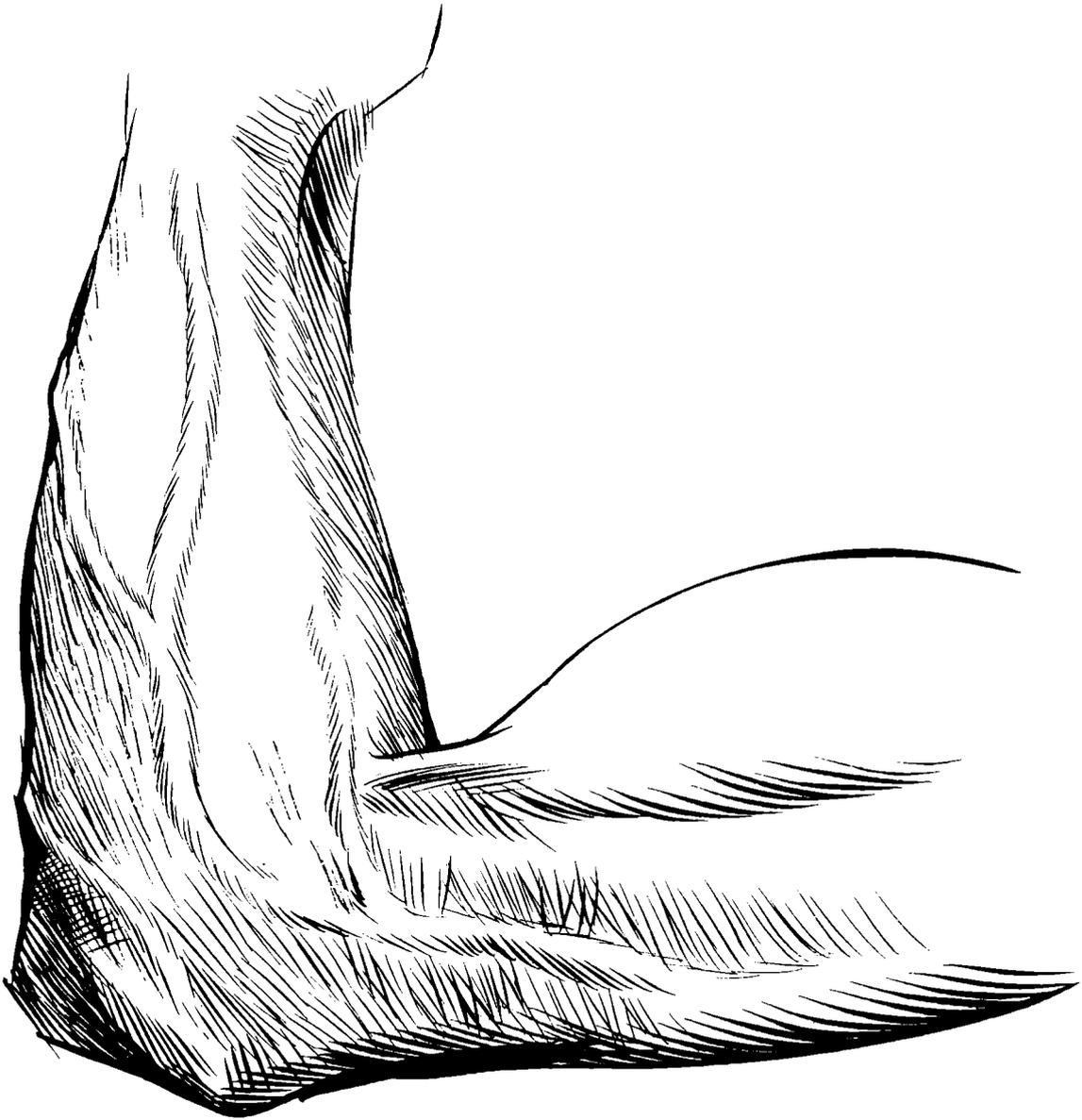
2. Pupukatalo si Lopi.

3. Mikula' si Lopi.

4. Pituro' i Lopi a "Pumasa kano sa kamo." Pituro' i Sisa a "Sukano i makapumasa."

5. So kaka i Lopi na si Lolo.

6. Makikilala ko sukano.

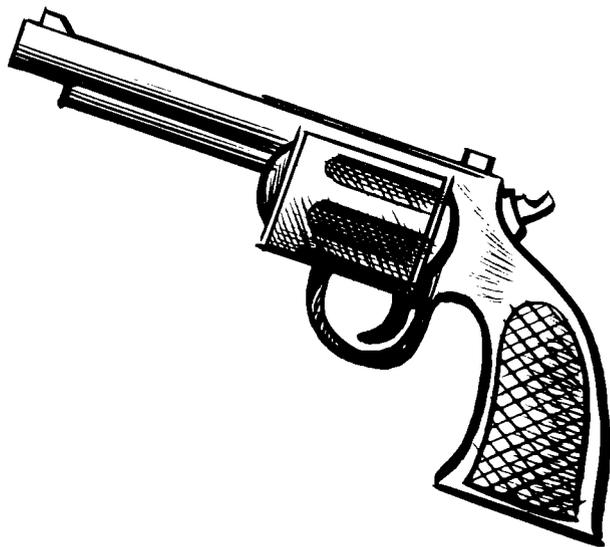

b

B

ba

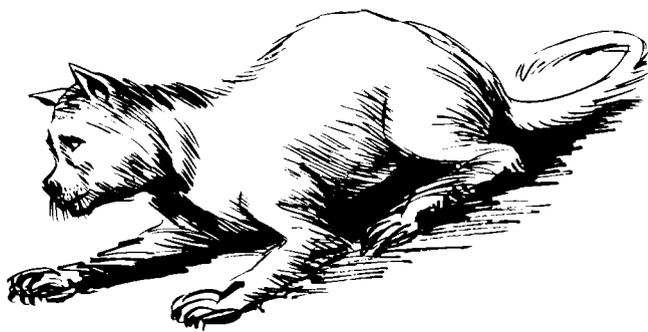

bi

38

bo

bu

a

i

o

u

ba

bi

bo

bu

ba

ba

bi

bo

bu

bi

ka

ti

po

nu

bo

ra

li

mo

su

bu

ta

ki

no

pu

bapa'

babo'

biro

bola

labi

bota

botu'

baka'

bali

basa

baso'

bono'

laba

loba'

binasa

kalaboso

1. So babo' i Lopi na bota.

2. So bapa' i Lopi na pukanono.

3. Pituro' i Lopi a 'Si Bapa' na
pukanono."

40

"Ba pukanono si Bapa'?"

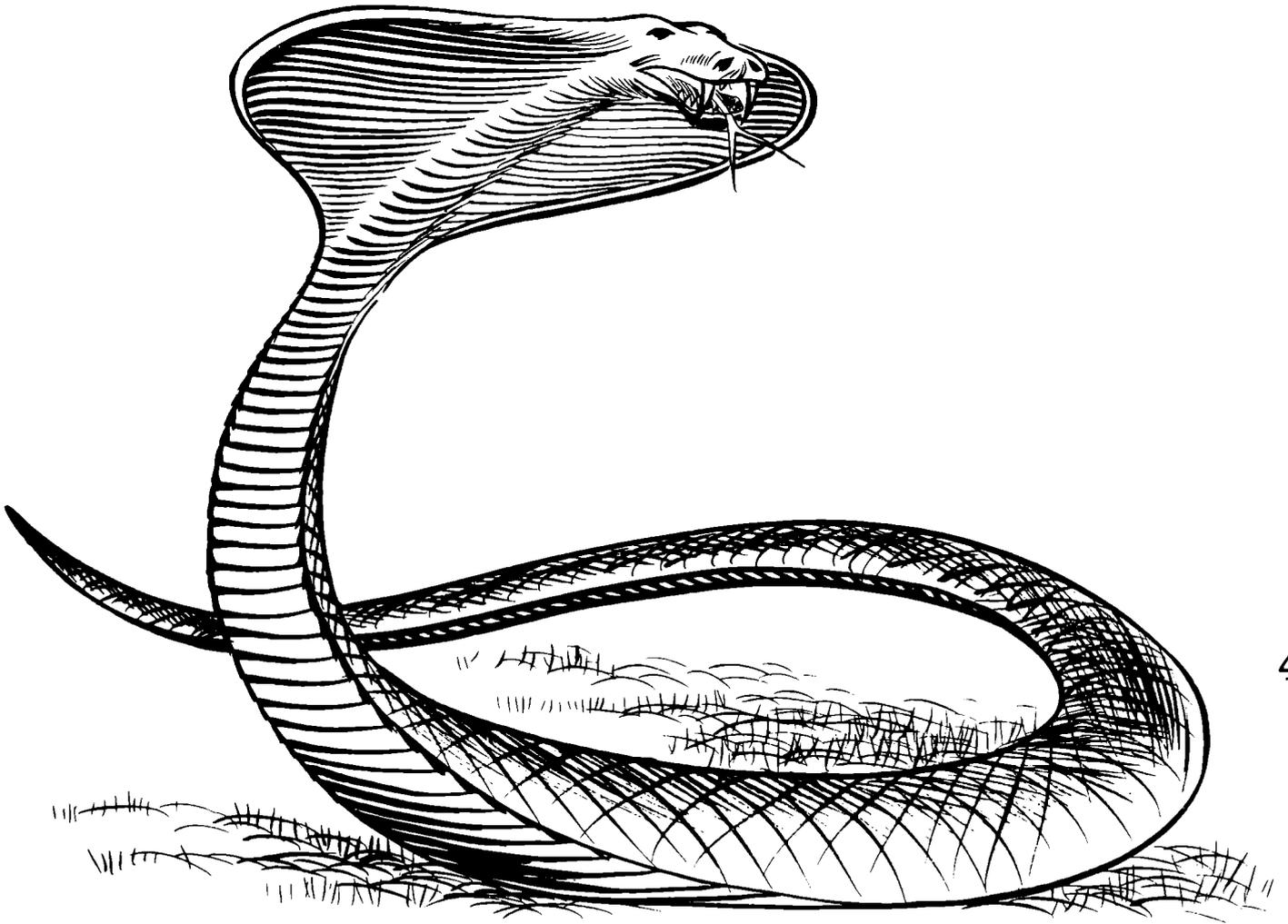
4. "Pupusa si Lopi sa sapi'."

"Ba puka'aba?"

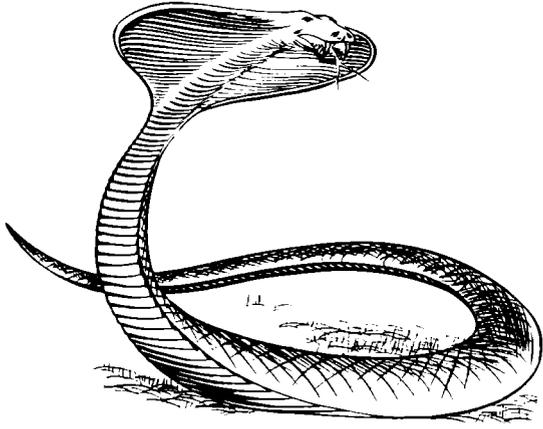
"Puka'aba sa sapolo'."

5. Kubinasa so solo' i Lopi.

6. Si Lopi i puloloba' ki bapa' a ka.

d D

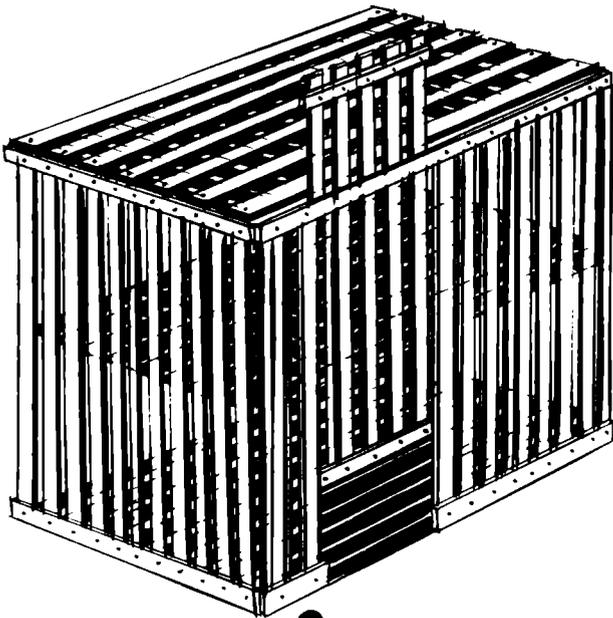

da

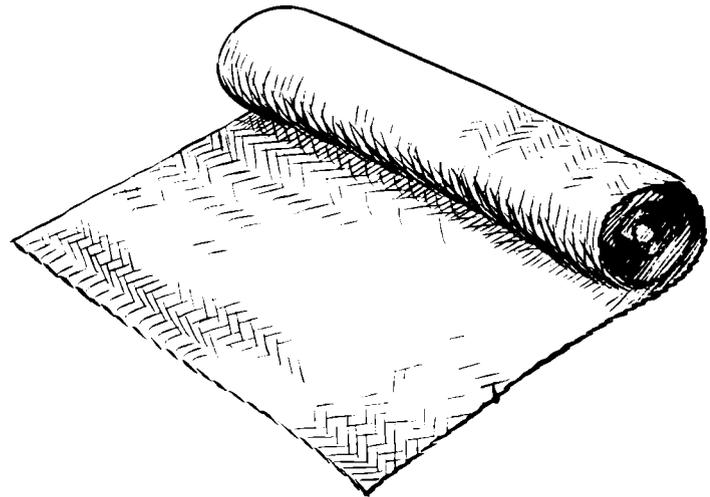

di

42

do

du

a   i   o   u
 da   di   do   du

da	da	di	do	du
di	ba	ki	to	pu
do	na	ri	mo	lu
du	sa	bi	ko	tu

43

dato'

mado'

badi'

doda'

kadi'

dila'

duku'

dosa

suda'

diriso

mituro'

1. Marata' so suda' ka mado'.

2. Pukaduku' si Lopi ko salasa'.

3. Pituro' i Sisa ki Lopi a

"Ba ka puloloba' sa badi' i ka?"

Pituro' i Lopi a "Di', ka pumasa ko
sa suda'."

44

4. Pituro' o dato' a 'Di' ka pukadoda'

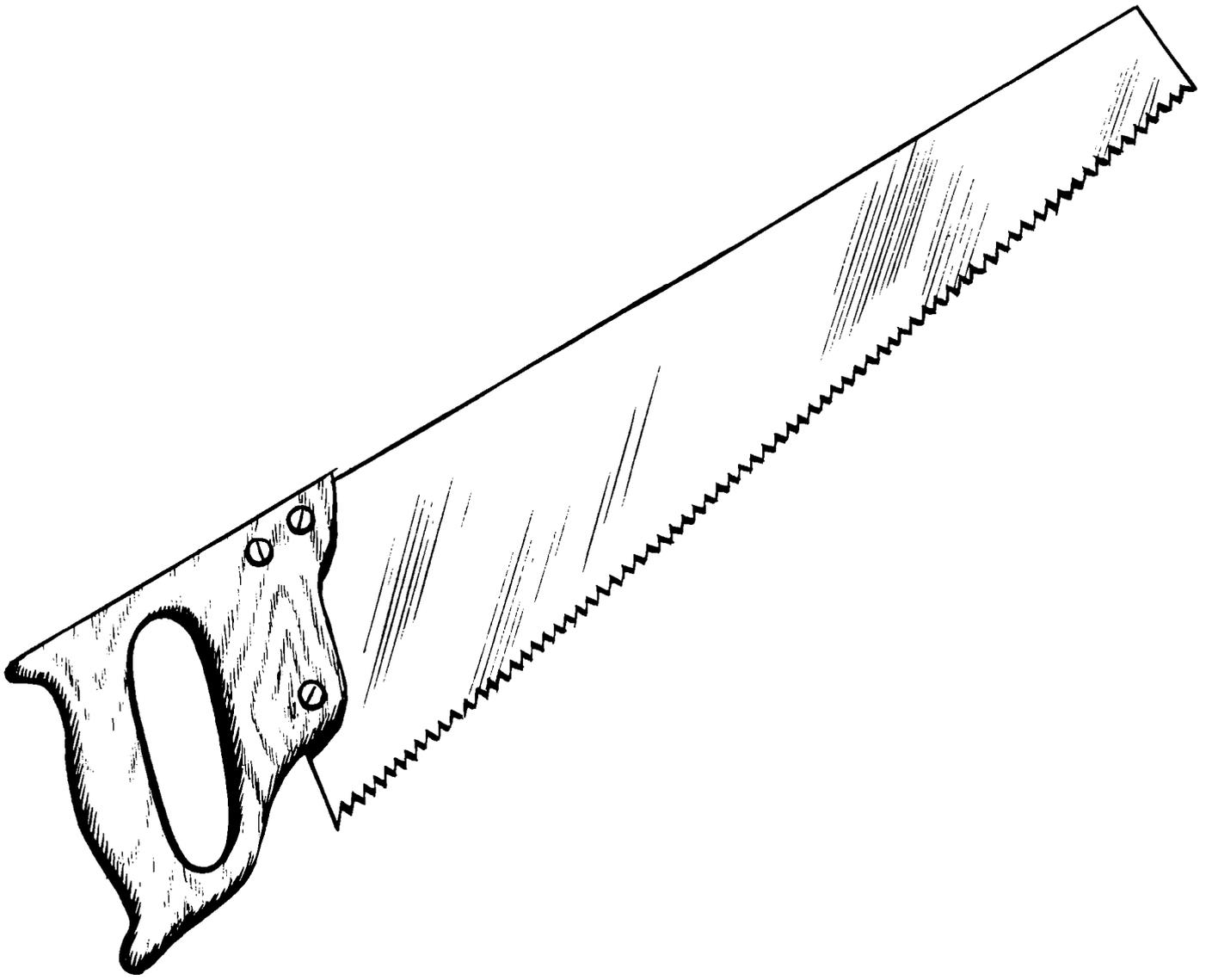
ko salasa'." Pituro' i Lopi a "Di'."

5. Da madosa si Lopi.

6. Da madosa so kadi'.

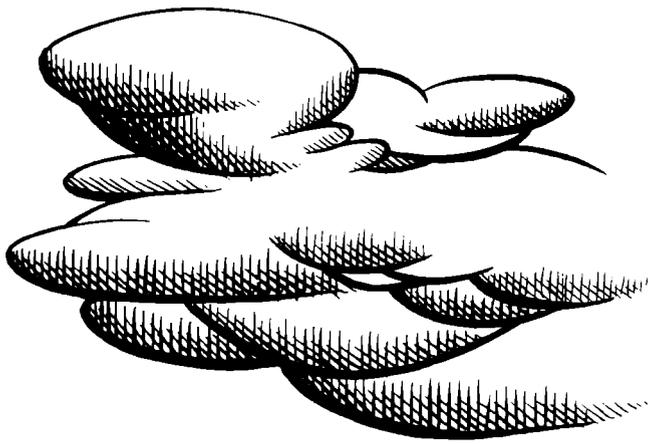
7. Pituro' i Lopi ko dato' a

"Duku' ka dato'."

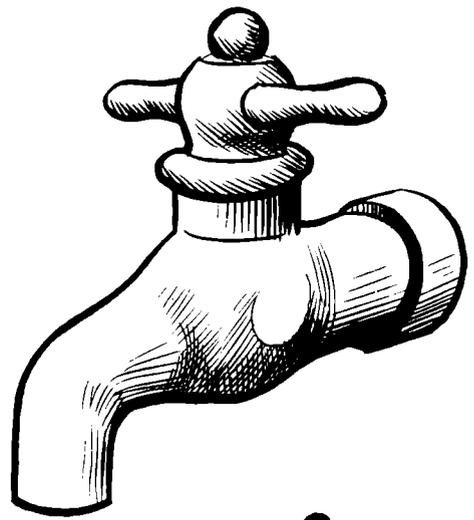

gg

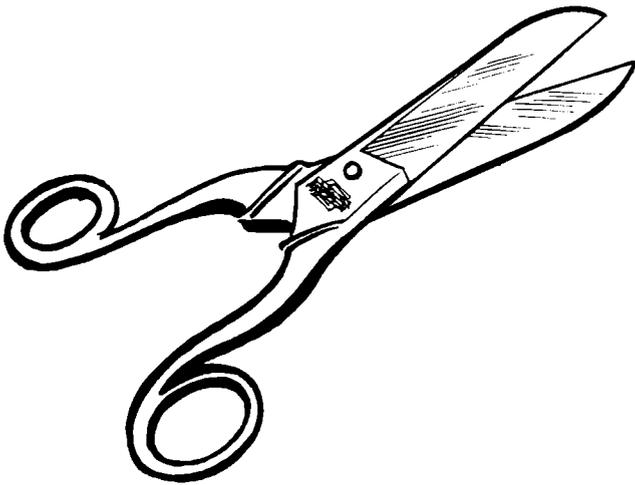
G

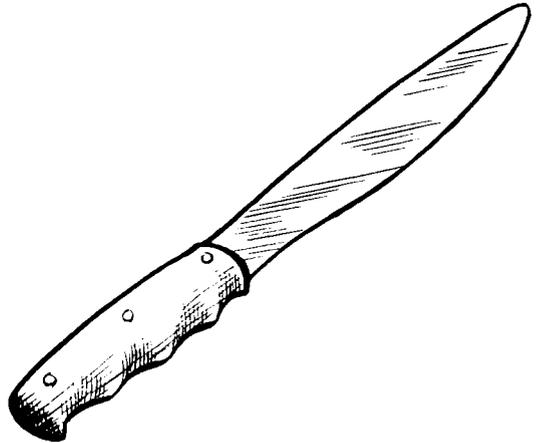
ga

gi

go

gu

a

i

o

u

ga

gi

go

gu

ga

ga

gi

go

gu

gi

da

bi

ko

tu

go

pa

ni

ro

lu

gu

ma

si

do

bu

47

gira

bago

gona

raga

sogo'

tago'

bagi'

gola'

gani

rogo'

pagari

sigoro

goro

giripo

puga'

1. So bugo a raga na pumasa sa gola'.

2. Si Raga na pagari i Lopi.

3. Mipirogo' so pali' o sapi'.

4. Mala' i gona so sapi'.

5. Da' a tago o sako'.

48

6. Bugo so gitagita' i Raga.

7. Marata' so gira.

8. Mala' i gani so mama ki Lopi.

9. Nari gari.

10. So kaka i Lopi na goro.

11. Pituro' i Lopi a "Goro na ba ka
pumasa sa gola'?"

w W

a

i

wa

wi

wa

wa

wi

wi

ga

di

ba

ki

50

ta

pi

na

ri

la

mi

wata'

waga

wali

walo

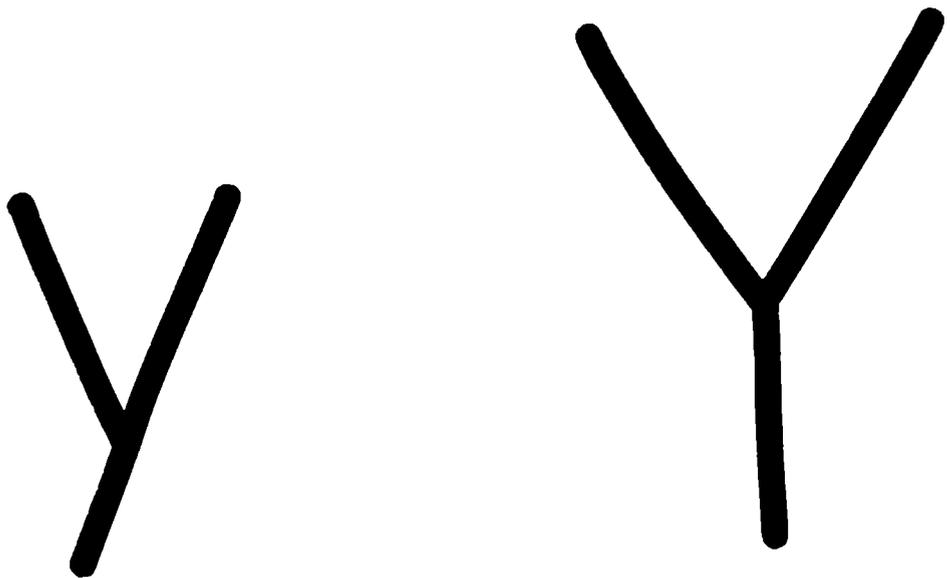
sawati'

ginawa

mawasa'

magawa'

1. Si Lopi na wata' i Kadi Saripa.

2. Magawa' si Lopi sa Wato.

3. Mikurata' a ginawa i Raga.

4. Pituro' i Lopi a "Pipira so gitagita' ?"
Pituro' i Raga a "Sawati' ."

5. Mawasa' so wata' .

6. Pituro' i Lopi ko goro a
"Pira a wata' a ka?"
Pituro' o goro a "Walo. "

7. Si Mosa na wali.

a
ya

o
yo

---

ya

ya

yo

yo

wa

go

da

bo

ka

to

pa

no

ra

lo

ma

so

53

yala'

kayo

saya

loya

poyo'

sayana'

kabaya'

---

1. Mala' a kayo saya.

2. So kabaya' o wata' na marata'.

3. So loya na saya sa poyo'.

4. Saya so yala' o bugo a wata'.

h

H

---

a

i

o

ha

hi

ho

54

---

ha

ha

hi

ho

hi

ya

wi

go

ho

da

bi

ko

ta

pi

no

ra

li

mo

sa

wi

yo

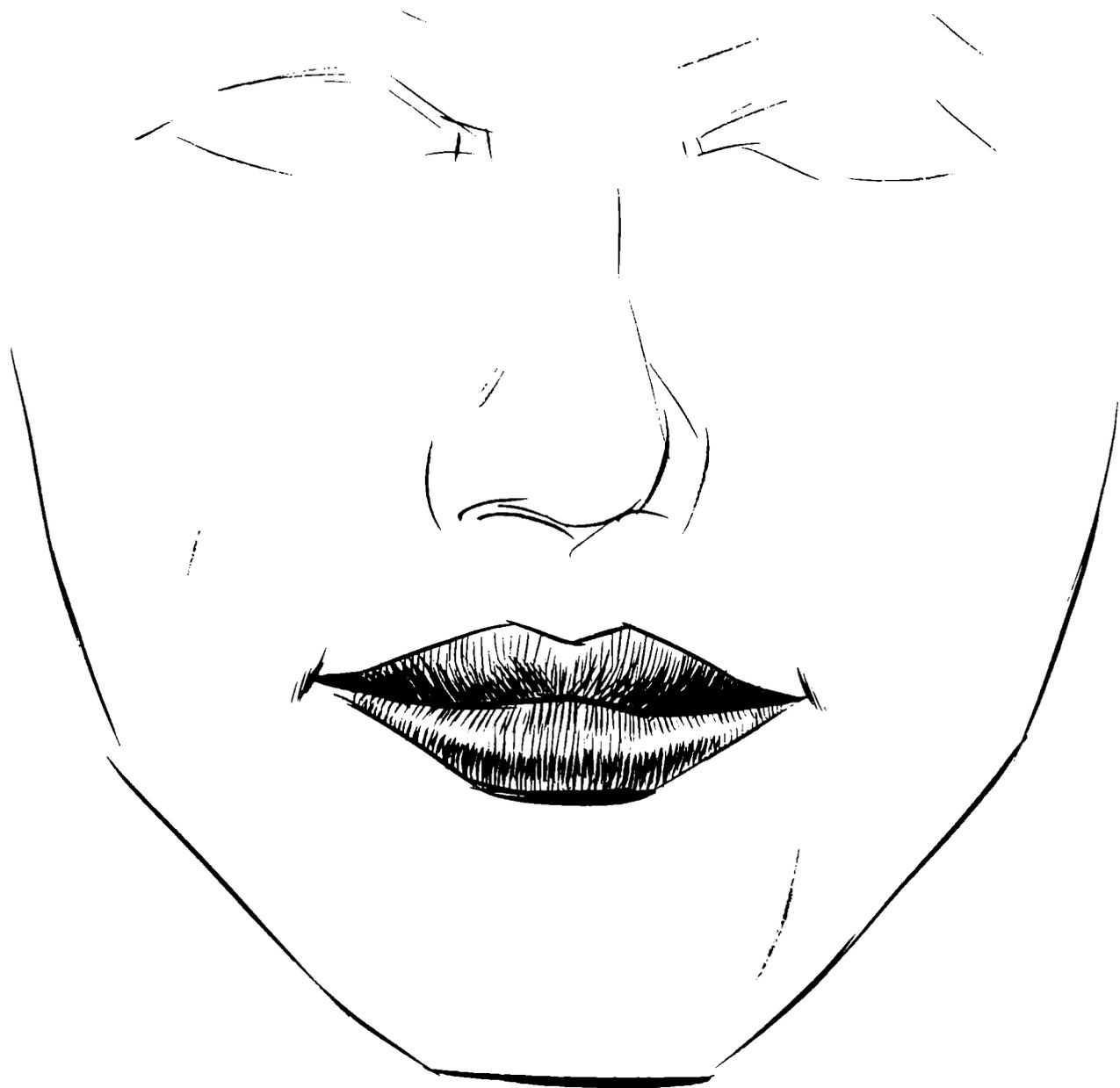
kaha

barahana

Yahodi

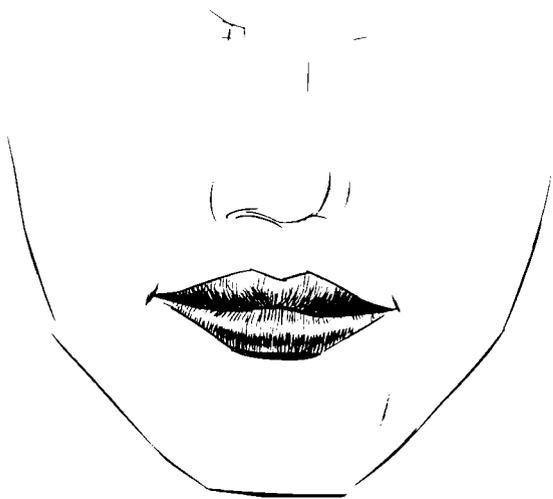
barahala

1. Pumasa si Lopi sa kaha.
2. So mama na kuna' a ba Yahodi.
3. Si Daha' na kaka i Lopi.
4. Saya so barahala.

56

ng Ng

nga

ngi

ngo

ngu

a	i	o	u
nga	ngi	ngo	ngu

nga	nga	ngi	ngo	ngu
ngi	ha	wi	yo	gu
ngo	da	bi	ko	tu
ngu	pa	ni	ro	lu
	ma	si	ho	du

58

ngari'

singa'

ngasa

manga

ngiri

sango'

mangoda

mangadi'

mangaroma

panguni

pukatalingoma

sangongo

1. So manga sapi' i Lopi na mangapopoti'.

2. Mangoda si Lopi.

3. Si Lopi na pungaroma sa bugo a raga.

4. Pukatalingoma si Lopi ka makapungaroma.

5. Pusinga' so raga.

59

6. Mangadi' tano sa basa tano.

7. Mala' i ngari' so wata'.

8. Marata' so panguni o wata'.

9. Da' a sango' o mama.

10. Mangangongoda so manga mama saya.

A

I

O

U

a

i

o

u

Ng

nga

ngi

ngo

ngu

H

ha

hi

ho

--

Y

ya

--

yo

--

W

wa

wi

--

--

G

ga

gi

go

gu

60

D

da

di

do

du

B

ba

bi

bo

bu

K

ka

ki

ko

ku

T

ta

ti

to

tu

P

pa

pi

po

pu

N

na

ni

no

nu

R

ra

ri

ro

ru

L

la

li

lo

lu

M

ma

mi

mo

mu

S

sa

si

so

su

mo'

amo'

mo'

amo'

o

i

a

mo'

mi

ma'

amo'

ami

ama'

62

ato

ali

ana

ago

ari

awa'

aso

aki'

apa'

ako

aya

apo'

ala

asa'

abano

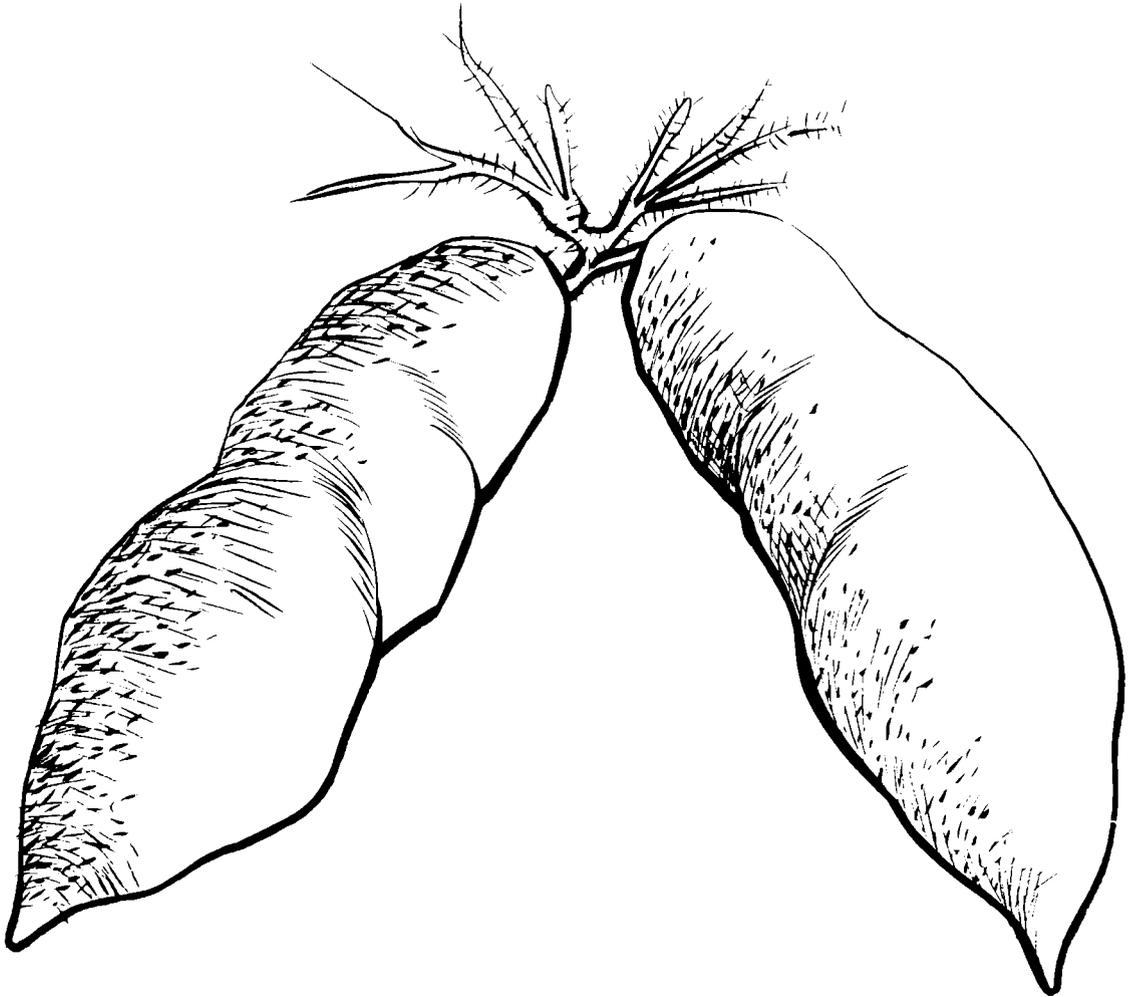
abogado

agama

arina

1. Ana manga amo' ko kayo.
2. So ari i Lopi na si Ali.
So ama' i Lopi na si Mosa.
Ana aso i Lopi.
3. Pituro' i Lopi ki Ali a "Awa' ka saya."
Pituro' i Lopi ki Mosa a "Apa' ka ama'."
4. So ama' i Sisa na abogado.
5. Aya pituro' i Lopi ki Ali na
"Ari, awa' ka saya."
6. Si Lopi ago si Ali na magari.
7. Pituro' i Lopi ki Ali a
"Di ako pumasa sa abano."
8. Pituro' i Lopi a "So agama tano na agama
o manga apo' tano."

bi

64

obi

bi

obi

i	a	o
bi	ba'	bo
obi	oba'	obo
oni	ola'	oko'
ori	oma	olo
	ona	ono
	onga	ongo
	ora'	oro
		oto

65

ogopa'

opama

otara'

olala'

olama'

onaba'

1. Ana koto ko olo o aso.
2. Aya onga o kayo na puga'.
3. So apo' i Lopi na olama'.
4. Saya so onaba' a marani.
5. Mala' i oni so saya ko kayo.
6. So manga obi na saya ko lopa' i Lopi.
7. Sukami i manga ogopa' o ama' i Lopi.
8. Pukatalingoma a manga mama oto.
9. Opama ka aya kabaya' i Lopi na
makapungaroma?

na'

ina'

na'

ina'

a	i	o
na'	ni	no
ina'	ini	ino
iba'	ibi'	ilo
ida'		imo
iga'		ipo
ila		ito'
isa		
ita'		

68

igira

isako

itoro'

inako'

inoto

inoma'

isu'

initoro'

ikatulo

ikapito

1. So ina' i Lopi na si Saripa.

Ana tulo a wata' i ina' i Lopi.

So ikatulo ko manga wata' i Saripa na si Ali.

2. Pituro' i Ali a "Ina', ina', ino ka pagawa'?"

3. Pituro' i Lopi ki Ali a "Iga' ka saya."

4. Pituro' i Ali a "Ino kano?"

69

5. Si aki' ini na ilo.

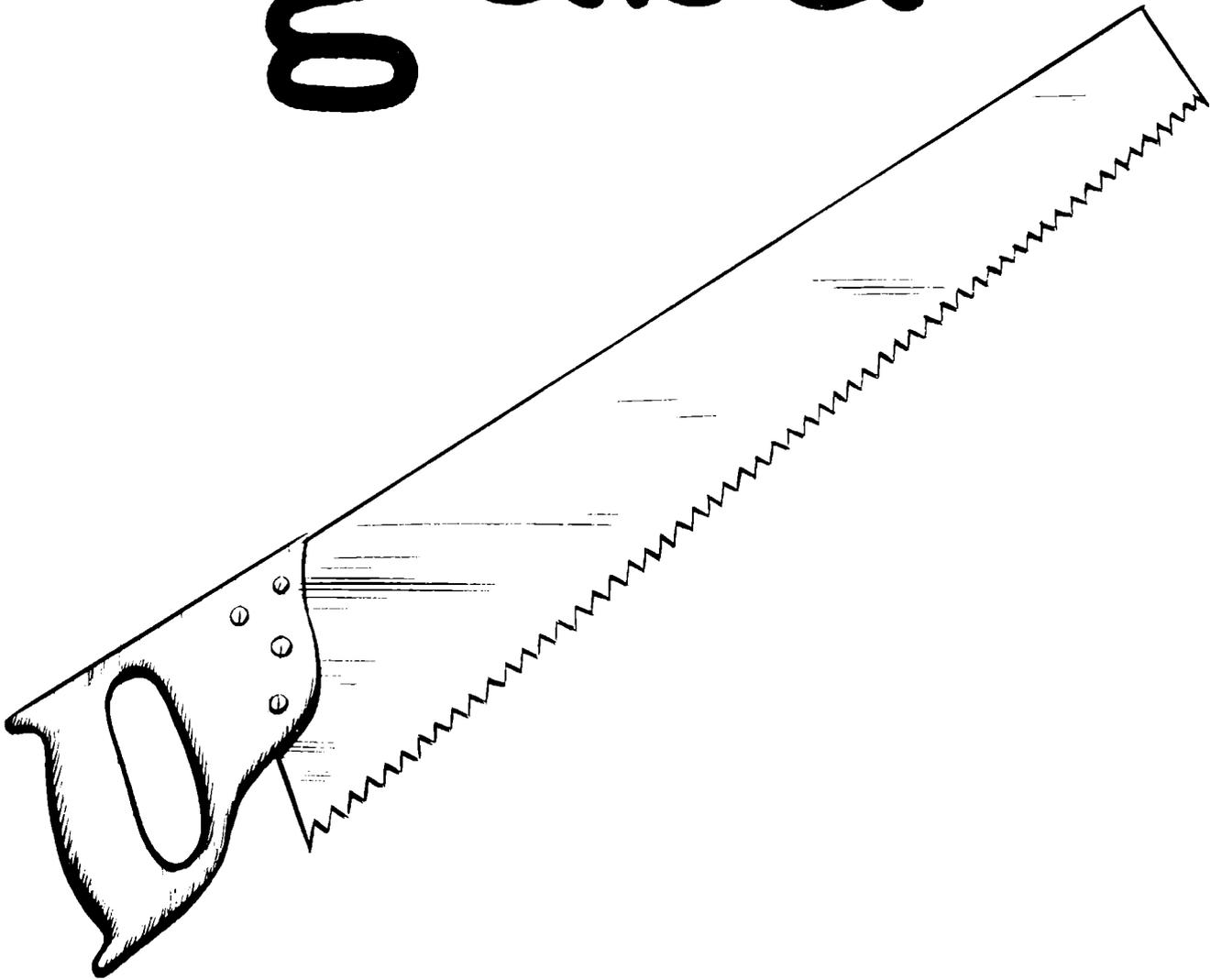
6. Inipamasa ako i Lopi sa koti.

7. Initoro' i Lopi so wata' i Raga.

8. Pituro' i Ali so inisogo' i ina' i Lopi.

9. So isa ka sako' na sawati'.

gaba

70

gabas

gaba

gabas

bas

a	i	o	u
ba	bi	bo	bu
bas	bi s	bos	bus
pas	tis	kos	dus
gas	nis	ros	lus
mas	sis	ngos	gus
was		yos	

71

abas

bugas

gapas

dinis

taros

kodalis

Kamis

timos

rilos

mamis

gatas

lawas

lokus

oras

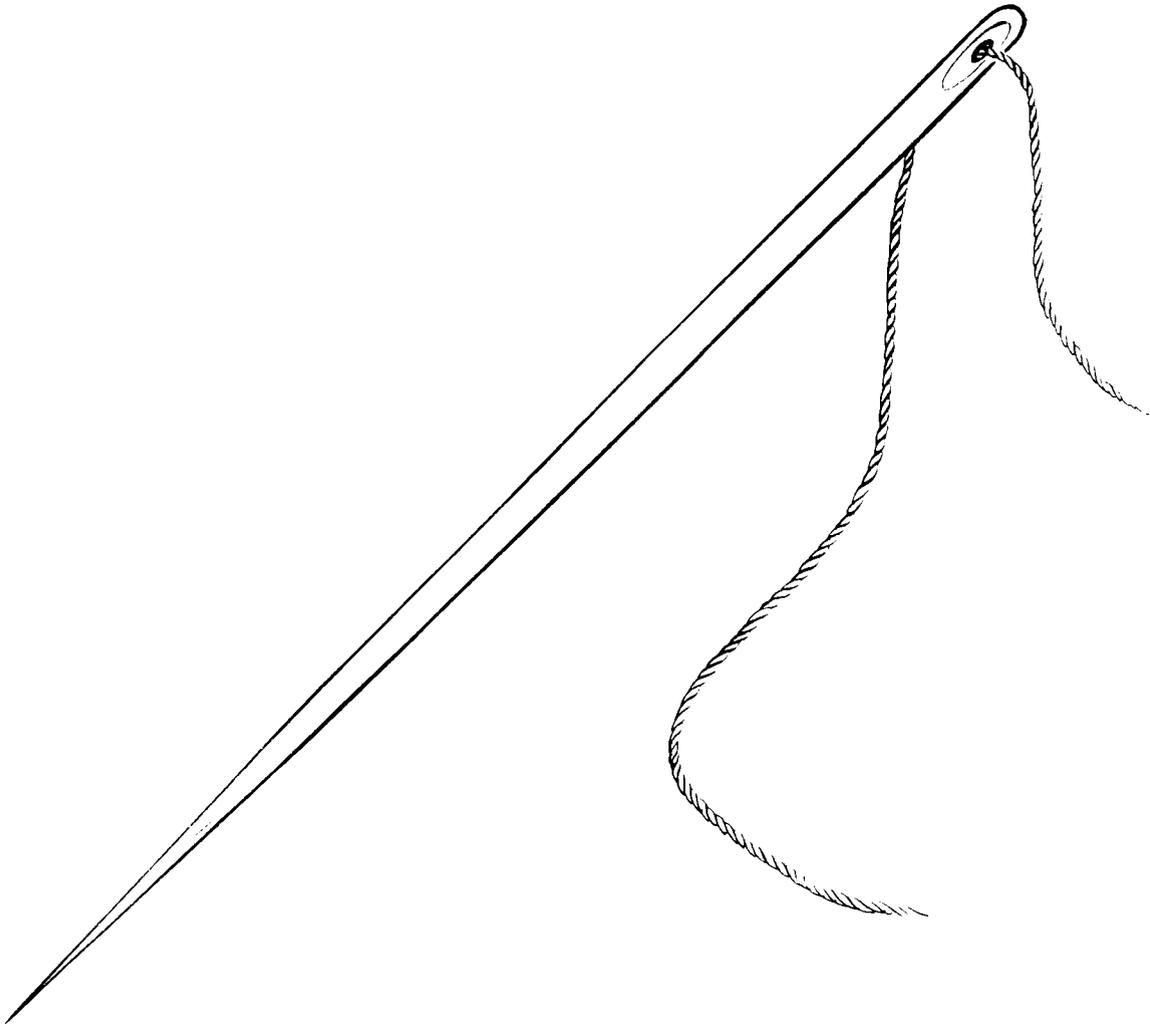
paras

lapis

magatos

1. Mapita' na Kamis.
2. Pumasa ako sa timos ago tinilas.
3. Pumasa ako sa kodalis ago manga mamis.
4. Pituro' o ama' i Lopi a "Kulapis ako."
5. Aya oras na alas siti.
6. So manga lokus i Lopi na pumasa sa gatas.
7. Maroni so lawas i Ali.
8. Pituro' i Lopi a "So rilos ka na pira?"
Pituro' o mama a "Magatos."
9. Taros ka saya.
10. Matas so badas i Lopi.

rago

ragom

rago

ragom

gom

	a	i	o	u
	ga	gi	go	gu
	gam	gim	gom	gum
74	yam	wim	ngom	tum
	ham	bim	tom	kum
	dam	pim	nom	rum
	lam	mim	som	num

alim

inom

salam

imam

masum

ayam

dalum

talam

didalum

tilam

madalum

wakim

1. Si Lopi na puginom sa gatas.
2. Ana manga tom ko balukus o wata'.
3. Masum so puga'.
4. Ana manga ayam ko manga kayo.
5. Si Lopi na pumasa sa manga talam.
6. Ana mala' a tilam o lokus i Lopi.
7. So ama' i Lopi na alim.
8. So bapa' i Lopi na imam.

bu

bul

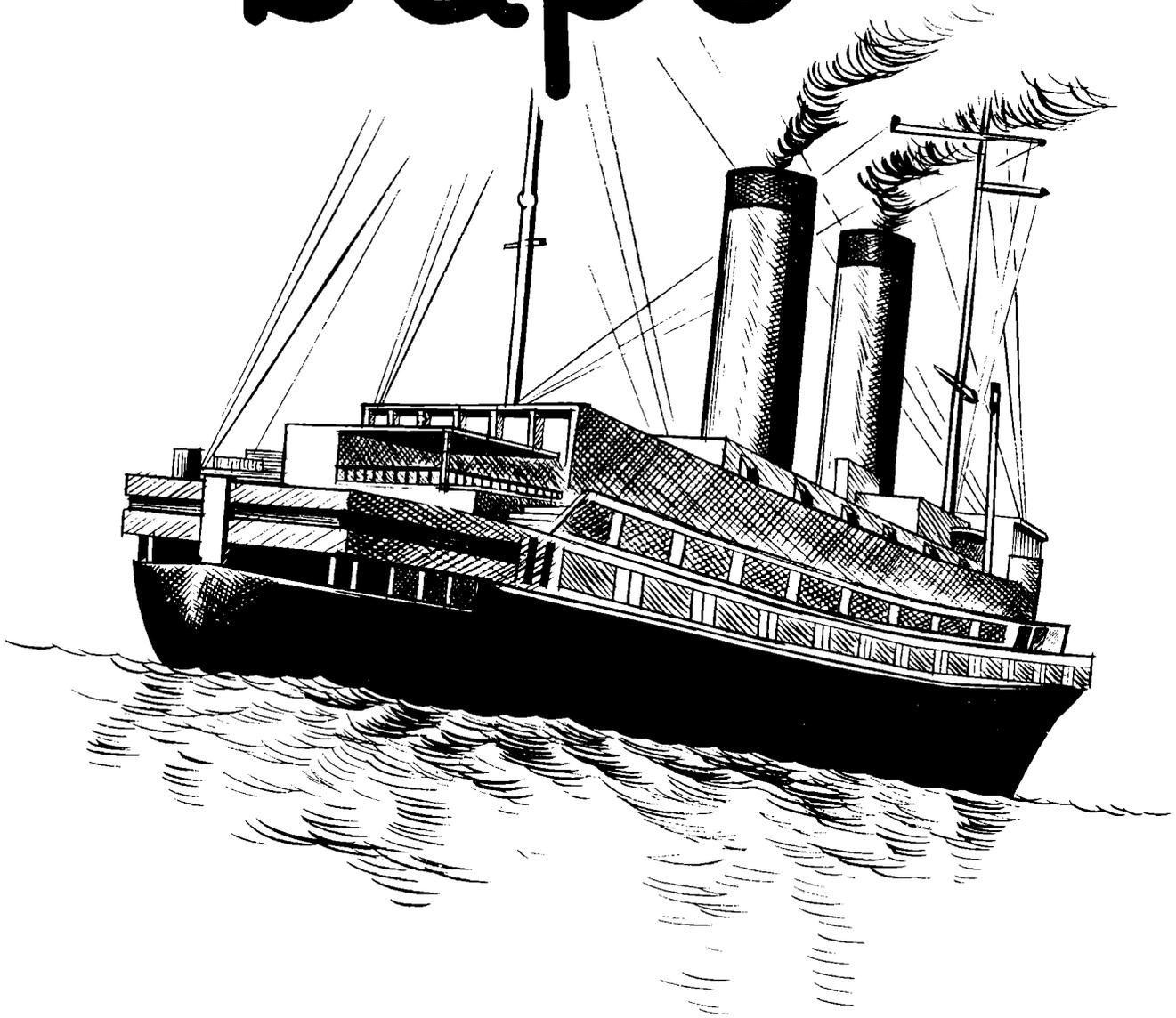

akal	potal	magatul
bungul	toto1	sahal
kapal	madakul	babasal

---

1. Maporo' so bugul.
2. Magatul so ibol ko lawas o wata'.
3. Madakul a ibol ko lawas o wata'.
4. Di ka pugakal sa manga wata'.
5. Pumasa ako sa manga babasal.
6. Matas so mala' a kapal.
7. Pituro' i Lopi so madakul a toto1.
8. Mapoti' so sahal i Mosa.
9. Madakul a babasal ko potal.

bapo

79

bapor

bapo

bapor

por

	o	a	i	u
	po	pa	pi	pu
	por	par	pir	pur
80	yor	ngar	wir	kur
	bor	har	tir	dur
	gor	nar	rir	lur
	tor	mar	sir	gur

asar

osar

kumur

kamir

tanor

bunar

ator

kapir

datar

damar

lahar

mabagur

---

1. Bunar so totol i Lopi.
2. Ipulahar i Lopi so kapangadi'.
3. So kayo oto na kamir.
4. Mabagur si ama' i Lopi.
5. Madakul a ator ko lopa' i Lopi.
6. So paras i Ali na datar o paras i Lopi.
7. Mabagur so manga kumur i Lopi.
8. Maguda' tano sa mala' a bapor.
9. So tanor i Lopi na mapoti'.
10. Pituro' i Lopi a 'Suka i magosar ko pala.'

baroka

82

barokan

baroka

barokan

kan

a	i	o	u
ká	ki	ko	ku
kan	ki n	kon	kun
wan	pin	yon	dun
ngan	tin	bon	gun
san	ni n	ron	lun
tan	min	ngon	pun

83

akun

apin

otan

kumin

ngipun

adun

pasin

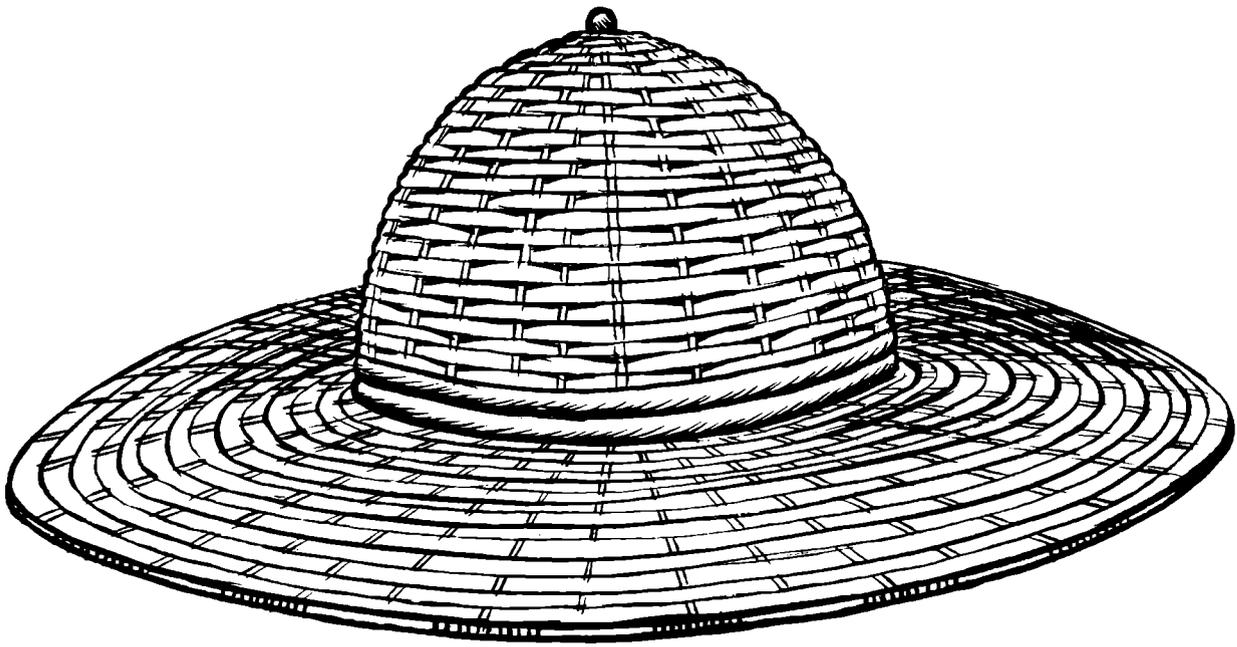
lawan

lalan	olan	kiran
puman	langon	kalasan
iran	ngaran	mawatan
oran	sabon	pamikiran
	ragon	gabon

---

1. Da' ako pun makakan.
2. Aya ngaran o wata' akun na Molan.
3. Pugoran pun sa mala'.
4. Di ka pasin.
5. Katawan akun so ngaran ka.
6. Da' a pamikiran iran.
7. Pagawidan akun pun so manga papan.
8. Pukataban so solotan.
9. Langon o manga wata' iran na mama.

saya

85

sayap

saya

sayap

yap

	a	i	o	u
	ya	yi	yo	yu
	yap	yip	yop	yup
86	pap	ngip	bop	kup
	gap	dip	nop	tup
	rap	lip	mop	sup
	hap	wip	gop	rup

atup

sarip

makup

dakup

arap

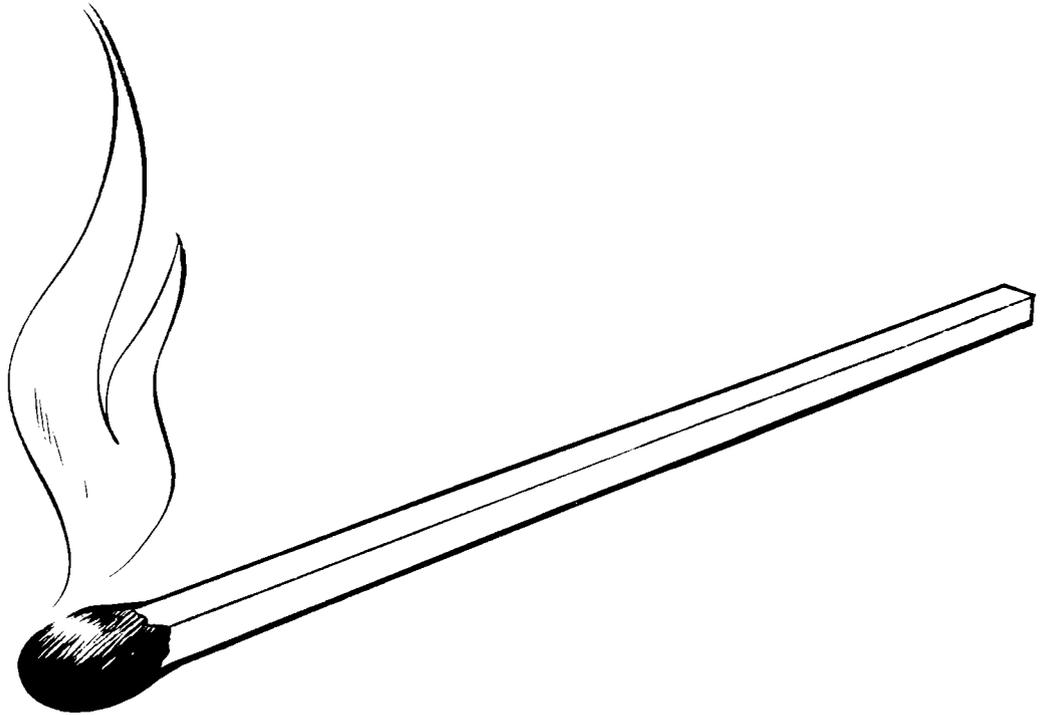
sabap

ogop

1. Pituro' i Ali ki Lopi a "Magogop ako ruka."
2. Makup so awid ka.
3. Aya arap ami na moran.
4. Kubinasa so atup ami sabap sa oran.
5. So manga wata' na adun a sayap iran.
6. Da' ami madakup so marata' a mama.
7. So apo' i Lopi na sarip.

kogi

88

kogit

kogi

kogit

git

i	a	o	u
gi	ga	go	gu
git	gat	got	gut
ngit	wat	hot	gut
rit	dat	yot	but
nit	mat	tot	kut
git	pat	sot	lut

89

sabot

kilat

gulat

ogat

sakit

lapot

langit

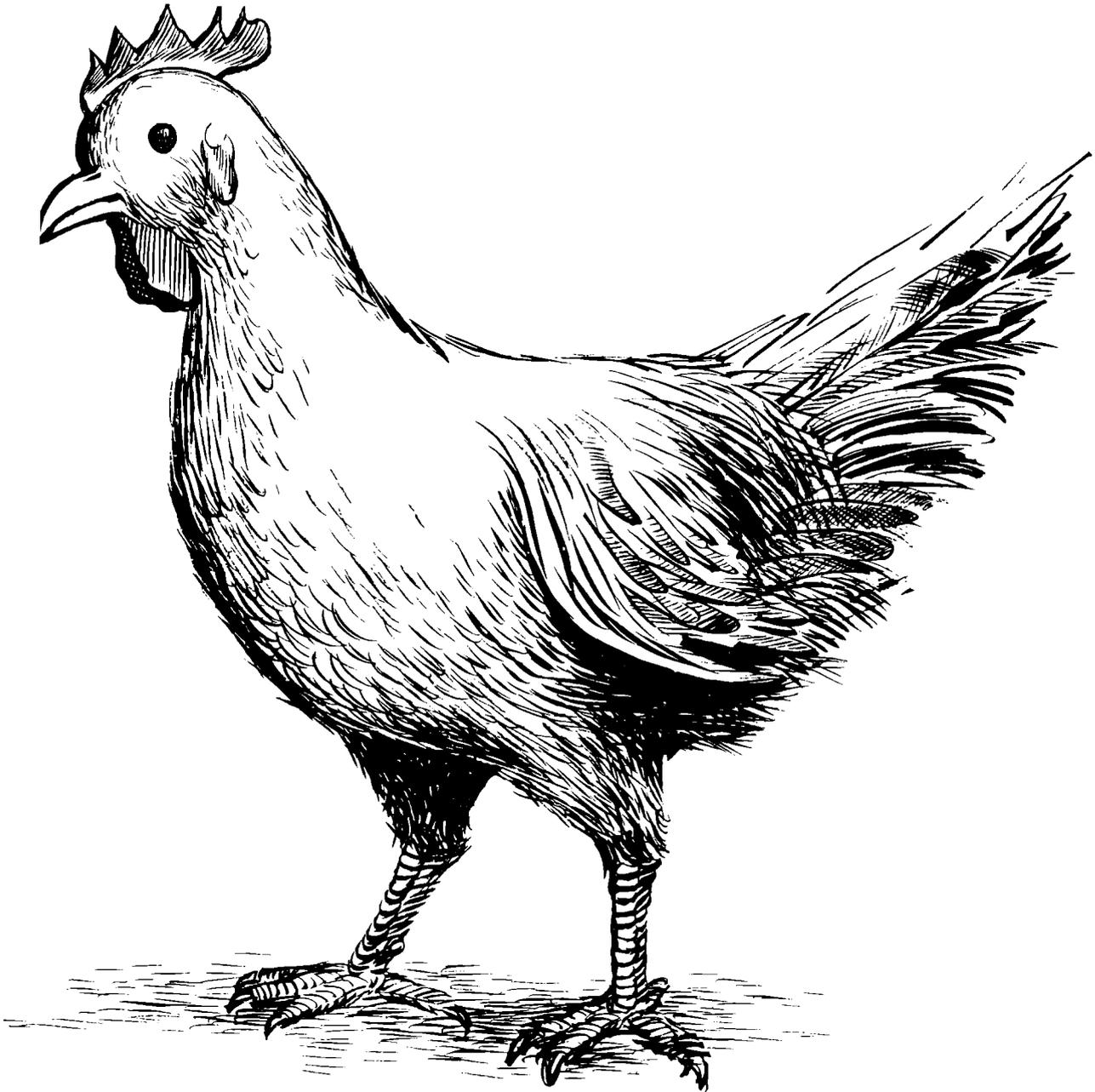
lolot

okit	onot	porot
rungit	salamat	maninit
korot	lagut	ragat
gamit	lugut	adat
sorat	saridot	maronot
sabut		pinalot

---

1. Pukusakit so wata' akun.
2. Onot ka rakun sa ragat.
3. Inisorat akun kiran so sorat.
4. Ganat ka, ka pukatalingoma so solotan.
5. Mawatan so manga lolot ami.
6. Adun a kilat sa langit.
7. Di tano pukasabot ko basa o manga ayam.
8. Pulamudun akun aya a isa aya ka saridot ka
so lugut akun.

mano

91

manok

mano

manok

nok

	o	a	i	u
	no	na	ni	nu
	nok	nak	nik	nuk
92	yok	wak	mik	tuk
	kok	ngak	pik	guk
	bok	lak	dik	ruk
	hok	pak	sik	buk

totok

kiruk

babak

panik

gunuk

pirak

pitik

patok

samok

tamok

bayok

galubuk

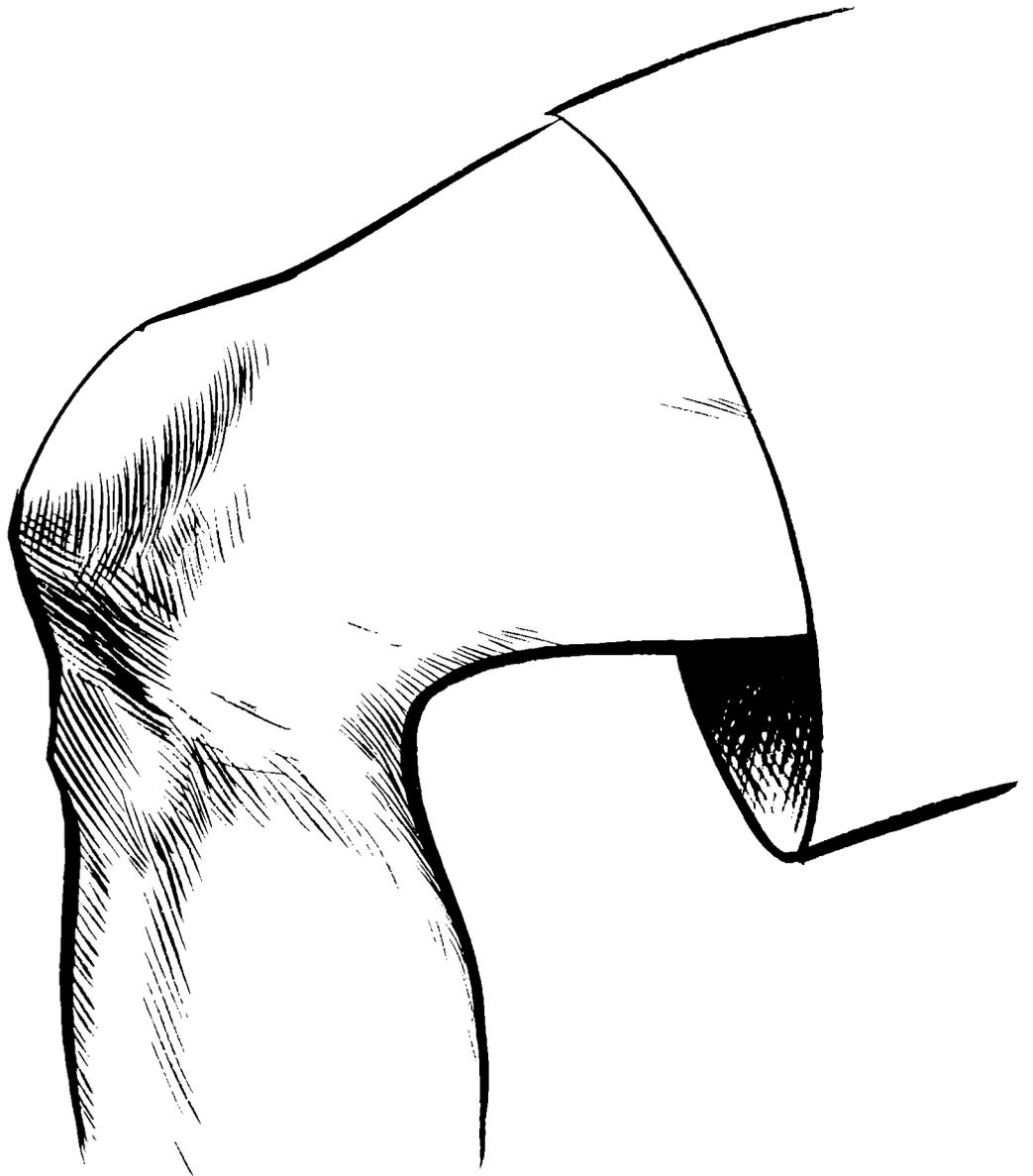
bagak

kaluk

malumuk

1. Panik ka.
2. Adun a galubuk akun sa ragat.
3. Pukasokat ako ron sa tamok.
4. Inikaluk o wata' so babak.
5. Mala' i pirak si Lopi.
6. Inibagak i Lopi so patok sa kalasan.
7. Masamok so manga wata'.
8. Gunuk kano sa galubuk anan.
9. Mala' i tamok so kawasa a mama.
10. Si Ali i kiruk sa pitik anan.

lu

lub

lu

lub

u	a	i	o
lu	la	li	lo
lub	lab	lib	lob
pub	hab	wib	ngob
dub	yab	kib	tob
mub	bab	gib	lob
nub	tab	rib	kob

95

kulub

rarub

arab

kitab

garab

lukub

sokob

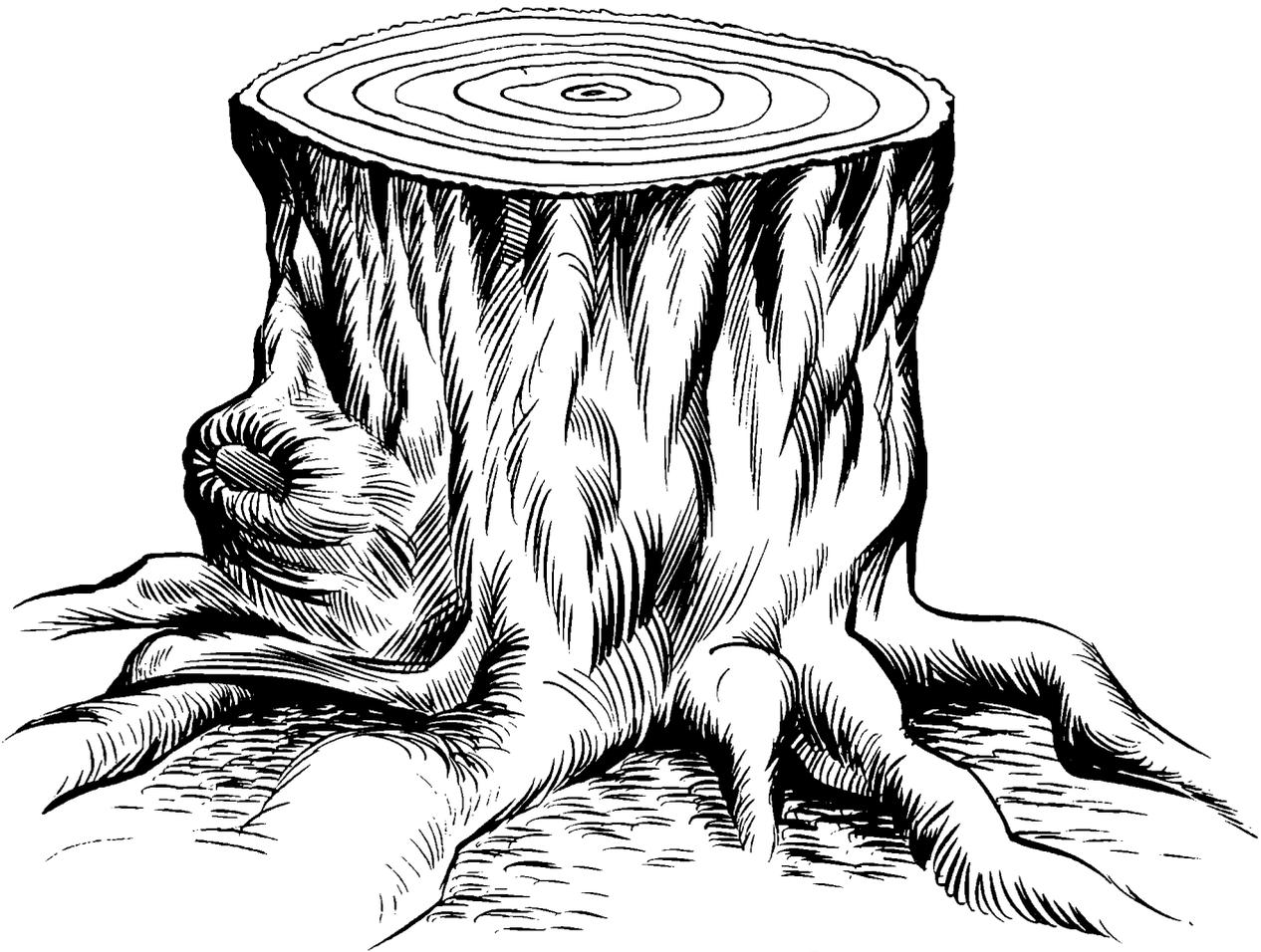
kukub

magarib

sinub

1. Di pungukub so aso ami.
2. Kuguba' so kulub.
3. Pukusakitan si Lopi sa rarub.
4. So manga lokus i Lopi na adun a kitab iran.
5. Adun pun a mala' a garab iran.
6. Adun pun a sokob iran.
7. Pukasinub si Lopi sa ragat.
8. Pituro' i Lopi a "Katawan akun so basa a Arab."
Pituro' i Ali a "Marugun so basa a Arab."
9. Pituro' i Sisa a "Kun ako sa gola' a tunub."

to

97

tod

to

tod

	o to tod	i ti tid	a ta tad	u tu tud
98	pod god rod nod	wid kid mid sid	yad dad lad bad	ngud bud nud pud

awid

pasad

butad

tungud

bayad

likod

tabid

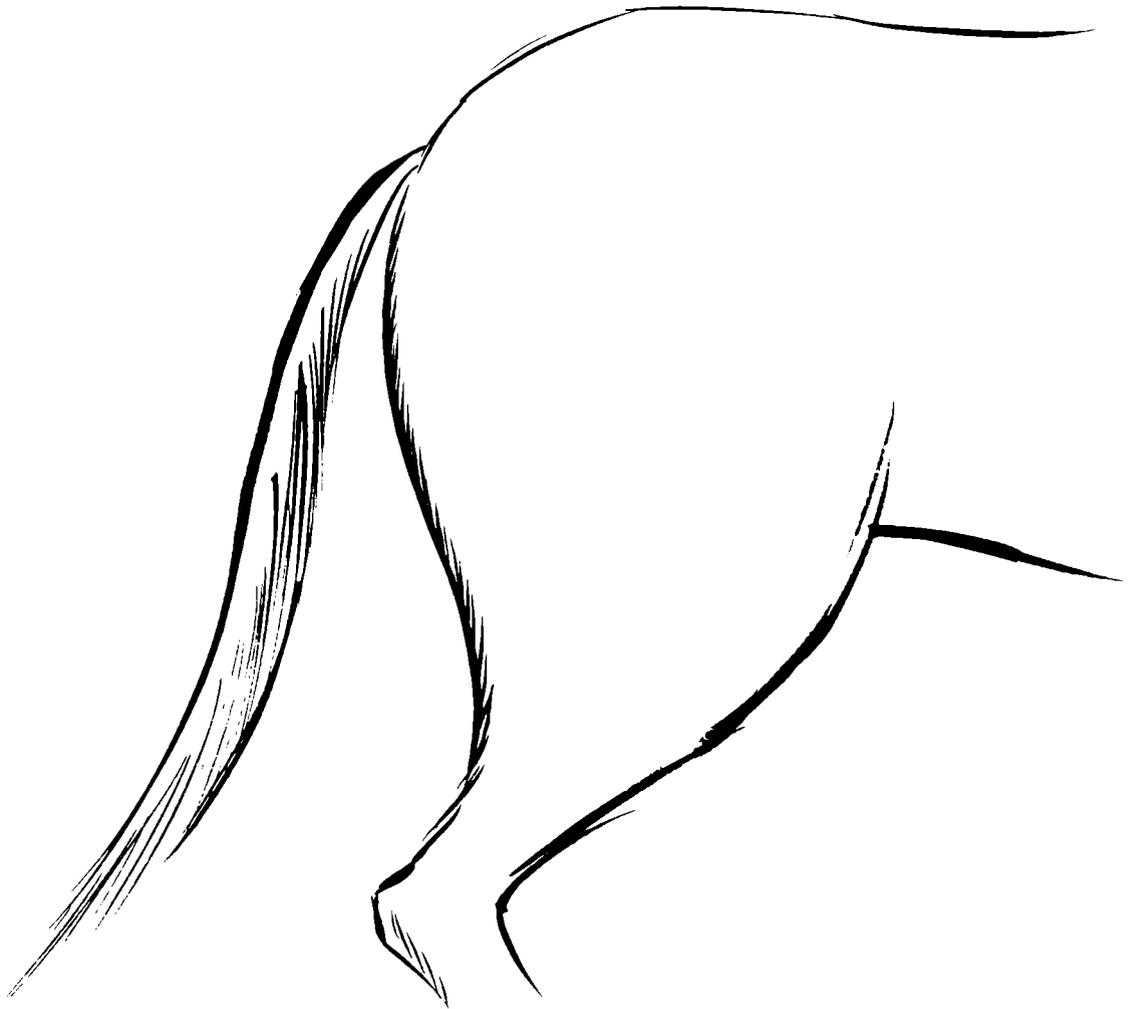
ingud

putud	mapunud	Akad
alad	lagid	lubad
kilid	solud	palad
salad		tupad

---

1. Tupad ako saya.
2. Aya ingud akun na sa Marawi.
3. Inibutad i Lopi so kayo.
4. Butadun ka so awid ka.
5. Mapita' na Akad.
6. Di ako pukatabid sa kayo.
7. Adun a mala' a putud sa kilid a ragat.
8. Da makasolud si Lopi.
9. Pituro' i Lopi a "Anta i pud ka?"
Pituro' i Ali a 'Da' a pud akun."

iko

100

ikog

iko

ikog

kog

o	i	a	u
ko	ki	ka	ku
kog	kig	kag	kug
log	pig	ngag	bug
yog	dig	wag	nug
tog	mig	gag	rug
sog	tig	rag	pug

101

olog

torog

bokug

bulag

balig

manug

ayog

amag

ramig	isug	burug
dadag	layog	tarug
layag	matanog	panog
linog	sarig	maliwanag
ripag		lubag

---

1. Amag na Salasa.
2. Tarug ka saya.
3. Da ko manug so pituro' o ka.
4. Romipag tano sa sabala' oto.
5. Isomag tano so dip.
6. Pukuburug so mama.
7. Tig i Lopi a "Ino kano?"
Tig i Ali a "Da'."
8. Tig i Mosa a "Kudadag kano ko kalasan."

budo

103

budong

budo

budong

dong

	o	i	a	u
	do	di	da	du
	dong	ding	dang	dung
104	yong	wing	ngang	pung
	gong	ring	bang	lung
	song	ting	kang	nung
			mang	

agong

saging

buting

lalong

ngirong

bolong

rupung

baling

kawing	subang	butung
awang	batang	diwang
gadong	totong	kitang
korang	otang	tabang
tupung	mapasang	malibotung

---

1. Ba adun a bolong ka sa sakit a tibi?
2. Song ako sa ingud oto.
3. Tubang ako ruka.
4. Lalong so ari i Lopi.
5. Si Lopi ago si Ali na adun a awang iran.
6. So otang akun ruka na sawati'.
7. Kutotong so gango a otan.
8. Baling kano ka malibotung dun.

kam	kom	kum
kam bing	kom bang	kum bot
kambing	kombang	kumbot

lam	lim	lum
lam ba'	lim bug	lum bak
lamba'	limbug	lumbak

106

lam bud	lim bo	lum bo'
lambud	limbo	lumbo'

sam	sim	som
sam bi'	sim ba	som bag
sambi'	simba	sombag
sam ba yang	sim bog	som ba li'
sambayang	simbog	sombali'

bam

bim

bom

bam bang

bim ban

bom bol

bambang

bimban

bombol

bum

bum bar

bumbar

gam

gim

gom

gam bar

gim bal

gom ba

gambar

gimbal

gomba

tam

tim

tom

tam bor

tim bak

tom bok

tambor

timbang

tombok

tum

tum bang

tumbang

1. So kambing i Ali na mapoti'.
2. Initinambud akun so malong akun.
3. Tambir so manga lopa' ami.
4. So timbang i Lopi na lima polo ka kilo.
5. Putumbalun i Ali so sapi' sa olo.
6. Katawan i Sisa so katumbanga ko manga wata'.
7. Tig i Mosa a "Gimbal ka sa tambor."
8. Linimbug i Lopi ko salasa' so lapot.
9. Pukubumbar so mamot.
10. So mamot na lominimbo sa ngirong i Lopi.
11. Tambudun ka so sapi' ko kurug.
12. So mala' a kayo na saya ko lumbak o lopa' i Lopi.

dam pat

dom pol

dum pas

dampat

dompol

dumpas

gam pang

gim pis

gom pit

gampang

gimpis

gompit

tam pir

tim pad

tom pa'

tampir

timpad

tompa'

tam par

tim pos

tom pok

tampar

timpos

tompok

109

lam pus

lom pat

lum puk

lampus

lompat

lumpuk

lam ping

lom pok

lum pid

lamping

lompok

lumpid

ram pat

rom pis

rum pas

rampat

rom pir

rumpas

ram put
ramput

rom pis
rompis

rum pak
rumpak

sam ping
samping

sim pak
simpak

som pat
sompat

sam pol
sampil

sim pit
simpit

som pit
sompit

1. Marata' so kagampang.
2. Tumpir si Lopi ko manga lolot i Mosa.
3. Da matimpos masad i Lopi so galubuk.
4. Inilampus i Lopi si Ali ko salasa'.
5. Minirampat si Lopi ko samok.
6. Da ramputun so pungunin akun ko dato'.
7. Da' ako lumpuk ko sapadan.
8. Sompatan i Lopi so totul.
9. Tinimpad i Lopi so sapak o kayo.
10. Mala' a dumpas i Lopi.

ban ding	dan dam	gan da
banding	dandam	ganda
bin das	dun duk	gan da wali'
bindas	dunduk	gandawali'
pan do'	tin da	kun di'
pando'	tinda	kundi'
pin da	ton dog	kan dak
pinda	tondog	kandak
lan dap	run ding	san dig
landap	runding	sandig
lon dog	ron dak	sun dad
londog	rondak	sundad
sun dod	tun duk	pan dapat
sundod	tunduk	pandapat

1. Binindas i Lopi so sondang.
2. Da' a tago' o gandang.
3. So dumpas na somindad ko kulub.
4. Da rakun makatondog so manga wata'.
5. Adun a mama tomotonda' sa kambing.

112

6. Pundunduga' si Lopi ago si Ali.
7. Pumbandingun i Lopi so total.
8. Kupinda so masakit akun.
9. Da' a sundod i Lopi ko galubuk.
10. Da dun a dandam i Lopi ko mawatan marani.

pin to   tan tal   lan tap

pinto   tantal   lantap

pan tar   tun tum   lin tad

pantar   tuntum   lintad

iman to   ran ti'   son tok

imanto   ranti'   sontok

gon ting   rin tas   sin ta'

gonting   rintas   sinta'   113

---

pan som   lan sa   min san

pansom   lansa   minsan

pan sir   lon san   ran sok

pansir   lonsan   ransok

san sang   san sara'

sansang   sansara'

1. So lopa' na mala' a tanto i kipantag.
2. So pintora' ko lansa na gadong.
3. Tungud kami minsan.
4. Da' a inikasansara' i Lopi.
5. Adun a mala' a ranso o manga sondaro.
6. Pumasa tano sa manga ransok.
7. Minitantal so tamok o ama' i Lopi.
8. Maranti' imanto a alongan.
9. Di pukalantap so papanok.
10. Lomilintad so mala' a ragat.
11. Sontokun ka i Lopi sa baka'.
12. Kulonsanan so sakit i Lopi.

bang gala   pang gaga   ping gan

banggala   panggaga   pinggan

tang gob   kang guba'

mang ga'

tanggob   kangguba'   mangga'

rong gos   song god   tong gos

ronggos   songgod   tonggos

bang kit   bong kos   dong ko'   115

bangkit   bongkos   dongko'

tang kal   tong kir   tang ka'

tangkal   tongkir   tangka'

lang kap   lang kit   rang kom

langkap   langkit   rangkom

sang koto   sang kop   pangunung kun

sangkoto   sangkop   pangunungkun

1. Adun a mapoti' a bangkala' i Lopi.
2. Makapal so tanggob i Lopi.
3. Inisonggod i Lopi so pagigimo.
4. Da' akun tongkiri so totol i Lopi.
5. Pukadongko' so kapal sa pantalan.
6. So koda' na saya ko tangkal.
7. Initangkap i Lopi so mama.
8. Purangkomun o manga mama so langon o lopa' i Lopi.
9. Pupukalangkapun i Lopi so totol.
10. Pungganggalun akun si Lopi.
11. Da kami malanggan i Lopi.
12. Punggarab so Lopi.
13. Langon a manga oyagoyag a ayam na punggina.

<p>sar ta'</p> <p>sarta'</p>	<p>mir kado</p> <p>mirkado</p> <p>por kan</p> <p>porkan</p> <p>mor ka'</p> <p>morka'</p>	<p>gobir no</p> <p>gobirno</p> <p>war na</p> <p>warna</p>
<p>kor si'</p> <p>korsi'</p> <p>kar sada</p> <p>karsada</p> <p>sar sub</p> <p>sarsub</p>	<p>dar pa'</p> <p>darpa'</p> <p>dar po</p> <p>darpo</p> <p>pur puran</p> <p>purpuran</p>	<p>mar gas</p> <p>margas</p> <p>por gada</p> <p>porgada</p> <p>sor ga'</p> <p>sorga'</p>
<p>kor ban</p> <p>korban</p>	<p>tar da'</p> <p>tarda'</p>	<p>kor mat</p> <p>kormat</p>

bir bir

birbir

sir bato

sirbato

tor do

tordo

pir ma'

pirma'

bas ta'

basta'

pis ta

pista

gas to

gasto

118

dos ta

dosta

pas tir

pastir

bas ton

baston

mis kin

miskin

kas ko

kasko

ris ki

riski

mos lim

moslim

pas mo

pasmo

bis mila

bismila

tas bik

tasbik

rus rus

rusrus

1. Na sarta' a bigan i Lopi si Ali sa pirak.
2. So warna o bangkala' i Lopi na biro.
3. Katan so korsi'.
4. Pumasa tano sa margas.
5. Pukasorga' siran.
6. Adun a birbir i Mosa.
7. Mabagur so tartuk a lawig oto.
8. So sakit i Lopi na pasmo.
9. Marusrus a kapungginawa i Lopi.
10. Pugawid si Lopi sa baston.
11. So mama a surig sa Tohan na pukatarima' sa riski.
12. Si Lopi na Moslim.
13. Aya punggaston ami ron na sanggibo a pirak.

bal di

baldi

---

dol si

bal sa

bol san

dolsi

balsa

boisan

---

bal kon

dol kadi'

balkon

dolkadi'

120

bal bal

bul bul

kal bi'

balbal

bulbul

kalbi'

---

bal nog

tal nub

balnog

talnub

---

kal pit

kal po'

kalpit

kalpo'

wak to

pik to'

tok tok

wakto

pikto'

toktok

---

bak bak

sok bat

tok bal

bakbak

sokbat

tokbal

---

mak lok

sok li

bak lid

maklok

sokli

baklid

121

sok na'

tak nul

sokna'

taknul

---

sik sa'

mak sod

sak si'

siksa'

maksod

saksi'

---

rak mat

tak dir

rakmat

takdir

1. Si Lopi na pumasa sa dolsi ago so baldi sa mirkado.
2. Madakul a bolsa ko balukus i Lopi.
3. Imanto na aya olanolan na Dolkadi'.
4. Kalbi' si Sisa.
5. Da magolgol so manga tali o pokut.
6. Imanto na wakto a kapusumbayang tano.
7. Pukatarima' tano sa rakmat o Tohan.
8. Madakul a sokbat i Isa.
9. So gira na mala' a siksa'.
10. Makasosokli tano mangadi'.
11. Sakmag si Sisa.
12. So bakbak ago so sakrad na mala' i gona a kasangkapan.

lag nas

pag na'

lagnas

pagna'

---

pag run

pag rot

rig ra

pagrun

pagrot

rigra

---

lag ti'

lag to

pag ti

lagti'

lagto

pagti

123

mag bo'

pag bulan

magbo'

pagbulan

---

tag liba'

tag lihir

tagliba'

taglihir

---

pag ma'

sag pik

pagma'

sagpik

rib ro

pob ri

sob ra

ribro

pobri

sobra

---

tab la

kib lat

lib da'

tabla

kiblat

libda'

---

1. Pagti so koda' i Lopi.
2. Purigra kano ka pukatalingoma so dato'.
3. So pagalongan na magbo'.
4. Madakul a ribro i Lopi.
5. So pirak i Mosa na sopra so lima gatos.
6. Tabla siran puman.
7. Madakul a pabrika sa ingud a Togaya.
8. Pagrunun i Lopi so pukulilid a bola.

Sap to

nap so

sap lid

Sapto

napso

saplid

pot ri'

kat ri

sat ri

potri'

katri

satri

sot ra'

lat ko'

bat bat

sotra'

latko'

batbat

125

mad rasa

kad nan

bad bad

madrasa

kadnan

badbad

sad ka

mad lag

sadka

madlag

1. Imanto na Sapto.
2. Mala i napso so sondaro.
3. So malong i Sisa na sotra'.
4. Aya ngaran o karoma i Molan na Putri' Inigambar a Olan.
5. Da malatko' i Lopi so kawat.
6. So tanggob ko katri i Lopi na sotra'.
7. Mangadi' tano sa madrasa.
8. So Tohan na so kadnan tano.
9. Tipi i Ali si Lopi sa badbad.
10. Tig i Lopi a 'Bugan ka ko Tohan so sadka."

malombat

pumbutungun

mambo'

rimbang

rambit

kamput

langgos

tonggos

talompa'

gonting

gantang

gonsi'

dansal

buntong

127

bantogan

buntul

tindoro'

numlad

pangba

pangbot

panglo'

tasbik

sokna'

magda'

parkol

kiblat

1. Tig i Lopi a 'Magda' tano sa lansa."
2. Da pun malungan so manga panglo' ko timbak.
3. Tig i Lopi a 'Pira?' Tig i Lolo a 'Numlad aki'."
4. Maporo' so pangba sa kilid a ragat.
5. Mala' i bantogan si Mosa.
6. Inibuntul akun si Lopi.
7. Song ako sa masgit.
8. Pukolintang si Raga.
9. Song kami mambo' sa Dansalan.
10. Matanog so dalundug.
11. Purimborun o wata' so manga pupumamakinug ko totol.

san <u>an</u>	an da anda	an tang antang
sak <u>ak</u>	ak bar akbar	ak bor akbor
lam <u>am</u>	am bog ambog	am pon ampon
kang <u>ang</u>	ang kir angkir	ang kap angkap
tas <u>as</u>	as kar askar	as ta na' astana'
lab <u>ab</u>	ab das abdas	ab ri abri
pal <u>al</u>	al sa alsa	al ko ba alkoba

kar <u>ar</u>	ar ga' arga'	ar nab arnab
lig <u>ig</u>	ig	ig ma igma
din <u>in</u>	in dig indig	in sik insik
ling <u>ing</u>	ing gat inggat	ing kol ingkol
tis <u>is</u>	is nin isnin	is lam islam
sik <u>ik</u>	ik mat ikmat	ik ral ikral
li m <u>im</u>	im pit impit	im bin to imbinto

ron <u>on</u>	on tod ontod	on tol ontol
gos <u>os</u>	os ba osba	os to osto
tom <u>om</u>	om bi ombi	om pat ompat
nor <u>or</u>	or ding ording	
song <u>ong</u>	ong kir ongkir	ong gos onggos
tod <u>od</u>		

Anda ka song ari imanto?

Song ako sa mirkado.

Ba adun a pagangin ka saya?

Aya bo' a pagangin ko saya na pumasa ako sa
manga kamo.

Pira i arga' o babasal?

Aya arga' o babasal na sarapi'.

132

Ontod ka saya.

Salamat.

Ba adun a pagangin ka?

Aya bo' a pagangin ko na pukibolongan ko ruka so
wata' akun ka pukusakit.

Ai gudamun o wata' a ka?

So pamikiran akun on na aya gudamun o wata' akun
na tibi. Ba adun a bolong ka san?

A na da'.

ia

ria

---

ria

gia

kia

pia

sia'

apia'

kagia

midia

mapia

mapipia

donia'

montia'

katia'

batia'

kopia'

pagaria'

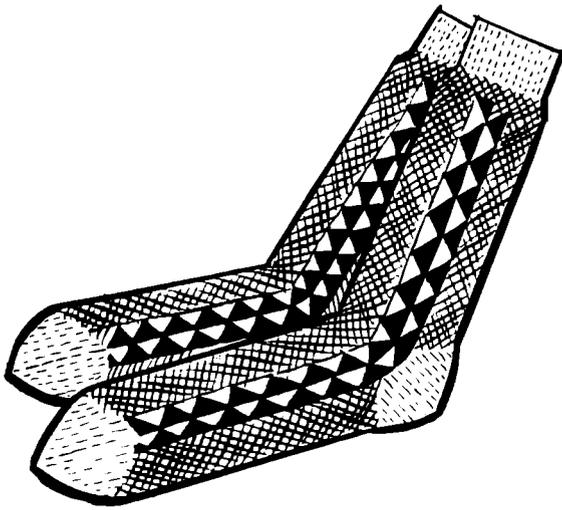
manosia'

1. Mapia i paras so sia' sa koda' anan.
2. Ba mapipia a ginawa o pagaria' a ka?
3. Madakul a manosia' ko donia'.
4. Da ko mabatia' so inisorat ka rakun.
5. Apia' pugoran na song kami sa ingud oto.
6. Midia pun sa oras na pukatalingoma si Lopi.
7. Kagia manug iran so pituro' o ka na pukubabaya' siran.
8. Gia wata' ini na mapia.
9. Nari pagaria', pumasa ka ko montia' akun?
10. So kopia' i Lopi na gadong.
11. Kuroput so katia'.

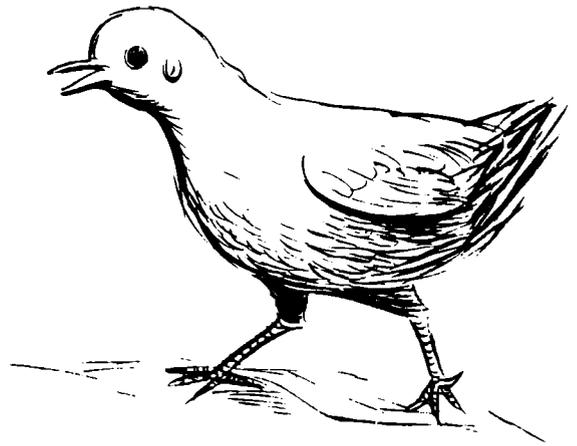
gianan	giaya	niawa
diahil	tiakap	miapasad
miaguba'	miakasong	kawiagan

---

1. Miaguba' so alad i Lopi.
2. Miakasong siran sangkoto a ingud.
3. Miapasad so galubuk ta imanto.
4. Da' a kawiagan ami.
5. Pukanaraka' so manga diahil.
6. Giabas iran so kayo.
7. Mialing siran dun.
8. Piamasa ko so kopia' i Lopi.
9. Kialipatan iran so ngaran o dato'.
10. Kiatiakapan kami iran so pangunungkun.

midias

piak

---

nian

tian

kian

ian

siap

biag

136

sukanian

diandi'

diamla'

---

1. Sukanian i diamla'.
2. Aya diandi' ami na magonot sukanian rakun.
3. Pukusakit sukanian sa tian.
4. Miaronot so manga midias ian.
5. Miasiap ian so ari nian.
6. So ria na kian o aso.
7. So manok i Lopi na madakul a piak on.

i'a

---

ikidi' a

padi' an

ni' at

pi' ang

li' ap

li' at

bi' us

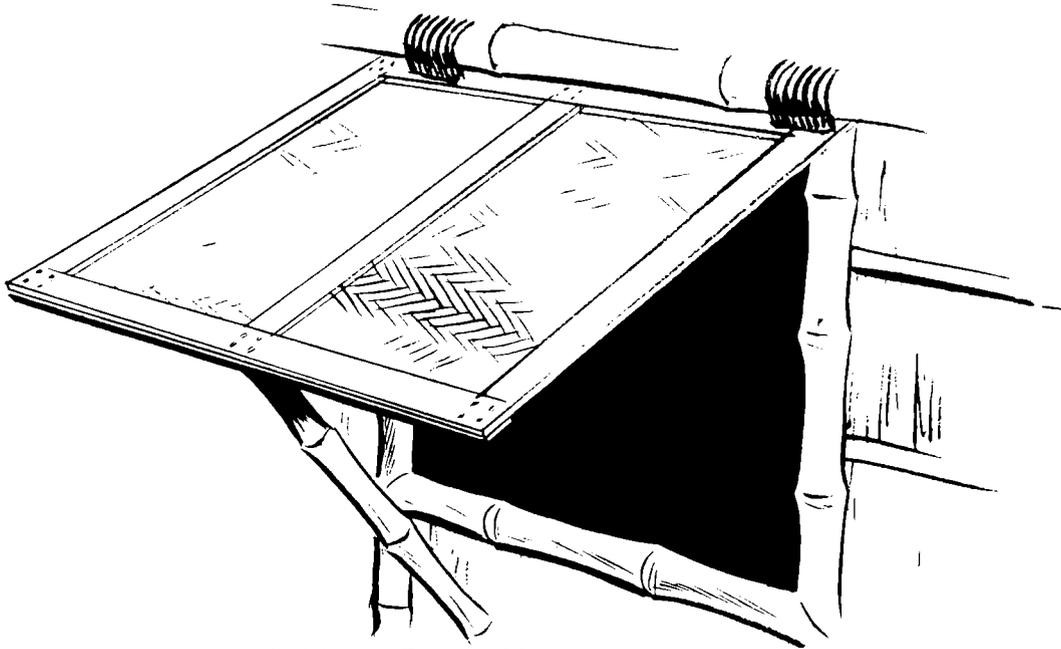
li' ad

mi' at

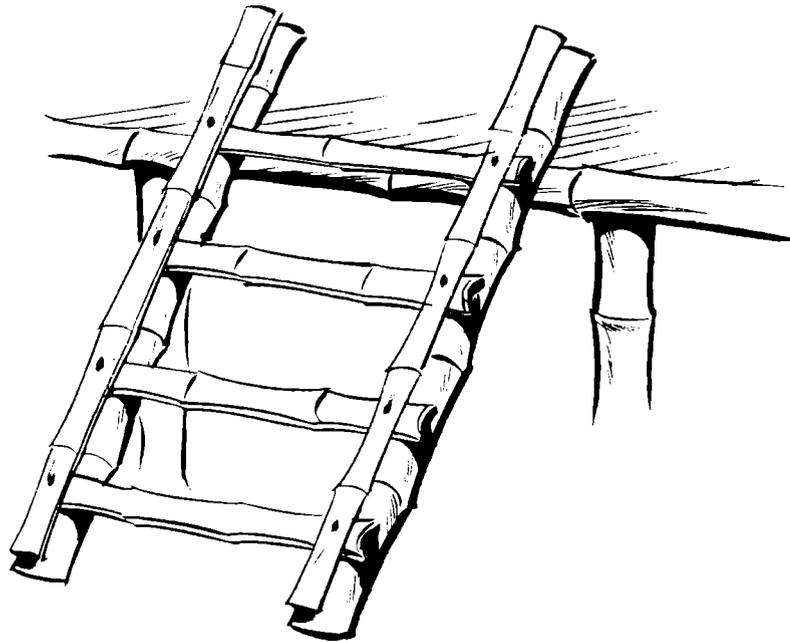
---

1. Pi' ang so wata'.
2. Pukumi'ami'at so wata' ian.
3. Makalili'ad si Sipa ka pumbawata'.
4. Mabibi'ang so papan.
5. Si Ali na kiapali'an sa bi'us.
6. Da' a ikidi'a ko ki Sisa.
7. Song kami sa padi'an imanto.

oa

roasan

toak

koa	soa'	doa
miakoa	miasoa'	miadoa
boa	loa	

---

1. Miakoa nian so pirak.
  2. So miasoa' ian na mapia.
  3. Pukuboa a mama oto.
  4. Mialoa' so manga dosa ami.
-

139

boayo	goani	loati
poasa	soara	

---

1. Mianug ian so soara sa langit.
2. Popoasa tano imanto.
3. Goani na minisorat ian dun so kitab.
4. Aya galubuk iran na pumboayo.
5. So wata' na ana loati nian.

saroar

koarto

koarta

roar

aroak

loas

-
1. So saroar ian na saya ko koarto.
  2. Mala i koarta so wata'.
  3. Pukatalingoma so manga aroak sa donia'.
  4. Mialoas ian so bangkala' ian.
-

140

---

so' at

so' ag

lo' at

lo' ag

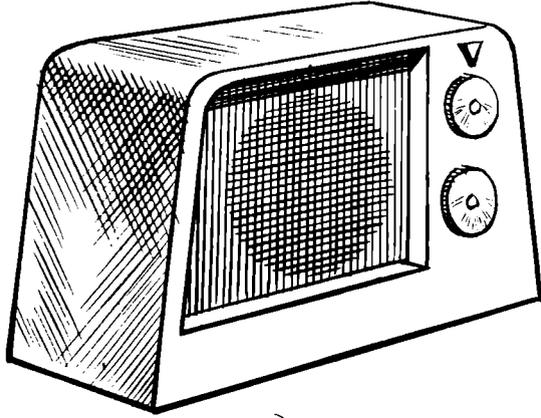
do' an

ro' ayat

---

1. Miaso'at si Ali ko gitagita' ian.
2. Do'an ian so miskin.
3. Kian o budong so manga so'ag a pa'it.
4. Malo'ag so nditarun ian.

io

radio

niog

141

---

nio

lio

lompio

dioba

biobog

piotol

tioba'

niog

gioto

miongkir

somiong

kiog

1. Mapia so lama nio.
  2. Limpio so lama nio.
  3. Gioto so wata' akun.
  4. Anda so wata' io?
  5. Miakalio si Lopi ka somiong sa padi'an.
  6. Piotoi ian so sapak a kayo.
  7. Da miog si Lopi ko pituro' o ka.
  8. So biobog na mapia a pukun a wata'.
-

142

io

---

li' ong

li' os

ti' od

pi' ot

pi' os

pi' or

si' od

si' ot

---

1. Tutukun so miati'od a mama.
2. Madalum so li'ong.
3. Miakali'os so wata' ka da' a mialamba' on.

ai

143

walai

amai

babai

nipai

kirai

atai

ilai

obai

putai

sokai

kupakai

sogai

paganai

bugai

rantai

hai

matui

maito'	naino	saitan
daipa	kaigan	puigo
	maitum	

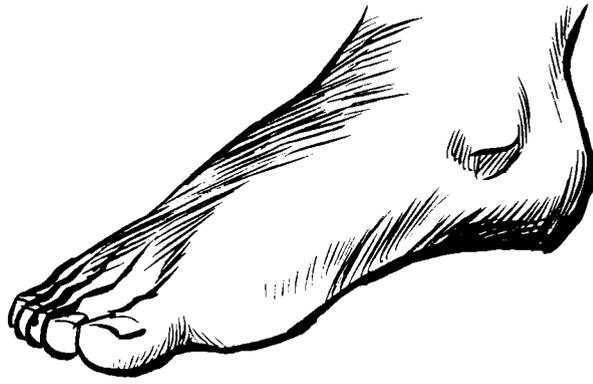
aib	gaib	mait
	kaid	lawasaig

144

1. Putai so babai sa walai oto.
2. Amai ka mapita' na song ako ron.
3. Naino ka adun a bolong akun.
4. Maito' a pirak ta.
5. Hai Tohan ko. Pungunian ko suka.
6. Miatui so kiatarug ian saya.
7. Sangorun io so atai nio ko Tohan.
8. Di akun kuilai so iputoro' o ka.
9. Puigo tano sa lawasaig.
10. Inibugai nian rakun so ribro.
11. Pira so sokai sa dip?
12. Da' a aib ian.
13. So onga na kaigan.

a'i

la' i

ba' i

ta' id

kaga' i

gia' i

ga' il

---

oga' id

da' it

mapa' it

mata' id

da' ir

kama' is

la' ip

ra' it

sa' ir

145

-
1. Gia' i so ba' i sa ingud a' i.
  2. Mata' id so ba' i.
  3. Da' it ian a kadato' ini.
  4. Oga' id na miabinasa so la' i nio.
  5. Kaga' i na miakoa nian so kama' is ian.
  6. Purila' i ako nio.
  7. Giangka' i a ribro na mapia.

ao

146

palao

tao

ranao

Maranao

bao

bukao

agao

yao

karabao

lalakao

linao

mayao

nayao

gumao

salakao

moriatao

mawarao

matunggao

ilao

kaolit	maoto	maolad
maolog	kuolog	maori
maona	kuori	pukaoma

---

kaog	kaon	laod
saod	daondao	maontol

---

1. Mala' oto a palao.
2. So manga tao sa Ranao na Maranao.
3. Mayao ago matunggao a ingud a Ranao.
4. Kaolit a babai oto.
5. Kuona ka na kuori ako.
6. Pukaoma sa dato' amai ka maoto a alongan.
7. Inisaod ian so kama'is ko lopa' ian.
8. Sukanian na maontol a tao.
9. Tiago' ian so popot ko kaon.
10. Miamola siran sa ilao.
11. Pukaoma so pulalakao a tao.

a'o

ra'on

nana'o

mata'o

la'on

ka'og

gora'ok

ba'os

da'op

ga'os

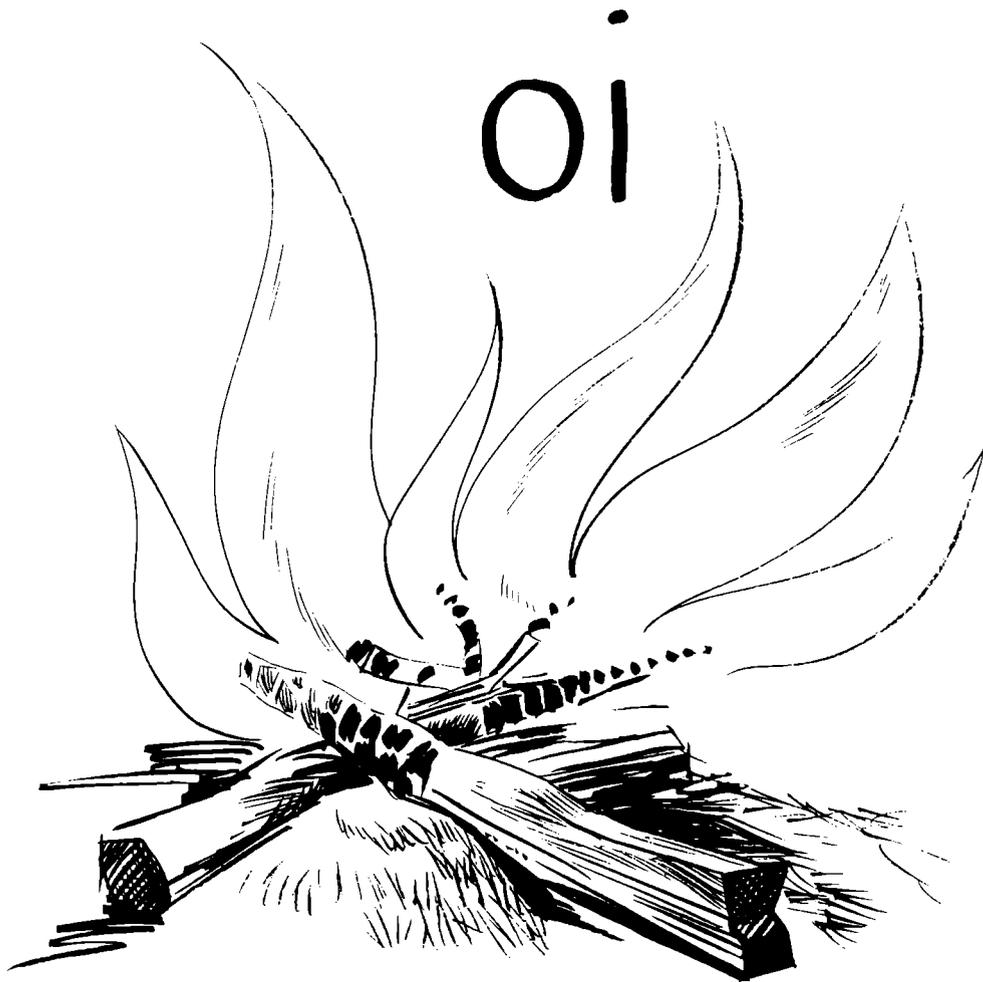
ra'ot

sa'og

sa'op

148

1. Da pun mara'ot so oras a kasong ami san.
2. Punggora'ok so maito' a wata'.
3. Imanto na la'on ka da' a oran.
4. Di mata'o so wata'.
5. Adun a ba'os sa kalasan.
6. Di kuka'og so miatai a lawas ian.
7. Si Mosa na ga'os.

oi

149

apoi

---

agoi

apoi

baloi

soi'

lagoi

boing

bois

koit

lois

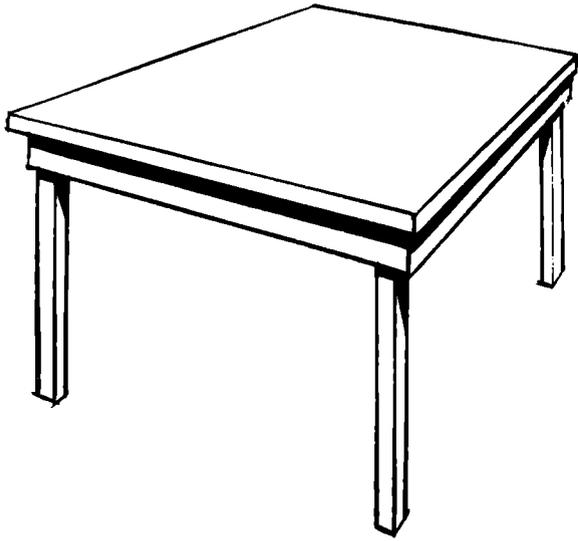
soil

iskoila

1. Karam so baboi.
2. Mialalagoi siran ka pukukaluk.
3. Da siran makakasoi sangka'i a ingud.
4. So solotan sa Agamaniog na mimbaloi a kambing ka barakat.

150

5. Pakaboing so manga wata'.
6. Biayadan ian so bois o lopa' ian ko gobirno.
7. Mialois si Lopi sa lima.
8. Pukoitun ian a raros so onga.
9. Ba kano pugiskoila?
10. Yopa nio so apoi ka putai.

a'a

lamisa'an

Arba' a

ba' anda

da' an

ka' an

ma' ana

pa' an

ta' am

antawa' a

antona' a

Diama' at

iga' an

Kora' an

151

maga' an

mama' an

mata' an

Allahota' ala

lamisa' an

---

1. Imanto na Arba' a.
2. Mata' an dun so katuru' o ka.
3. Mapia i ta' am so pa' an io.
4. Antona' a i pagangin ka?
5. So Kora' an na saya ko lamisa' an.
6. Pianguni ami ko Allahota' ala a makabagur ka.

i' i

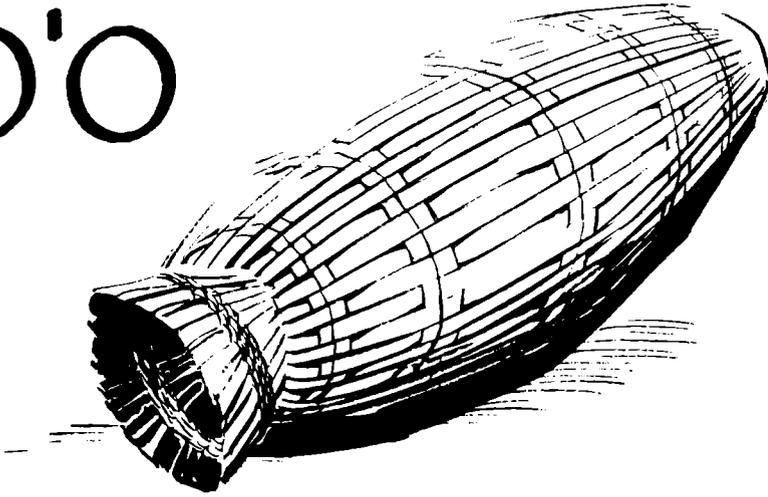
si' i	di' i	ki' is
pi' il	kati' i	ri' it
gawi' i	magi' ingud	magi' ipat

152

1. Kati' i so ribro a mapia.
2. Doa gawi' i imanto na Diama' at.
3. Si' i ko gawi' i oto na somiong siran sa Dansalan.
4. Da' sa pikir ian so ri' it ko pagari nian.
5. Aya kapi' ila ko wata' na igira maito'.
6. So Allahota' ala i magi' ipatan ko maklok.
7. Anda si Lopi? Si' i sa walai.

o'o

bo'o

---

ro'o

lo'ok

bo'o

bo'ong

ko'ong

po'on

to'os

to'on

bito'on

153

1. Da ko mato'on so wata' a ka.
2. So walai nian na ro'o.
3. Madakul a bito'on sa langit.
4. Miato'on ian so pirak ian.
5. Anda ka po'on? Po'on ako sa Raya.
6. Antona'a i to'os ian.
7. Si'i si Lopi sa lo'ok.
8. Komoko'ong si Lopi.
9. Pupugitoito'on ian so dato'.

i ai

---

mia ilai

miailai

kia ita'an

kiaita'an

mia ipos

miaipos

kia itingan

kiaitingan

154

1. Miailai nian so wata' a ka.
2. So kiaipos o galubuk iran na mialing siran.
3. Kiaitingan si Lopi sa a'i.
4. So sapak na kiaita'an.
5. Isako miaipos a ragon na miatai so solotan.
6. Miaipud so manga Apon a somiong sa Tamparan.
7. Miainungka' akun so pusoa'an ian.
8. Da' a kiamponan ko bitiara iran.
9. Miaimotos so kapungginawa nian.

iao

---

siao

mia olog	mia ona	mia otung
miaolog	miaona	miaotung
kia okitan	mia ori	mia oma
kiaokitan	miaori	miaoma

---

1. Adun a siao ka tao a wata' ian.
2. Miaolog so lokus a mama. 155
3. Miaoma iran so walai iran.
4. Miaongun so paitao ko manga tao.
5. Miaopak so buntong.
6. Miaosang so kun.
7. Miaotung so alad ian.
8. Miaori ka dun.
9. Pagiaon tano so sapo' a sapi'.
10. Antona'a i kiaokitan ian ro'o?

oai

soa'

soi'

somioa'

somioi'

1. Ba ka song sa padi'an?

Oai, song ako ro'o.

2. Anda i kiapakakasoi nian si'i?

Somioi' kaga'i.

156

3. Anta i somioa' on?

Sukanian i somioa' on.

4. Gia dinis a'i na mamboai.

5. Kia'alapan ako a tanto.

6. Mia'abat on o koda' a tindoro' ian.

7. Aya sioa' ian na mapia.

mb

---

mbono'

mbugai

mbolos

mbida'

mbaton

mbitiara' i

---

1. Mbida' a paras ka ago gia paras ian.
2. Mbabaya' so ama' i Lopi ago so ina' i Sisa.
3. Putai so aso ka di' i mbaka'.
4. Mala' so mba' o tambor.
5. Di' i mbobono' so manga wata'.

157

nd

---

nditarun

ndodon

ndo'

ndodolon

ndato' an

---

1. Mabugur a ndo' imanto.
2. Ndodon so pansom ka.
3. So ndato' an ian na ro' o sa Agamaniog.
4. Mapia i paras so nditarun ian.
5. Ndodolon so ilao ago so kama' is.

ngk

---

ngka

ngkaino

ngkanan

ngkoto

ngka' i

---

1. Wita ngka si' i so wata' a ka.
2. Gia' i so walai ngka.
3. Song ako saya.

Ngkaino?

158

Kidi' a ngka on.

---

ngg

---

ngganat

nggibo

nggolaola

nggalubuk

---

1. Di' i ako nggalubuk sa ngkoto a ingud.
2. Pira i arga' ian?
Aya arga' ian na walo nggibo a pirak.
3. Aya di' i nian nggolaola' an na kapangunda' o.

pr	prisidinti	prinsipal	probinsia
pl	dam plas		tim pla
	dampas		timpla
tr	trak	traktor	in tra
			intra
	san tri'	mais tro	kon tra
	santri'	maistro'	kontra
gr	grabas		grar
br	ram bri		nom bra
	rambri		nombra

1. Gia'i na probinsia a Ranao.
2. So prinsipal na si Molan.
Madakul a maistro nian.
3. Rororanun ian so grabas ko trak ian.
4. Magintra si Lopi sa galubuk.
5. So timpla na mapia sa manga pamomolan.
6. Pagaladan ian so sapadan ian sa rambri.

160

Anda ka song?

Song ako sa Raya ka adun a salakob akun on.

Antona' a i piamola ngka on?

Aya piamola ko ron na nanas ago dalog go banggala go
patatas.

Antona' a pun i mapia a tago' on on a sapanan?

Isa on a mapia a tago' on na so kamo. Paganai ron na so
ripolio. Ikadoa na so pisai. Ikatulo na so kodalis.
Ikipat na so tagotong. Ikalima na so tiboyas. Ikanum
a pumola' an on na saging.

Anda ka song?

Si' i ako song sa mirkado.

Ngkaino?

Kagia pumamasa ko sa kamo ago suda' go margas.

Oai, katan so mirkado na langon a pitibarangan a kamo na ndodon.

Pira so pisai? Pira pun a giangkanan a ripolio?

Giangkanan a pisai na sa babud na tulo a katap.

Ba ngka di koa' a a tanga' ?

Di kukoa ka aya bo' a arga' ian si' i na tulo a katap.

So ripolio na pira i kibayad akun on?

Isa ka kilo na doa pisita.

Ba ngka di koa' a tulo aya a katap ago niko' ?

Di' ka aya bo' a kapital ian na tulo a katap ago niko' na

pulaba ko sa niko' ko doa pisita a arga' ian. (Tamat)

Anda ka song?

Song ako sa padi' an ka pumamasa ko sa nditarun.

Oai, taros ka dun sa padi' an.

Nari, pira i kipamasa ko sangkanan a bangkala' ?

Aya arga' ian na sawati' a pirak.

Isun ari a tanto a mala' i arga' .

Di' ka taralubi a tanto na malubod.

Ba da' a kukorang ro' o? Ba di mapakai a maka' akol ako? 163

Kupakai, na walolad bo' a pirak a taman ian.

Pira i taman a ipumasa ngka on?

Aya bo' a ikabaya' akun on pagaria' na pitolad ago sarapi' .

Oai, ibugai akun ruka sa pitolad ago sarapi' na asar a si' i

ka rakun pupumamasa' an lalayon. Ilaya ngka a tinda ko

a' i ka' an ka di kalipati so paras ian.

Nari, salamat ruka.

(Tamat)

164

Adun a mama a tomotonda' sa kambing.

Isu' i nio o ba nian pupusa' a angkanan a kambing.

Oai. Giangka'i a kambing na di'i akun di'i pusa'an.

Nari, pira i arga' ian?

Aya kapupusa' a ko si' i na walolad ka ilaya ngka man ka mala'. Inari dun na kaolit pun angkanan a kambing.

Suka, nggudaguda' a ngka i kimbugan ka on.

Nari, aya bo' a di akun si' i kalogi na pitolad. Pitolad aki' a ikoa ko ron ka kagia matalangud.

Na suka. O ba ngka di pumasa' a na imbaling akun sa walai.

Pamikir ka ki' pagaria' sangkoto a ikoa ko ron a pitolad.

So arangan akun on na da ka nda malogi ka masukun a miakalaba ka.

Naki' pagaria'. Bayadi ngka a pitolad.

Anda ka song?

Song ako ko pangangalot.

165

Ngkaino?

Kidi' a ngka on ka kubaya' ako makialot.

Adun a marani si' i a pangangalot a adun a maririgura nian

a mapia a korsi' a pagontodan on ago adun a mapoti' a

dinis na pukirunding ko bok ka' an di kulaga so bangkala'.

Giangkanan a pangangalot na pira a kambayada' on?

Aya bo' a pukibayad on na sarapi' sabap sa apia antona' a

a alot.

Ino, giangkanan a pangangalot, mapia i pasad? Da' a kukabang on?

Sukanian na mapia dun i kapangalot. Da' a ba on pusipiat.

Lompio dun i galubuk ko ka' alot.

So kia' aloti nian ruka, na ai kiatui a kiapasad ian?

Ba' anda manga midia sa oras na go bo' mapasad so alot.

Na, maga'an bus i galubuk.

Oai. Aya sabap ian na kagia tadium sa ka' alot. (Tamat)

Nari pagaria', antona' a imanto a mosim?

Imanto na ba' anda barabarat. Aya sabap ian na miaodod
so laya'.

Mamakapira ka pito gawi' i so arangan ka on angka' i a
rundung?

Ba' anda di bo' matui ka doa bo' ka pito gawi' i na gomunuk.

Ka aya to' os on sa kanggunuk ian na domusu' so suda'
sa titib na tomaros gomunuk na tu' id a donia'.

Aya imanto a olanolan ian ko bito' on na pangoran.

Ba' anda sinang sa tulo gawi' i na di bo' kutui na purun-
dung.

Imanto sangka' i a olanolan a ipo' on ko May na taman ko

Aogos na pangoran na ro'o nda kupos.

Na isun ari a matui a pangoran.

Oai, ka kalilid imanto ko tao na makanditar sa makapal a
dinis kagia matunggao sa donia'. (Tamat)

Antona' a i pagangin ka?

Aya pagangin akun rukano opama ka di ako nio pusodi'a na
magotang ako rukano sa pirak a doa polo'.

Antona' a i ikidi' a ngka sa pirak?

Aya ikidi' a ko ron na punggaston ami sa kasong ami sa
Iligan.

Ngkaino kano song sa Iligan?

Kidi' a ngka on ka pagalaon ami so minaikadi a po' on sa
Muka.

169

Anda i kapukaoma iran?

Tulo kon a' i gawi' i na pukadongko' so kapal.

Pugotangan ko suka na di ngka ba dun pukatuya na bayadi
ako ngka bo' ka kagia adun a ipukidi' a ami ko pirak.

O di suka na di ako pumagotang sa pirak. Aya ka-
surigi ami ruka na ka kagia maontol ka a tao.

Salamat, na pito bo' gawi' i imanto na bayadan ko sukano
ka di ako pumagakal. (Tamat)

Antona' anan a galubuk?

Aya galubuk akun a pakikoa ko sa pirak na kapanginsuda'.

Antona' a i di' i ngka di' i ipangoa sa suda' ?

Aya di' i ko di' i ipangoa sa suda' na isa on so rawai. Ikadoa
so pokut. Ikatulo na so 'bo' o.

Giangkanan a pisoson a kasangkapan ko kapanginsuda', so

bo' o na antona' a i pukukoa nian?

So bo'o na aya pukukoa nian na odang ago so pud a suda'.

So pokut na antona' a i pukukaoa nian?

Aya bo' a pukukoa nian na lindug ago kundur.

So rawai, antona' a i pukukoa nian?

Aya bo' a pukukoa o rawai na aroan ago kasili.

171

Giangkanan a kapanginsuda' na kasasana' an a galubuk?

Oai. Masikun mapia a galubuk. Aya sabap ian na pukakoa

ko ron sa pirak a numlad oman alongan. Gianan i

kiaturo' a ko ron a masikun kiataboan a gasto ko pa-

milia ko a solud on so kakan ago kanditar a tutangka'ai.

Oga' id na di ta ba dun pukatamok ko kapanginsuda'.

Anda ka song?

Puloba' ako sa lansa a song sa Togaya.

Oai, adun a lansa ro' o na si' i sa pantalan. Aya ngaran
ian a lansa na aya sorat on na so Panay. Aya pin-
tora' ian na gadong. Isa on a lansa na so Laos a
lansa pun sa Tógaya.

Antona' a oras i kangganat ian?

Song ka on dun tomaros ka aya oras ian na alas nibi taman
sa alas dis na ngganat so Panay. Aya pukuori na so
Laos.

Nari, ba suka i draibir sangka' i a lansa a Panay?

Oai, sakun si Kadi Omar. Ngkaino? Ba ka rakun
paguda' ?

Di' oga' id na adun a ipukawit akun ruka a karton. Aya

solud ian na dilikado na o ba ngka rakun di siapa?

Pira timan a karton?

Tulo timan a karton. Na pira i kisokai akun on sa taman

sa Togaya?

Sokain ka sa salad.

Isun ari a mala' a sokai. Ba ko di miakol so sarapi'

sangkanan a tulo a karton?

173

Naki', sokain ka sa sarapi'.

Pusuna' an ko ruka a amai ka mioma ngka ro' o sa Togaya

na o ba ngka rakun di pakisaboti ko karoma ko angka-

nan a roran akun ka'an ian mapakikoa ko wata' ami sa

lansa ngkanan.

Oai, minisana ngka rakun a' i.

Kapudipudi ka bo' na o ba ngka rakun ndarainonan angkanan

a potos akun.

Anda ka song?

Song ako sa kalasan.

Ngkaino?

Punganop ako ka kati' i a piakaonot akun so aso ko a doa

timan. Suka mambo' na pakaonota ngka so aso ngka

na go ka rigura sa bangkao ka manganop tano sa sa-

ladung ago baboi ago amo'.

Anda tano sungor?

Si' i tano sa Balabak ka ron madakul a saladung on kagia

174 ana ig on a tangul na ron puginom so saladung ago

so baboi.

Sukari, ba adun a loto' o ka?

Oai. Kati' i so a' awidan ko.

Adun pun a loto' akun si' i a maito'.

I ta ro' o ka lomalakao ta dun ka maot ta pun sa pud ta

ka' an tano madakul a punganop.

Nari, kiapira'an tano sa saladung?

Na, doa timan a saladung a miakoa tano.

Antona' a i ikidi' a tano ron?

Aya mapia na pagiaon tano ka' an milubad so tolan ian ka' an
makan a angka' i a manga aso tano.

Aya mapia na maling tano ka' an tano mapusa a giangka' i a
saladung. Isa ka pito gawi' i na go tano bo' kasoi
manganop.

Anda ka imanto babaling?

Si' i ako babaling sa Ramain.

Pira ka tao i wata' a ka imanto?

Aya wata' akun saya na lima ka tao. So doa on ka tao na
miatai isako miaipos a ragon.

Na, antona' a i kapanga' ala' ian imanto?

So kaka on na pumamangoda na so ari ron na miragadun.

So pud iran a tulo na palaya' bugo a mama.

176

Ai kata' o o ari ron?

Sukanian na ba dun pundola.

Ai kiatui a kiababaling io sa Ramain?

Masikun so arangan akun on na miakawalo ragon a kiabaling
ami ron.

Antona' a i galubuk ka ro' o?

Aya bo' a galubuk akun na kapundai sa potao go kambasok na
gianan i pukikoa ko sa pirak.

Antona' a pun i pud a galubuk ka?

Da' aki' pagaria'. Asar a di' i ka di' i nggalubuk na so
dun so Allahota' ala i pumbugai sa riski.

So arangan ka on na anda i tomo' ko kandagang ago so
kapulopa' ?

Mulagid rakun anan a galubuk ka sadun sa di' i ko ron di' i
minggolalan.

So kiabaling ka san sa miakawalo ragon na antona' a i
miatamok ka imanto?

177

Aya bo' a miatamok akun on pagaria' na tulo timan a sapi'
go isa a karabao go lima gatos a pirak.

A, na mala' a miatamok akun a di suka.

Ngkaino? Pamagosaya ngka kon?

Paganai ron na miakambalai ako sa somil na aya mianggasto
akun on na sobra so pito nggibo go aya pun a mipaparada
ko a pirak akun na lima nggibo. Aya sabap ian na kagia
sakun na kandagang sa Kotabato.

Anda ka song?

Song ako aki' pagaria' ko pandai sa potao.

Ngkaino?

Kidi' a ngka on ka imbuntul akun so kapanusul si' i sa
ingud io a' i.

178

Pagaria' aki', aya pumasa'an ko na sa badi' a kiara'an sa
wadia ka' an mamboai a kapugosara ko ron.

O ba ka kubaya' sa badi' na song ka si' i mapita' ka
pagimasadun ko imanto a mabasa alongan.

Oai, somong ako si' i mapita' ko mabalaga ka' an akun

mambo' mailai so kapundai sa potao. Antona'a ari
ipukidi'a ko kapundai sa potao, aya ma'ana nian na
so badi' ago so sangkut?

Ngkaino ngka pugisu' an?

Kubaya' an ko a masoa' akun so ipukidi' a on ko kapundai ko
langoan a pisosonan ian ka'an akun di'i mapanotol si'i
sa ingud akun so kapia o kapandai ko langoan a pitiba-
rangan ian.

179

Pagosain ko ruka so ipukidi' a ko kapanusul sa kutub. Pa-
ganai ron na puroputun so potao na aya kuosar on a
kasangkapan na so panasang ago sa babak. Amai ka
maipos ro' o dun na rigura' an so pangunungkun go so
oring ago so magogop rukita ko kapundai. Aya pukata-
bang na so siringan ta kagia isa on so pututap. Ikadoa
na so tulo ka tao a purobak. Ikatulo na so babai na
purigura' an ian so pangunungkun.

Aya sabap ian na so kapita', na pukakan siran pun na maoto a alongan na kun siran pun sa magasar. Mala' aki' a di' i manggasto ko kapanusul. Mapia dun o makalompio ta on sa manga labi sawati'.

Mapia dun aya a galubuk kagia pukalompio ka on sa labi sawati' sa mabasa alongan. So arangan akun on opama ka malalayon on na masukun ka makatamok sa koarta, aya ma'ana nian na makapantiari ka.

180

Oai, opama ka kubisa ko so kapanusul na mapia dun a galubuk. Aya sabap ian na makasag pusa'an kagia di mipundarainon so badi'. Aya sabap ian na so karipira ko walai. Isa on pun na di mipundaranon so sangkut ago so kubar kagia so kanggalubuk sa lopa'. Ikatulo na so kapagalada ko salakob ka'an di kukan a ayam so pamomolan. (Tamat)

Antona' a imanto a oras?

Aya oras tano imanto a kapipita' na minus kinsi para alas
otso.

Antona' a oras i kapungganat si' i o dip igira song sa

Dansalan?

Aya oras ian igira gomianat si' i na alas sais a kapipita' .

So arangan akun on na alas tris sa kagabi igira miana-
baling.

So lansa na antona' a i oras ian igira miakadongko' ?

181

Ngkaino ngka pugisu' an?

Kidi' a ngka on ka opama ka kubaya' ako muda' na an ako
di kutarasado o ba ako mbaling sa ingud akun.

Pagaria' , ba di kupakai a malo' ka si' i pugutui sa ingud
ami a' i?

Ngkaino?

Ka' an ka di' i makapulakalakao sangka' i a pisoson a

bario sa distrito a Togaya. Ka aya kapia' an ian na

longoa miailai akun si' i a kapandayan, na pangonotan
ko suka on.

Andaonon tampar i songoan ta?

Marani bo' aki', o di na si'i ta song sa Lumbak ka'an ta

mailai so kapandayan sa galang. Panotolun ko ruka
pagaria' so pukupasad iran a pisosonan ian. Na isa
on so kabo. Ikadoa na so kodun. Ikatulo na so pana-
lagudan. Ikatapat na so loto' an a tiata' an sa pirak.

182

Ikalima na so gador a tiata' an sa pirak.

Toro'on ka rakun kon so gador ago sa kabo.

Pagaria', kati' i so kabo. Ilaya ngka man ka adun a

manga okir on na mapia i paras a kiamba' ali iran on.

Pagosain ko ruka so di' i si' i di' i kamba' ali sangka' i

a pisoson a dikorision iran si' i sa Togaya. Paganai

ron a mba' alan na limbugun iran so taro a makanipis

na isayan iran ko kabo.

Mapasad oto na pundukutan iran sa okir na dupilan iran sa mayonuk a oring a piakamboayoa' ago so lipao. Amai ka mapasad ro' o na bongkosan iran sa lopa' na taros a agagan iran ko alongan. Amai ka magango na witan iran ko apoi a pukudug a kayo ago buntong na iatag iran on na kuyao na maodod so taro. Amai ka malungan on so taro na witan iran ko tionag a galang na sarta' a ododan iran ko galang a tangulan ko kodun a lopa'. Amai ka mapasad ro' o na

pakatunggaon iran na amai ka kupakai dun a kaputan na
koa' an iran so bakbak na itayak iran so lopa' na mailai
dun so galang a kabo na sayana' mapia i paras igira a
kiasawa' an. Nari pagaria' siabot ka so kapandayan si' i
sa Togaya?

GLOSSARY FOR PICTURE WORDS
(Pages 1-57)

Sound Illustrated	Maranao word	Pilipino	English
a	aso	aso	dog
b/ba	barokan	bisig	arm
bi	birbir	rebolber	pistol
bo	bok	buhok	hair
bu	budong	pusa	cat
d/da	darpo	kobra	cobra
di	dila'	dila	tongue
do	dorong	kulungan	cage or pen
du	dumpas	banig	mat
g	gabas	lagari	saw
ga	gabon	ulap	cloud
gi	giripo	gripo	faucet
go	gonting	gunting	scissors
gu	gulat	lanseta	knife
i	ikog	buntot	tail
k/ka	kambing	kambing	goat
ki	kilat	kidlat	lightning
ko	koda'	kabaya	horse
ku	kundi'	kaldero	kettle
l/la	lata'	lata	tin can (kerosene can)
li	lima	bisig	hand
lo	logasing	mani	peanut
lu	lub	tuhod	knee
m/ma	manok	manok	chicken
mo	monika	manika	doll
mi	midias	medyas	stocking
n/na	nanas	pinya	pineapple
ni	niog	niyog	coconut
no	nori	loro	parrot
nu	num	anim	six
ng/nga	ngari'	bibig	mouth
ngi	ngirong	ilong	nose
o	obarobar	bulaklak	flower
p/pa	papanok	ibon	bird
pi	pinto'	pinto	door
po	pora	sagwan	paddle
pu	puga'	dalandan, dalanghita	citrus (pome1o)
r/ra	rantai	kadena	chain
ro	roasan	bintana	window
ri	ria	daga	rat
ru	ruban	basket	basket
s/sa	saging	saging	banana
si	sigopan	sigarilyo	cigarette

so	solo'	ilaw	light, lantern
su	suda'	isda	fish
t/ta	talompa'	sapatos	shoe
ti	tinilas	sinelas	sandals
to	toak	hagdan	ladder, stairs
tu	tunduk	langaw	housefly
w	walai	bahay	house
y	yala'	talbog	anything that springs up and down

(Pages 61-103)

186

a (word initial)	amo	matsing, unggoy	monkey
b (word final)	lub	tuhod	knee
d (word final)	tod	tuod	stump
g (word final)	ikog	buntot	tail
i (word initial)	ina'	ina	mother
k (word final)	manok	manok	chicken
l (word final)	bul	usok	smoke
m (word final)	ragom	karayom	needle
n (word final)	barokan	bisig	arm
ng (word final)	budong	pusa	cat
o (word initial)	obi	patatas	sweet potato
p (word final)	sayap	sumbrero	large hat
r (word final)	bapor	bapor	ship
s (word final)	gabas	lagari	saw
t (word final)	kogit	posporo	match

(Pages 133-153)

a' i	a' i	binti	foot, leg
oi	apoi	apoy	fire
o' o	bo' o	bangkalong	fish trap
a' a	lamisa' an	lamesa	table
ia	midias	medyas	stocking
io	niog	niyog	coconut
ao	palao	bundok	mountain
ia	piak	kadena	baby chick
io	radio	radio	radio
ia	ria	daga	rat
oa	roasan	bintana	window
oa	toak	hagdan	ladder
ai	walai	bahay	house

GLOSSARY OF WORDS USED IN THE SENTENCES

Maranao	Pilipino	English
a	at	ligature between appositives
abano	abano	cigar
abogado	abogado	lawyer
adun	mayroon	there is
agama	relihiyon	religion
Agamaniog	Agamaniog	fictitious kingdom
ago	at	and
a' i	talampakan	this, foot
aib	depekto, sala	defect, fault
Akad	Linggo	Sunday
akal	lansi	trick, fool
aki'	igan, kaibigan	friend
ako	ako	I
akun	akin, ko	my, I
alad	bakod	fence
alap	takot, pangamba	fear, panic
alas siti	alas siete	seven o' clock
Ali	Ali	man' s name
alim	pastor, ministro, pare	religious authority
Allahota' ala	Diyos, Bathala	God
alongan	araw	sun, day
ama'	ama	father
amag	bukas	tomorrow
amai	mamaya	later
ami	atin, tayo	our, we
amo'	matsing, unggoy	monkey
ana	mayroon	there is
anan	iyan, iyon	that
anda	saan	where
anta	sino	who
antona' a	ano	what
apa'	hintay	wait for
apia'	kahit na, bagaman	even though
apo'	ninuno, apo	ancestor, grandchild
apoi	apoy	fire
Apon	hapon	Japanese
arab	daya	defraud
Arab	Arab	Arab
arap	pag-asa, inaasahan	hope, pray
Arba' a	Miyerkoles	Wednesday
arga'	halaga, presyo	price
ari	nakababata	younger person
aroak	kaluluwa	soul
aso	aso	dog
atai	atay	liver

ator	bato	rock
atup	bubungan, bubong	roof
awa'	layas	go away
awang	bangka	boat
awid	dala	carry
aya	ito, iyan	this, what
ayam	hayop	animal
ba	aba	interrogative indicator
babai	babae	woman
babak	palaka	frog
babasal	kalabasa	squash (vegetable)
babo'	tiya, ale	aunt
baboi	baboy	pig
badas	latiko, baston	cane, whip
badbad	noo	middle of forehead
badi'	gulok	machete, bolo
bagak	iwan, iwanan	leave behind
bagur	lakas	make strong
ba' i	binibini, dalaga	lady
baka'	baba	chin
bakbak	martilyo	hammer
baldi	balde	bucket
baling	uwi	go home
baloi	nangyari	become, make into
banding	pag-usapan, talakayin	discuss
bantogan	karangalan, kapurihan	praise, glorify
bangkala'	damit, baro	shirt, dress
ba' os	sawa	python
bapa'	tiyo	uncle, father-in-law
bapor	bapor	ship
barahala	idolo, diyus-diyusan	idol
barakat	banal, sagrado	sacred, magic
basa	wika, pananalita	language
baston	batuta	club
batia'	bumasa	read
baya'	tuwa, galak	joy
bayad	bayad	pay, payment
bi' ang	pilay	crooked
binasa	sira	destroy
bindas	hugot	pull out, unsheath
biobog	lugaw	porridge
birbir	rebolber	pistol
biro	asul, bughaw	blue
bitiara	usapan, panayam	speak, talk
bito' on	bituin	star
bi' us	mukha	cheek
bo'	tangi, bugtong	only
boa	leproso	leprous, leprosy
boayo	magbayo, bayo	pound with a pestle
boing	ingay	noise

bois
bola
bolong
bolsa
bono'
bota
budong
bugai
bugo
bugul
bumbar
bunar
buntong
buntul
burug
butad
da'
dadag
Daha'
dakup
dalundug
dandam
Dansalan
datar
dato'
di'
diahil
Diama' at
diamla'
diandi'
di' i
dinis
dip
doa
do' an
doda'
dolsi
donia'
dongko'
dosa
duku'
dumpas
dun
dundug
gabas
gadong
galubuk
gampang
ganat
gandang

buwis
bola
gamot
bulsas
patayin, away, labanan
bulag
pusa
maghandog, bigay
bago
alon
ikalat
totoo, tunay
kawayan
dalawin, bisitahin
hilo, lasing
ibaba
wala
ligaw
Daha
huli, pagdakip
kulog
pangamba
Dansalan, o Marawi
katulad, kagaya
datu, raha
hindi
makasalanan
Biernes
marunong
kasunduan, kontrata
sila
tela
dyip
dalawa
pagdamay, simpatiya
lura, dura
kendi
daigdig, mundo
angkla,
sala, kasalanan
pahinga
banig
talaga nga
suntok
lagari
berde
trabaho, gawain
salawahan
tumindig, tumayo, umalis
palo

tax
ball
medicine
pocket
fight, kill
blind
cat
give
new
wave
spread, diffuse
true
bamboo
visit
dizzy, drunk
put down
no, none
go astray
boy' s name
catch, arrest
thunder
fear
Marawi City
like, same as
chief, boss
no, not
sinner
Friday
wise man
promise, agreement
continuation marker
cloth
jeep
two
sympathy
spit
candy
world
ashore, anchor
sin
rest
mat
emphasis marker
box, punch
saw
green
work
flirt, fickle
stand, depart
steel drum

gani	galit, poot	anger
ganggal	pasiglahin	stimulate to action
gango	tuyo	dried
ga'os	malakas, matipuno	strong, robust
garab	lilik, karit	sickle
gari	kaibigan	friend
gasto	gastahin, gugulin	spend, expense
gatas	gatas	milk
gawi' i	araw	day
gia	ito	this
gia' i	iri, ito	this
giangka' i	ito, iri	this
gimbal	hambalos, palo	beat drum
ginawa	sarili, huminga	self, breathe
gioto	iyon	that
gira	digmaan	war
gitagita'	laruan, palaruan	toy, game
goani	nang una	before
gobirno	pamahalaan	government
gola'	asukal	sugar
golgol	guluhin	disarrange
gona	halaga	value, use
gora' ok	iyak	cry
goro	guro	teacher
guba'	sira	destroy, break
gudamun	sakit	sickness
gunuk	hinto	stop, cease
grabas	graba	gravel
hai'	hoy	exclamation to get attention
i	ng	personal subject/possession marker
ian	kaniya, siya	his, he
ibol	sakit sa balat	skin sore
iga'	higa	lie down
igira	noong panahon	during
ikatulo	pangatlo, ikatlo	third
ikidi' a	gamit, kailangan	use, need
ilai	tingnan	see
ilao	palay	rice (unhusked)
ilo	ulila	orphan
imam	pare	priest
imanto	ngayon	now
imotos	huminto	stop, cease
impon	resulta	result, effect
ina'	ina	mother
ini	ito	this
initoro'	itinuro	point
ino	bakit	why
inom	inum	drink
inoma'	gripo	drinking place
intra	pumasok, lumahok	enter, participate

inungka'
ingud
iog
ipat
ipos
ipud
iran
isa
isako
iskoila
ita'
iting
itoito'
ka
kabaya'
kadi'
kadnan
kaga' i
kagia
kaha
kaigan
kaka
kala'
kalasan
kalbi'
kaluk
kama' is
kambing
kami
kamir
Kamis
kamo
kan
kano
ka' og
kaolit
kaon
kapal
kapangadi'
karam
karoma
karton
kasangkapan
kasoi
katan
katawan
katia'
kati' i
kawasa
kawiagan

pansin
nayon
pahintulot
bantay
tapos na
lipulin
kanila
isa
kailan
paaralan
bantaan
kurot
hamakin
ikaw
gusto
hadyi
Panginoon
kahapon
nong panahon, sapagka' t
kaha
matubig
kuya, ate
laki, tawa
gubat
bilugin mukha
pangamba, takot
mais
kambing
tayo
kapok
Huwebes
gulay
kain, kumain
kayo
galaw
mataba, taba
kahon
bapor
bumasa, pagbasa
pagkain bawal
asawa
karton
kasangkapan
ibalik, pagbabalik
diyan, riyan, doon
alam
bote, botelya
dito, dini
mayaman
hanapbuhay

notice, see
place, city
consent, agree
guard, watch
done with, gone away
annihilate, consume
their, they
one
when (past)
school
threaten
pinch, bite
belittle
you, because
want, desire
hadji
Lord
yesterday
when, because
strong box, safe
watery, succulent
elder
size, laugh
forest
fat-face
feat
corn
goat
we (exclusive)
kapok
Thursday
vegetable
eat, feed on
you (plural)
move, movement
fat
box
ship
reading
taboo food
spouse
carton
tool, instrument
return
there
know
bottle, glass
here
rich
sustenance to live on

kayo	punongkahoy, kahoy	wood, tree
ki	kay, kina	personal direction marker
kilala	kilala	recognize
kilat	kidlat	lightning
kilid	gilid	edge
kilo	kilo	kilo
kipantag	halaga	use, value
kiran	para sa, sa kanila	to/for them
kiruk	may-ari	owner
kitab	batas	law, rule
ko	sa, para sa	to, for
koa	kunin	get
koarta	kuwarta	money
koarto	kuwarta	room
koda'	kabayo	horse
kodalis	bins	beans or peas
koit	dakot	pick, stick used to pick
kolintang	kolintang	kolintang (musical instrument)
ko'ong	yumuko	crouch
kopia'	kopya	hat, cap
Kora'an	koran	Koran
korsi'	silya, upuan	chair
koti	trompo	top (child's toy)
koto	kuto	flea
kukub	kagat	bite
kulub	dingding	wall
kumur	daliri	finger
kun	pagkain	food, meal
kuna'	hindi	not
kurug	poste	post
lagoi	takbo	run
lahar	isaulo	practice, memorize
la' i	tiyakad	stilts
laki	kapatid (lalaki)	woman's brother
lalag	isip, plano	thought, plan
lalakao	paglalakad,	walk
lalong	hangal	foolish, fool
lama	bakuran	yard
lamba'	ang nalalabi, ang natitira	remainder
lamisa'an	lamesa	table
lampus	bagsak	fall down, hit
lamud	lulunin	swallow
lana	langis, gas	oil, kerosene
lansa	lantsa	launch
lantap	lumipad	fly, flight
langit	langit	sky
langgan	taya	beat, as in a game
langkap	walang di-kinaroroonan	omnipresent, wide coverage
langon	lahat	all
la'on	tag-araw	dry season

lapis	lugi	lose, deficit
lapot	putik	mud
latko'	baluktot	bend
lawas	katawan	body
lawasaig	ilog	river
lawig	kubo	hut
li' ad	akma	bent
lilid	pagulungin, gulong	roll
lima	lima, kamay	five, hand
limbo	alingawngaw	enter-as sounds or perfume
limbug	niyurakan	trod under foot
limpio	malinis	clean
lintad	tahimik, payapa	quiet, calm
lio	labas	out, outside
li' ong	malalim	deep part of river
li' os	malas	unlucky, unfortunate
lipat	limutin, nakalimutan	forget
loa'	patawad	forgive
lo' ag	maluwag	loose
loas	hubad	undress, take off
loati	bulati	round worm
loba'	hanap	look for
lois	sunog	burn on the body
lokus	matanda, luma	old, parent
Lolo	Lolo	man' s name
lolot	kamag-anak	relative
lonsan	dagdag	add, increase
lo' ok	gitna	center
lopa'	lupa	land, ground
Lopi	lopi	boy' s name
loya	sili	pepper
lugut	ubo	cough
lumbak	gitna, karaniwan	middle, average
lumpuk	gamas	trowel, to undercut grass
lungan	ubos	consume
lusa	lamat	crack (as in floor)
mabagur	malakas	strong
madakul	marami	many
madalum	malalim	deep
mado'	mabaho	stinking
madrasa	paaralang hindi marunong	literacy school
	bumasa at sumulat	brothers or sisters of same
magari	magkakapatid	sex
		one hundred
magatos	isang daan	itchy
magatul	makati	go away
magawa'	lumayas	brittle, fragile
magbo'	marupok	teacher
maistro	guro	small
maito'	maliit	

makapal	makapal	thick
maklok	daigdig	universe, world
makup	magaang timbang	light weight
mala'	malaki	big, large
malano'	makintab	polished, shiny
malibotung	madilim	dark
malong	malong	skirt-like garment
mama	mama	man
mambo'	rin, din, man	also
mamboai	matibay	durable
mamis	matamis	sweet, cake
mamot	mabango	fragrant, perfume
manok	manok	chicken
manosia'	sangkatauhan	mankind
manug	marinig	hear
manga	mga	plural marker
mangadi'	basa, bumasa	read
mangoda	binata	young man
maontol	matapat	righteous, just
maoto	tanghali	noon
mapia	mabuti	good
mapipia	magaling	well, healthy
mapita'	bukas	tomorrow
maporo'	mataas, matangkad	tall
mapoti'	maputi	white
Maranao	Maranao	Maranao
marani	malapit	near
maranti'	mainit	hot from sun
marata'	masama	bad, evil
Marawi	Marawi	Marawi City
margas	bigas	husked rice
maroni	maliit	small
marugun	mahirap	difficult
masamok	pilyo, malikot	naughty
masgit	simbahan	mosque
masum	maasim	sour
mata' an	totoo, talaga	surely, certainly
mata' id	maganda	beautiful
matanog	malakas	loud
mata' o	bihasa, marunong	knows, is trained
matas	mahaba	long
matui	matagal	long time
matunggao	malamig	cold
mawasa'	basa	wet
mawatan	malayo	far away
mayao	mainit	hot
mba'	ragadab	hollow sound as drum
mbabaya'	magkakapatid	brother-sister relationship
mbaka'	hingal	gasp
mbida'	iba' t-iba, magkakaiba	different

mbobono'	away, labanan	fighting
mbolos	tuloy	proceed, continue
mi' at	luko-luko	mild foolishness
midia	kalahati	one half
midias	medyas	stocking
minsan	pinsan	first degree kinship
mirkado	merkado, pamilihan	market place
misikin	pobre	poor
Molan	Molan	man' s name
montia'	hiyas	jewel, gem
morala	malaking sakuna	tragedy, catastrophe
Mosa	Moses	Moses
Moslim	Muslim	Moslem
na	ay	ligature between clauses, and
naino	kahit	never mind
napso	katakawan	greed
naraka'	impiyerno	hell, sinner
nari	helo, hoy	hello
ndato' an	kaharian	kingdom
nditarun	pananamit	clothing
ndo'	hangin	wind
ndodolon	karatig	adjacent
ndodon	naroroon	there, present
nian	kanya, niya	his, he
nio/io	iyo	yours, you (plural)
nono	tingin, paningin	eyesight, see
nori	loro	parrot
numlad	anim na peso	six pesos
ngaran	pangalan	name
ngari	bibig	mouth
nggalubuk	gumagawa	working
nggibo	libo	thousand
nggolaola	gumaganap	doing
ngirong	ilong	nose
ngka	iyo	yours, you (singular)
ngkaino	bakit	why
ngkoto	iyon, iyan	that
o	ng	subject/possession marker, the
oai	oo	yes
obi	patatas	sweet potato
oga' id	nguni' t	but
ogop	tulong	help, serve
ogopa'	katulong	helper, tenant
okit	daan	way, pass
olama'	dalub-aral, iskolar	scholar in Islam
olanolan	buwan	month
olo	ulo	head
olog	hulog	fall
oma	darating, dumating	arrive, reach
on	sa	it, there

ona	una, nang una	first, before
onaba'	banyo	washing place
oni	tunog	sound
onot	samahan	accompany
ontod	upo, umupo	sit down
onga	prutas, bungang kahoy	fruit
ongun	hadlangan	block, barricade
opak	biyak	split, break
opama	halimbawa	if, for example
oran	ulan	rain
oras	oras	hour, time
ori	magtapos, pagkatapos	after, behind
osang	panis, bulok	sour, rot, stale
osar	gamit, paggamit	use
otan	damo	grass
otang	utang	borrow, debt
oto	iyon, iyan	that
otung	bagsak	fall over
oyagoyag	buhay	alive, living
pa' an	tinapay	bread
pabrika	pabrika, pagawaan	factory
padi' an	merkado, palengke	market week
pagalongan	salamin	mirror
pagangin	layunin	purpose
pagari	kapatid	brother, sister
pagaria'	kaibigan	friend
pagigimo	kasangkapan	furniture, article
pagrun	hinto	stop, stopper
pagti	payat	thin, skinny
pa' it	kansosowit	small fish
paitao	pinto	door
pala	pala	shovel
pali'	sugat	wound
palao	bundok	mountain
pamasa	bumili	buy
pamikiran	kuro-kuro, palagay	thought, opinion
pamola	magtanim	to plant
pamomolan	halaman	a plant
panik	pumanhik	to go up into a house
pansom	lapis	pencil
pantalan	piyer	dock, pier
pangaroma	pakasalan	marry
pangba	pangpang	bank, cliff
panglo'	bala, punglo	bullet
pangunda' o	magturo	teach
panguni	maghingì, pakiusap	request, beg
pangunungkun	pagkain	food
papan	tabla	board
papanok	ibon	bird
paras	mukha	face, appearance

pasad
 pasin
 pasmo
 patok
 piak
 pi' ang
 pi' il
 pikir
 pinda
 pintora'
 pi' ot
 pira
 pirak
 pitik
 pituro'
 poasa
 pokut
 polo'
 po' on
 popot
 poro'
 potal
 potri'
 Potri' Inigambar
   a Olan
 poyo'
 prinsipal
 probinsia
 pud
 puga'
 puigo
 puman
 pun
 pusa
 putai
 putud
 raga
 ragat
 ragon
 rakmat
 rakun
 rambri
 rampat
 ramput
 ranao
 ranso
 ransok
 rangkom
 ra' ot
 raros

tapos
 sandali
 pasma
 palakol
 sisiw
 pilay
 disiplina
 kuro-kuro, palagay
 pagbaba
 pintura, pinta
 paliitin
 magkano
 salapi, kuwarta
 tirador
 sabi
 ayumo
 lambat
 sampu
 mula, pinanggalingan
 basura
 taluktok
 sako
 prinsesa
 Portri Inigambar
   a Olan
 bag na lambat
 prinsipal
 probinsiya, lalawigan
 kasama
 dalanghita
 maligo
 uli, muli
 gayon pa naman, rin
 magbili, magtinda
 patay, namatay
 graba, buhangin
 dalaga
 dagat
 taon, ani
 suwerte, kapalaran
 sa akin
 alambre
 sangkot, nasangkot
 nasangkot, nasama
 lawa
 rasyon
 kandila
 sarilihin
 umabot
 tikin

complete, finish
 awhile
 sick from overexertion
 axe
 baby chick
 lame, cripple
 discipline
 thought, opinion
 relieve, decrease
 paint
 diminish in size, too tight
 how much
 money
 slingshot
 said
 to fast
 fish net
 ten
 from, source
 rubbish, garbage
 top
 sack
 princess

name of a princess
 net bag
 principal
 province
 with, companion
 citrus fruit
 bathe
 again
 yet, also
 sell
 die
 sand
 girl
 sea
 year, harvest
 luck, fortune
 to/for me
 wire
 involve
 involve, include
 lake
 food supply
 candle
 gather, monopolize
 reach, arrive
 pole

rarub	dibdib	chest
Raya	Raya	name of a barrio
ria	daga	rat
ribro	libro	book
rigra	ayusin, maghanda	arrange, prepare
ri' it	pagseselos	jealousy
ri-la'	patawad	forgive
rilos	relos	watch (timepiece)
rimbor	abala, gambala	disturb, perturb
ripag	tumawid	go across
riski	suwerte, kapalaran	luck, fortune
rogo'	dugo	blood
ron	doon	it, there
ronot	luma	old as in fabric
ro' o	doon	there
roput	basag	break, shatter
roran	karga, kargamento	cargo, transport
ruka	sa iyo	to/for you (singular)
rusrus	madalas, malimit	frequent, intense
sa	para sa	to, for
sabala'	sa kabila	opposite (side)
sabap	dahilan	cause, reason
sabot	intende, pagkaunawa	understand
sadka	limos	alms, offering
sahal	turbante	turban
sako'	sako	sack
sakit	sakit	pain, sickness
sakmag	bilugin mukha	fat-faced, moody
sakrad	pala	shovel, spade
sala'	sala, kasalanan	sin, mistake
salamat	salamat	thank you
Salasa	Martes	Tuesday
salasa'	sahig	floor
sama'	ang natira	unconsumed food, remnant
sambayang	dasal, magdasal	pray
samok	gulo, ligalig	trouble
san	diyan, doon	there
sansara'	mapisanan	suffer, hard up
sanggibo	isang libo	one thousand
sangka' i	dito	this
sangkoto	iyon	that
sango'	pahintulot	permission, consent
sangor	humarap	to face
saod	ihasik, ikalat	sow, scatter
sapadan	halamanan, hardin	garden
sapak	sanga, sangay	branch
sapi'	baka	cow
sapo'	laman	meat, flesh
sapolo'	sampu	ten
Sapto	Sabado	Saturday

sarapi'	singkuwenta	fifty centavos
saridot	kutsara	spoon
sarig	tiwala	faith, trust
sarip	Sarip, datu, raha	chief of tribe or religious group
Saripa	Saripa	woman's name
saroar	pantalón	trousers
sarta'	agad, kaagad	immediately
sasa'	pisa, durog	break, crush
sasoso'	kapisaso ng laman ng niyog	slice of coconut meat
sawati'	sampu	ten
saya	diyan	there
sayap	sumbrero	large hat
si	si	personal focus marker, the
sia'	siya	saddle
siao	siyam	nine
siap	pag-iingat	care, observe
si' i	dito, dini	here
siksa'	sakuna, panganib	calamity, danger
sima'	sekreta	detect, watch
sinub	sumisid, sisid	dive
singa'	tawa	laugh
siran	silá	they
Sisa	Sisa	woman's name
so	ang	focus marker, the
soa'	tularan	do, imitate
so' ag	tinik ng isda	fishbone
soara	tinig sa langit	voice-heavenly
so' at	busog, kasiyahan	satisfy, please
sobra	sobra	more, overdo
sogo'	utusan, pagbintangan	command, charge
soi'	ibalik, pagbabalik	return
sokai	pilete, sahod	fare, salary
sokat	kita	earn, procure
sokbat	disipulo, alagad	disciple
sokli	kasunod	sequential
sokob	salakub	moveable fish trap
solo'	ilaw	light, lantern
solotan	sultan	sultan
solud	pasok	enter, inside
somag	tulak	push
sompat	kabit, ikabit	attach, connect
sondang	ispada	sword
sondaro	kawal	soldier
sontok	suntok	punch, box
song	lumakad	come, go
songgod	itulak	push, move, shove
sora'	sipit	pincher (as shrimp)
sorat	magsulat, sulat	write, letter

sorga'	langit	heaven
sosa	ligalig	suffering, troubled
soso	suso	breast, nipple, suck
sotra'	sida, sutla	silk
suda'	isda	fish
suka	ikaw	you (singular)
sukami	tayo	we (exclusive plural)
sukanian	siya	he
sukano	kayo	you (plural)
sundad	umabot, sa dulo	reach, contact
sundod	pagpaliban	encumbrance, postpone
ta	kita	we two (inclusive)
ta'am	lasa	taste
taban	panalo, nanalo	win
tabang	tulong	help
tabid	akyat	climb (as a tree)
tabla	pareho, tabla, patas	equal, even
tago'	itago	put, place, contents
talam	bandeha, bandehado	tray
tali	lubid	rope
talingoma	dumating	arrive, reach
talo	tumawag	call
tambir	katabi, karatig	adjacent, adjoin
tambor	tambol	drum
tambud	itali, igapos, talian	tie
tamok	ari-arian	property, wealth
Tamaparan	Tamaparan	municipality in Lanao
tampir	kampi	include, side with one party
tano	tayo	we (inclusive)
tanor	sinulid	thread, arrange
tantal	ubos	consume
tanto	tunay	very, much
tanggob	kumot	blanket
tangkal	kulungan	barn, cage
tangkap	tanggap, tinanggap	accept
tao	tao	person
tarima'	tanggap, tinanggap	receive, accept
taros	tuloy, patuloy	continue, reach
tartuk	haligi	wall frame
tarug	hinto, huminto	stop, discontinue
tiakap	maghanda	prepare for
tian	tiyan	abdomen, stomach
tibi	tuberkulosis	tuberculosis
tig	sabi	said
tilam	kutson	mattress
timbang	rebolber	gun, shoot
timos	timbang, timbang	scales, weight
timpad	asin	salt
timpla	hatiin, gupitin, taba, pataba	cut, chop fertilizer

timpos	tapusin	act through to finish
tinambud	malong	a tied malong
tindoro'	hintuturo	forefinger
tinilas	sinelas	slippers
ti' od	pilay	lame, dislocated bone
tipo'	lumundag	jump, leap
Togaya	Togaya	municipality in Lanao
Tohan	Diyos, Bathala	God
tom	kuto	body lice
tomo'	mabuti kaysa	better, preferable
tonda'	hila	pull after, lead
tondog	sundan	follow
tongkir	labis, kalabisan	exaggerate
to' on	tuklas	find
to' os	tanda	sign, memory
toro'	ituro, hirang	point, appoint
torog	tulog	sleep
totong	sunog	burn
totol	kuwento	story
trak	trak	truck
tukun	tungkod	cane for walking
tulo	tatlo	three
tumbal	tamaan, tumama	hit, beat
tumbang	istimahin	entertain, amuse
tunub	pulot-pukyutan	bee's honey
tungud	pinsan	cousin
tupad	umalis	get off (as a jeep)
tupi	sampal	slap
turo'	sabi	say, talk
wakto	oras	time, prayer time
walai	bahay	house
wali	propeta, manghuhula	seer, prophet
warna	kulay	color
wata'	bata	child
Wato	Wato	name of a place
wit	ihatid, kunin	bring, take
Yahodi	Israeli	Jew
yala'	talbog	anything that springs up and down
yao	inihaw	roast
yop	umihig, ihip	blow-with mouth